

Cyfarfod

PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU

Dyddiad ac Amser

10.00 y.b., DYDD IAU, 27AIN MAI, 2021

Lleoliad

Cyfarfod Rhithiol

Pwynt Cyswllt

Lowri Haf Evans

01286 679878

Lowrihafevans@gwynedd.llyw.cymru

(Dosbarthwyd 20 Mai 2021)

PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU

AELODAETH (19)

Plaid Cymru (10)

Y Cynghorwyr

Aled Ll. Evans
Berwyn Parry Jones
Paul John Rowlinson
Sedd Wag - Plaid Cymru

Aled Wyn Jones
Peredur Jenkins
Gethin Glyn Williams

Huw Gruffydd Wyn Jones
W. Gareth Roberts
E. Selwyn Griffiths

Annibynnol (5)

Y Cynghorwyr

John Brynmor Hughes
John Pughe Roberts
Richard Medwyn Hughes

Dewi Wyn Roberts
Angela Russell

Llais Gwynedd (1)

Y Cynghorydd
Alwyn Gruffydd

Annibynnol Unedig Gwynedd (1)

Y Cynghorydd
Sedd Wag - Annibynnol Unedig Gwynedd

Aelod Unigol (1)

Y Cynghorydd
Sion W. Jones

Aelod Lleyg (1)

Mrs Sharon Warnes

Aelodau Ex-officio

Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Cyngor

R H A G L E N

1. ETHOL CADEIRYDD

I ethol Cadeirydd ar gyfer 2021 / 2022

2. ETHOL IS-GADEIRYDD

I ethol Is-gadeirydd ar gyfer 2021/2022.

3. YMDDIHEURIADAU

I dderbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb

4. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

I dderbyn unrhyw ddatganiad o fuddiant personol

5. MATERION BRYS

Nodi unrhyw eitemau sy'n fater brys ym marn y cadeirydd fel y gellir eu hystyried.

6. COFNODION

5 - 12

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion cyfarfod o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd 11 Chwefror 2021 fel rhai cywir

7. DEDDF LLYWODRAETH LEOL AC ETHOLIADAU (CYMRU) 2021

13 - 18

I gymeradwyo y Rhaglen Waith a gofyn am ddiweddariad i gyfarfod y Pwyllgor yn Hydref 2021

8. SWYDDOGAETH Y PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU

19 - 27

Ystyried yr adroddiad, sylwebu ar y cynnwys a mabwysiadu'r trefniadau newydd

9. CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL

28 - 38

Derbyn yr adroddiad, sylwebu ar y cynnwys a chefnogi'r gweithrediadau sydd eisoes wedi'u cytuno gyda'r gwasanaethau perthnasol

10. ADRODDIAD BLYNYDDOL PENNAETH ARCHWILIO MEWNOL 2020/2021

39 - 53

I ystyried yr adroddiad

11. DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL CYNGOR

54 - 79

GWYNEDD AR GYFER 2020/21

Cymeradwyo'r Datganiad at bwrpasau ei arwyddo gan Arweinydd y Cyngor a'r Prif Weithredwr

- 12. CYFRIFON TERFYNOL 2020/21 - ALLDRO REFENIW** 80 - 112
- I dderbyn y wybodaeth, ystyried unrhyw risgiau sy'n deillio o'r gwir wariant ac incwm yn erbyn cyllideb 2020/21, a chraffu penderfyniadau'r Cabinet yng nghyswllt rheoli cyllidebau'r Cyngor a'i Adrannau.
- 13. RHAGLEN GYFALAF 2020/21 - ADOLYGIAD DIWEDD BLWYDDYN (SEFYLLFA 31 MAWRTH 2021)** 113 - 123
- I dderbyn y wybodaeth, ac ystyried y risgiau yn ymwneud â'r Rhaglen Gyfalaf
- 14. CYFRIFON TERFYNOL HARBYRAU GWYNEDD** 124 - 135
- I dderbyn a chymeradwyo'r cyfrifon
- 15. CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL 2021/22** 136 - 143
- I ystyried a chymeradwyo'r Cynllun
- 16. ARCHWILIO CYMRU CYNLLUN ARCHWILIO 2021 CYNGOR GWYNEDD** 144 - 161
- I ystyried yr adroddiad
- 17. BLAEN RAGLEN Y PWYLLGOR** 162 - 164
- I ystyried cynnwys y blaen raglen, holi'r swyddogion am yr eitemau fel bo'r angen, a chynnig sylwadau.

PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU 11/02/21

Presenoldeb:

Cynghorwyr: John Brynmor Hughes (Cadeirydd), Aled Evans, Selwyn Griffiths, Medwyn Hughes, Peredur Jenkins, Aled Wyn Jones, Berwyn P Jones, Huw W Jones, Sïon Jones, Dewi Roberts, John Pughe Roberts, Paul Rowlinson ac Angela Russell

Sharon Warnes (Aelod Lleyg)

Swyddogion:

Dafydd Edwards (Pennaeth Cyllid), Ffion Madog Evans (Uwch Reolwr Cyllid), Dewi Morgan (Pennaeth Cynorthwyol - Refeniw a Risg), Luned Fôn Jones (Rheolwr Archwilio), Delyth Jones-Thomas (Rheolwr Buddsoddi), Caren Rees Jones (Cyfrifydd Grŵp - Cyfalaf a Rheolaeth), Aron John (Hyfforddai Proffesiynol Cyllid) a Lowri Haf Evans (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth)

Eraill a wahoddwyd:

Dilwyn Williams (Prif Weithredwr)
Y Cynghorydd Ioan Thomas (Aelod Cabinet Cyllid)
Y Cynghorydd Edgar Owen (Cadeirydd y Cyngor)
Alan Hughes a Matthew Edwards (Archwilio Cymru)
Dewi Jones (Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor)

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorydd Alwyn Gruffydd a'r Cynghorydd Gethin Glyn Williams

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd datganiad o fuddiant personol gan unrhyw aelod oedd yn bresennol.

3. MATERION BRYD

Dim i'w nodi.

4. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 30 Tachwedd 2020 fel rhai cywir.

5. CRYNODEB ARCHWILIAD BLYNYDDOL 2020 CYNGOR GWYNEDD

Cyflwynwyd adroddiad gan Swyddogion Archwilio Cymru yn crynhoi'r gwaith archwilio a wnaed yn y Cyngor gan Archwilio Cymru ers cyhoeddi'r adroddiad diwethaf ym mis Awst 2019. Amlygwyd bod fformat newydd i'r adroddiad - yn crynhoi materion cyfarwydd yn gliriach a feithiol. Gwnaed cais i'r Aelodau am adborth.

Yn ystod y drafodaeth ddilynol, nodwyd y materion a ganlyn gan Aelodau:-

- Bod y fformat newydd i'w groesawu
- Bod yr adroddiad yn gryno ac yn hawdd i'w ddarllen

PENDERFYNIAD:

Derbyn yr adroddiad

6. CYLLIDEB REFENIW 2020 – 21 – ADOLYGIAD DIWEDD TACHWEDD 2020

Cyflwynwyd adroddiad gan yr Uwch Reolwr Cyllid yn manylu ar yr adolygiad diweddaraf o gyllideb refeniw'r Cyngor am 2020/21, a'r rhagolygon tuag at ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Nodwyd bod effaith ariannol Covid19 yn sylweddol i'r Cyngor - yn gyfuniad o gostau ychwanegol, colledion incwm a llithriad yn y rhaglen arbedion gan fod blaenoriaethau eraill dros gyfnod yr argyfwng. Ategwyd bod Llywodraeth Cymru wedi sefydlu cronfa caledi tuag at ddigolledu costau a cholledion incwm Awdurdodau Lleol. Amlygwyd yng Ngwynedd bod ceisiadau misol gwerth dros £7.1 miliwn wedi eu cyflwyno gan y Cyfrifwyr i Lywodraeth Cymru, i ddigolledu'r Cyngor am y gwariant ychwanegol am y cyfnod hyd at ddiwedd Tachwedd, gyda chyllid o bron i £6 miliwn eisoes wedi ei dderbyn.

Adroddwyd, o ran colledion incwm, roedd y ceisiadau am hanner cyntaf y flwyddyn ariannol dros £5.1 miliwn, gyda £4.8 miliwn eisoes wedi ei dderbyn gan Lywodraeth Cymru. Mae gwaith ar chwarter 3 wedi ei gwblhau gan y Cyfrifwyr ac wedi ei gyflwyno i Lywodraeth Cymru ganol Ionawr.

Amlygwyd bod pwysau amlwg ar yr adrannau eleni ac fel sydd wedi ei rybuddio ym mhob adolygiad ers diwedd Awst 2019, mae problemau gwireddu arbedion yn cynyddu ac yn ffactor sydd yn cyfrannu at orwariant yn y meysydd megis Plant, Oedolion a Phrifffyrdd a Bwrdeistrefol.

Tynnwyd sylw at dalfyriad o sefyllfa derfynol yr holl adrannau gyda'r rhagolygon wedi eu datgan gyda a heb y cymorth grant Covid19 gan y Llywodraeth, fel bod modd gweld yr effaith ar y gwahanol adrannau. Amlygwyd y prif faterion canlynol:

- Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant - mae effaith Covid19 wedi cael ardrawiad sylweddol ar yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant eleni sydd werth dros £3 miliwn erbyn diwedd Tachwedd. Heb ystyried ardrawiad Covid19, rhagwelir gorwariant o £3.3 miliwn eleni gyda methiant i gyflawni arbedion gwerth £1.8 miliwn yn cyfrannu at y sefyllfa.
- Adran Plant a Theuluoedd - rhagwelir gorwariant o £2.5 miliwn ar gyfer yr Adran. Mae methiant i wireddu £688k o arbedion yn cyfrannu at y sefyllfa. Mae'r ystadegau diweddaraf yn cadarnhau y bu cynnydd pellach yn y galw am wasanaethau, yn arbennig felly yn y maes lleoliadau ac Ôl-16. Mae'r sefyllfa o gynnydd yn y gwariant yn y maes plant yn bryderus.
- Adran Prifffyrdd a Bwrdeistrefol - problemau gorwariant yn y maes casglu a gwaredu gwastraff yn parhau. Trafferthion gwireddu arbedion mewn nifer o feysydd gwerth £811k. Mae'r adran hefyd wedi wynebu costau ychwanegol yn ymwneud â Covid19 i gydymffurfio efo'r rheolau, gyda Llywodraeth Cymru eisoes wedi digolledu am fisoedd cychwynnol a disgwyliad y byddant yn parhau i ddigolledu am weddill y flwyddyn.
- Corfforaethol - rhagdybiaethau darbodus wrth osod cyllideb 2020/21 yn gyfrifol am gynnyrch treth ychwanegol ar Dreth Cyngor a hefyd yn cyfrannu at y tanwariant ar Ostyngiadau Treth Cyngor. Tanwariant net ar gyllidebau yn cynnwys costau cyfalaf a dychwelyd bidiau.

Cyfeiriwyd at benderfyniad, y Cabinet (26 Ionawr 2020) i dderbyn yr argymhellion a diolchwyd i Lywodraeth Cymru am y gefnogaeth

Diolchwyd am yr adroddiad

Mewn ymateb i sylw ynglŷn â gorwariant yr Adran Plant a Theuluoedd gyda rhagolwg am orwariant pellach, nododd y Pennaeth Cyllid bod nifer lleoliadau plant yn uwch gyda mwy o blant mewn gofal a'r nifer yn dwysau mewn argyfwng. Amlygodd bod natur y gofal yn wahanol ac yn ddrutach ac felly anodd cyflawni arbediad. Ategodd mai'r gobaith, yn dilyn yr argyfwng, yw gweld llai o gyfyngiadau, y llysoedd yn ail agor a'r nifer achosion yn lleihau. Bydd hyn o ganlyniad yn arwain at welliant a lleihad yn y gwariant. Nododd bod trafodaethau hefyd yn cael eu cynnal gydag Awdurdodau tebyg i geisio datrysiadau i'r sefyllfa i'r dyfodol.

Yn ystod y drafodaeth ddilynol, nodwyd y materion a ganlyn gan Aelodau:

- Bod gorwariant rhai adrannau yn hanesyddol
- Bod yr argyfwng yn gyfnod heriol ac anodd i blant a theuluoedd - problemau yn annhebyg o ddiflannu dros nos
- Ategu diolch i Lywodraeth Cymru am yr arian ychwanegol
- Ategu diolch i holl staff yr adrannau am gwblhau'r ceisiadau am gymorth ariannol ychwanegol

Mewn ymateb i gwestiwn ynglŷn â phenderfyniad y Cabinet i 'gael gwell dealltwriaeth' o'r materion sydd ynghlwm â gorwariant sylweddol yr Adran Oedolion a Llesiant ac Adran Plant a Theuluoedd, ac os oedd amserlen wedi ei gosod ar gyfer hyn, nodwyd bod gwaith wedi dechrau ond wedi methu a pharhau oherwydd blaenoriaethau a godwyd yn sgil yr argyfwng. Ategwyd bod systemau newydd mewn lle sydd yn casglu gwybodaeth yn well ac felly ymwybodol o'r angen i gydweithio gyda'r adrannau i ystyried a dadansoddi'r ystadegau.

PENDERFYNWYD

- **Derbyn y wybodaeth**
- **Derbyn penderfyniad y Cabinet (26/01/21) yng nghyswllt rheoli cyllidebau'r Cyngor a'i adrannau**

7. RHAGLEN GYFALAF 2020 – 21 – ADOLYGIAD DIWEDD TACHWEDD 2020

Cyflwynwyd adroddiad gan yr Uwch Reolwr Cyllid o raglen gyfalaf diwygiedig (sefyllfa diwedd Tachwedd 2020). Tynnwyd sylw at effaith argyfwng Covid19 a'r cyfnod clo ar y rhaglen gyfalaf gan amlygu mai dim ond 31% o'r gyllideb oedd wedi ei wario hyd at ddiwedd Tachwedd eleni o'i gymharu â 51% dros yr un cyfnod y llynedd. Ategwyd bod dadansoddiad fesul Adran o'r rhaglen gyfalaf £103.6 miliwn am y 3 blynedd 2020/21 - 2022/23 wedi ei gynnwys yn yr adroddiad.

Cyfeiriwyd at y ffynonellau i ariannu'r cynnydd net sydd oddeutu £3.3 miliwn ers yr adolygiad diwethaf ac ategwyd mai'r prif gasgliadau oedd bod y Cyngor gyda chynlluniau pendant mewn lle i fuddsoddi tua £42.3 miliwn eleni, gyda £18.9 miliwn ohono, sef 45%, wedi'i ariannu trwy ddenu grantiau penodol. Rhagwelwyd y byddai £4.8 miliwn ychwanegol yn llithro o eleni i'r flwyddyn ganlynol, ond nad oedd unrhyw golled ariannu. Tynnwyd sylw at y prif gynlluniau ynghyd a rhestr grantiau ychwanegol y llwyddodd y Cyngor eu denu ers yr adolygiad diwethaf (cyfanswm £3,060K)

Ategwyd, yng nghyfarfod o'r Cabinet (26 Ionawr 2021) y penderfynwyd derbyn yr adroddiad a chymeradwyo'r ariannu addasedig gwerth £3.32 miliwn.

Diolchwyd am yr adroddiad

Amlygwyd llwyddiant yr Adran Tai ac Eiddo i ddenu grantiau (sydd yn swm sylweddol fydd yn adlewyrchu'r Strategaeth Tai mae'r Cyngor wedi ei fabwysiadu'n ddiweddar) - nododd y Pennaeth Cyllid bod y swm hefyd yn cynnwys incwm treth ail eiddo.

PENDERFYNWYD:

- **Derbyn y wybodaeth**
- **Derbyn penderfyniad y Cabinet (26/01/21) yng nghyswllt rheoli cyllidebau'r Cyngor**

8. Y SEFYLLFA ARBEDION

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr Aelod Cabinet Cyllid gan nodi fod dros £30miliwn o arbedion wedi'u gwireddu ers 2015/16 ond, bod pryderon wedi eu hamlygu ym mis Hydref 2020 am risgiau i gynlluniau gwerth £3.4miliwn eleni o ganlyniad i Covid-19. Adroddwyd bod y Prif Weithredwr a'r Pennaeth Cyllid wedi trafod yr arbedion adrannol gyda'r Penaeithiaid ac Aelodau Cabinet.

Pwysleisiwyd fod cyfyngiadau Covid-19 wedi amharu ar y cyfle i adrannau roi sylw i nifer o'r cynlluniau arbedion. Er gwaethaf y sefyllfa, nododd y Prif Weithredwr na fyddai'n afresymol bod gwerth £1,735,960 o gynlluniau arbedion yn cael eu cyflawni erbyn neu yn ystod 2021/22. Yn ychwanegol, bydd gwerth £1m o gynlluniau (a fydd angen mwy o amser i'w gwireddu), yn cael eu hail broffilio ynghyd a dileu gwerth £850k o /gynlluniau o'r gyllideb (lle mae'r sefyllfa wedi newid cymaint na ellid gwireddu'r arbedion).

Nodwyd, wrth baratoi cyllideb 2020/21 yn Chwefror 2020, cydnabuwyd £1.6m mewn ymateb i'r tebygolrwydd o fethu cyflawni rhai arbedion. Amlygwyd y byddai ail broffilio a dileu rhai arbedion yn cael ardrawiad o £1.86m ar y gyllideb, ond drwy ddefnyddio'r ddarpariaeth o £1.6m, byddai ond angen darparu £260k ychwanegol. O weithredu hyn, byddai'r gyllideb yn agosach i realiti sefyllfa'r Cyngor.

Tynnwyd sylw at Atodiad 2 o'r adroddiad a oedd yn nodi arbedion oedd wedi eu cynllunio ar gyfer 2021/22. Mynegwyd o'r £1.9m oedd wedi ei gynllunio, y byddai cynlluniau gwerth £511k yn cymryd mwy o amser i'r cyflawni gydag amheuaeth am wireddu gwerth £595k o arbedion. O ganlyniad, argymhellwyd i'r Cabinet i ail broffilio £511k a dileu £595k o arbedion gan dderbyn mai dim ond dros £700k o arbedion net fydd ar gael i gefnogi cyllideb 2021/22.

Eglurodd y Prif Weithredwr y rhesymeg tu ôl i'r argymhellion a gyflwynwyd i'r Cabinet gan bwysleisio fod rhai cynlluniau am gymryd mwy o amser i'w gwireddu o ganlyniad i argyfwng Covid-19 tra bod eraill angen eu dileu yn gyfan gwbl.

PENDERFYNWYD

- **Derbyn y wybodaeth**
- **Derbyn penderfyniad y Cabinet (26/01/21) yng nghyswllt y sefyllfa arbedion**

9. CYLLIDEB 2021 - 2022

Cyflwynwyd adroddiad gan yr Aelod Cabinet Cyllid yn nodi fod y Cyngor eleni wedi derbyn cynnydd grant oedd yn cyfarch chwyddiant ac yn setliad tecach na fu yn y blynyddoedd diwethaf. Tynnwyd sylw at y penderfyniad a geisir gan y Cabinet yn ei gyfarfod (16/02/21) ar angen i'r Pwyllgor graffu'r wybodaeth cyn i'r Cabinet ei argymhell i'r Cyngor Llawn ym mis Mawrth 2021. Ategwyd bod y penderfyniadau a geisir yn rhai fyddai'n caniatáu ariannu cynnydd anorfod mewn costau rhai gwasanaethau craidd ynghyd a chodi'r Dreth 3.7%.

Pwysleisiwyd fod codi'r dreth yn angenrheidiol er mwyn amddiffyn gwasanaethau hanfodol i drigolion Gwynedd gan y bydd yn anymarferol i weithredu cynlluniau arbedion ychwanegol eleni. Adroddwyd bod mwyafrif o aelodau'r Cyngor wedi mynychu cyfres o weithdai ymgynghori.

Nodwyd erbyn 2021/22 y bydd angen cynyddu gwariant i £10.6m er mwyn 'sefyll yn llonydd', gan gynnwys £3.6m i gwrdd â phwysau gyllidebau'r gwasanaethau. Esboniwyd i gyfarch y bwlch ariannol, y gellid cynaeafu £725k yn 2021/22 o'r cynlluniau arbedion ond y bydd angen cynyddu'r dreth Cyngor 3.7%.

Ategwyd fod ffigyrau swyddogol Llywodraeth Cymru yn dangos fod y Cyngor yn derbyn cynnydd grant o £6.4m erbyn y flwyddyn nesaf sy'n gynydd o 3.4% ac y bydd Llywodraeth Cymru yn cyhoeddi'r setliad grant terfynol ar yr 2il Mawrth 2021, ynghyd a chyllideb derfynol Llywodraeth Cymru. Amlygwyd y gwariant refeniw gan dynnu sylw bod chwyddiant cyflogau staff yn £3.5m, ynghyd a darparu cynnydd tal i staff ar gyflogau £24,000 neu is, a chynnydd tal o 3.1% i athrawon ysgolion Gwynedd am y cyfnod Ebrill - Awst 2021.

Mynegwyd fod chwyddiant arall yn £2.6m yn cynnwys darpariaeth ar gyfer effaith y 'cyflog byw' ynghyd a chynnydd chwyddiant ar gyllidebau tanwydd ac ynni a chynnydd mewn prisio yn dilyn ail-dendro. Amlygwyd bod bidiau wedi ei derbyn gan adrannau'r Cyngor o £3.6m am adnoddau parhaol ychwanegol i gwrdd â phwysau anorfod ar wasanaethau.

Tynnwyd sylw at y cynllun arbedion gan egluro y bydd cyfanswm net o £725k o arbedion i'w defnyddio i leihau bwlch ariannu cyllideb 2020/21. Golygai hyn byddai bwlch gweddilliol o £77m, ac argymhellwyd cyfarch y bwlch hwnnw drwy'r Dreth Cyngor. Bydd angen codi'r Dreth 3.7% er mwyn cynhyrchu incwm digonol gan osod cyllideb net o £271,751,360. Adroddwyd y byddai'r dreth a godir gan yr Awdurdod Heddlu (cynnydd o 5.14% ar gyfer 2021/22) a'r cynghorau cymuned (% amrywiol) yn ychwanegol i hyn. Mynegwyd, pe bai aelodau'r Cyngor awydd cynnydd llai na 3.7% yn lefel y Dreth, yna byddai rhaid gwario llai ar wasanaethau. Atgoffwyd yr Aelodau o'r opsiwn a drafodwyd yn y gweithdai aelodau lle mynegwyd peidio ariannu rhai o'r bidiau refeniw parhaol 'Categori 2' (oedd wedi ei rhestru yn yr adroddiad). Derbyniwyd bod y dewis rhwng cynnal gwasanaethau a threthu o hyd yn un anodd, ond o ran cymhariaeth, ar gyfer 2021/22 nodwyd bod cyfartaledd o gynydd treth yr awdurdodau lleol eraill ledled Cymru yn debygol o fod tua 4.1%, gyda'r cynnig gerbron i godi'r dreth 3.7% yn lefel tebyg i fwyafrif yr awdurdodau yn y gogledd.

Ategodd y Pennaeth Cyllid ei ddiolch i'r Aelodau hynny a fynychwyd y gweithdai. Tynnwyd sylw at atodiad 10 o'r adroddiad oedd yn manylu ar gadernid yr amcangyfrifon oedd yn sail i'r gyllideb ynghyd a'r risgiau posib a'r camu lliniaru. Roedd y Pennaeth Cyllid o'r farn fod y gyllideb yn gadarn, digonol a chyraeddadwy

Mewn ymateb i gwestiwn yng nghyd-destun risg llog isel a datganiad gan Arlinglose na fydd angen gweithredu 'llog negyddol' er bod awgrym diweddar gan fanciau y bydd hyn mewn lle erbyn mis Gorffennaf, nododd y Pennaeth Cyllid bod trafodaethau pellach i'w cynnal gydag Arlingclose ac yn unol â Strategaeth Fuddsoddi'r Cyngor nid yw'r gyllideb yn dibynnu ar ddychweliadau rhy uchel er bod pob ymgais yn cael ei wneud i geisio gwell dychweliadau ar gronfeydd ecwiti ac eiddo sydd yn gweithredu'n well.

Mewn ymateb i sylw ynglŷn â chategori 2 (sef bidiau sydd yn amodol ar gynydd yn y dreth incwm o 3.7%), cadarnhawyd mai gwariant newydd oedd yma ac nid toriad ar y gwasanaeth. Ategwyd bod atodiad 2a yn amlinellu bidiau sydd eu hangen gan yr adrannau i gyflawni lefel gwasanaeth, ond bod bidiau categori 2 yn anorfod er yr angen amdanynt i barhau gyda lefel gwasanaeth cyfredol. Derbyniwyd bod y sefyllfa yn un anodd ond awgrymwyd wrth beidio cynnig mwy i'r gwasanaeth byddai'n arwain at elfen o dorri yn y dyfodol.

PENDERFYNWYD

- **Derbyn y wybodaeth a chymeradwyo'r gyllideb y bwriedi'r ei argymhell gan y Cabinet (16/02/21) i'r Cyngor Llawn**

10. STRATEGAETH CYFALAF 2021 – 2022 (yn cynnwys Strategaethau Buddsoddi a Benthg)

Cyflwynwyd adroddiad gan y Rheolwr Buddsoddi yn rhoi trosolwg ar weithgareddau Cyfalaf a rheolaeth trysorlys y Cyngor. Atgoffwyd yr Aelodau eu bod wedi derbyn cyflwyniad gan yr ymgynghorwyr ariannol, Arlingclose a oedd yn egluro'r manylder tu ôl i'r strategaeth. Cyfeiriwyd ar y gweithgareddau cyfalaf a thynnwyd sylw bod y Cyngor yn bwriadu gwneud gwariant cyfalaf o £47.1 miliwn yn 21/22 gyda'r prif gynlluniau wedi ei rhestru yn yr adroddiad ynghyd a'r ffynonellau ariannu. Nodwyd mai'r adnoddau allanol yn bennaf yw Llywodraeth Cymru ac adnoddau ein hunain yw'r cronfeydd. Daw gweddill o'r ariannu trwy fenthyciad fydd yn cael ei dalu nôl dros nifer o flynyddoedd, fel arfer o adnoddau refeniw neu o incwm gwerthiant asedau sydd yn gyson gyda gweithred y blynyddoedd blaenorol. Golygai hyn y bydd y dangosydd - Gofyn Cyllido Cyfalaf y Cyngor, yn £176.6 miliwn erbyn diwedd blwyddyn ariannol 21/22, sef y lefel y dylai benthg tymor hir y cyngor aros odd itano.

Yng nghyd-destun y Strategaeth Fenthycia, amlygwyd yn ddiweddar nad oes gofyn benthycia tymor hir wedi bod, dim ond tymor byr ar gost isel dros ddiwedd y flwyddyn ariannol. Ategwyd y bydd hyn am barhau gyda dim benthycia tymor hir yn cael ei rhagweld ar gyfer gweithgareddau Cyngor Gwynedd, a bod dyled y Cyngor yn aros o dan y Gofyn Cyllido Cyfalaf.

Cyfeiriwyd at un newid i'r meincnod ymrwymiad sef cyflwyno effaith benthycia Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru lle bydd grant blynyddol o £16m yn cael ei dderbyn am 15 mlynedd, ond bod gwariant helaeth am ddigwydd o'r ail flwyddyn ymlaen. O ganlyniad bydd gofyn benthycia dim yn 21/22, ond o 22/23 ymlaen gyda'r terfyn benthg fforddiadwy wedi ei ddiwygio i adlewyrchu hyn. Bydd swyddogion yn paratoi ar gyfer strategaeth 22/23 ac yn asesu'r ffynonellau posib i'r benthyciad yma.

Adroddwyd yng nghyd-destun strategaeth buddsoddi mai polisi'r Cyngor yw blaenoriaethu diogelwch a hylifedd dros gynnyrch i sicrhau bod arian ar gael i dalu am wasanaethau'r Cyngor. Nodwyd bod £10m yn cael ei gadw i sicrhau hylifedd parhaus ac o ystyried y cyfnod ansicr a'r dychweliadau isel presennol, ystyriwyd bod cadw hylifedd a diogelwch yn flaenoriaeth.

Cyfeiriwyd at y rheolaeth risg a llywodraethu, a manylder ymrwymadau tymor hir sydd gan y Cyngor. Cadarnhawyd hefyd mai Arlingclose fydd yn darparu gwasanaeth ymgynghorwyr ariannol i'r Cyngor am o leiaf y 5 mlynedd nesaf oherwydd eu llwyddiant diweddar yn y broses tendro.

Yn ystod y drafodaeth ddilynol, nodwyd y materion a ganlyn gan Aelodau:

- Bod cyflwyniad Arlingclose wedi bod yn ddealladwy - awgrym i holl aelodau'r Cyngor dderbyn gwahoddiad / neu i dderbyn y wybodaeth.
- Bod adroddiad Arlingclose yn galonogol o ystyried y sefyllfa

Diolchwyd i'r staff am eu gwaith caled.

PENDERFYNWYD

- **Derbyn y wybodaeth**
- **Cefnogi bwriad yr Aelod Cabinet Cyllid i gyflwyno'r strategaeth i'r Cyngor Llawn am gymeradwyaeth**

11. CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL

Cyflwynwyd, er gwybodaeth, adroddiad gan y Rheolwr Archwilio yn diweddaru'r Pwyllgor ar waith archwilio mewnol am y cyfnod o 1 Tachwedd 2020 hyd 31 Ionawr 2021. Amlygwyd bod 3 o archwiliadau'r cynllun wedi eu cwblhau a hynny o few cyfnod heriol o ystyried bod yr Adran wedi ei chwalu i gefnogi gwaith mewn adrannau eraill yn ystod yr argyfwng. Ategwyd mai anodd oedd cyflawni'r gwaith oedd wedi ei raglennu yn y cynllun gwaith.

Tynnwyd sylw at Archwiliad Talu Cinio am Ddim sydd wedi ei gynnwys o fewn yr Adran Plant a Theuluoedd gan nodi bod y Gwasanaeth Cyllid wedi chwarae rôl allweddol yn yr archwiliad gan mai'r Gwasanaeth Refeniw oedd yn cydlynu'r ceisiadau.

Diolchwyd am yr adroddiad

PENDERFYNWYD

- **Derbyn yr adroddiad hwn ar waith Archwilio Mewnol am y cyfnod hyd at 31 Ionawr 2021 a chefnogi'r gweithrediadau sydd eisoes wedi'u cytuno gyda'r gwasanaethau perthnasol.**

12. CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL 2020/2021

Cyflwynwyd, er gwybodaeth, adroddiad gan y Rheolwr Archwilio yn rhoi diweddariad ar y sefyllfa gyfredol o ran cwblhau Cynllun Archwilio Mewnol 2020 /21. Nodwyd yn yr adroddiad mai gwir gyrhaeddiad Archwilio Mewnol hyd at Ionawr 21ain 2021 oedd 39.29% - allan o'r 28 archwiliad unigol roedd 11 wedi eu rhyddhau yn derfynol. Ategwyd ei bod yn anochel na ellid cynnal rhai archwiliadau gan fod adnoddau o'r adran wedi eu harall gyfeirio at gynorthwyo gyda meysydd blaenoriaeth o ganlyniad i'r argyfwng covid. O ganlyniad, penderfynwyd addasu neu ganslo archwiliadau gan drosglwyddo'r dyddiau ar gyfer ymgymryd â gwaith y Rhaglen Profi, Olrhain a Diogelu.

Adroddwyd y byddai'n arferol llunio Cynllun 2021/22 fyddai'n adlewyrchu risgiau a sialensiau'r flwyddyn gyfredol, ond gan mai defnydd cyfyngedig sydd i wneud hynny eleni byddai'n anorfod cynllunio ymlaen drwy ystyried newidiadau a ragwelir dros y 12 mis nesaf. Awgrymwyd y bydd ystyriaeth yn cael ei roi i gynlluniau chwarterol fyddai yn rhoi hyblygrwydd i'r gwasanaeth. Yn ogystal, bydd trafodaethau yn cael eu cynnal gydag Adrannau i geisio'r ffordd ymlaen.

Ateggodd y Pennaeth Cyllid ei ddiolch i'r Rheolwr Archwilio am hyblygrwydd yr Uned i gefnogi gwasanaethau blaenoriaeth ac y byddai arian yn cael ei neilltuo i ariannu adnodd ychwanegol i'r Uned weithredu archwiliadau pan fydd cyfangiadau'r argyfwng yn llacio.

PENDERFYNWYD

- **Derbyn yr adroddiad**
- **Derbyn diweddariad ar gynnydd yn erbyn cynllun archwilio 2020 - 2021 ynghyd a threfniant arfaethedig ar gyfer rhaglen waith 2021 /2022**

Dechreuodd y cyfarfod am 10.00 a daeth i ben am 12.00yp

CADEIRYDD

Eitem 7

CYFARFOD	Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu
DYDDIAD	27 Mai 2021
TEITL	Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021
Amcan	Ceisio cymeradwyaeth y Pwyllgor i'r Rhaglen Waith arfaethedig yn dilyn penderfyniad y Cyngor ar y 4ydd o Fawrth 2021
ARGYMHELLIAD	Cymeradwyo y Rhaglen Waith drafft ar gyfer gweithredu'r Ddeddf
AWDUR	Swyddog Monitro

1. Rhagarweiniad

- 1.1 Mae cryn hanes i'r Ddeddf Llywodraeth Lleol ac Etholiadau (Cymru) 2021 sydd a'i wreiddiau ym Mil Lywodraethol Leol (Cymru) gyflwynwyd gan y cyn Weinidog Lywodraeth Leol Leighton Andrews yn 2015. Ers hynny mae sawl newid a datblygiad yn amcan y Deddfwriaeth a'r pwyslais. Y prif newid yw'r tynnu yn ôl oddi wrth Ddeddf oedd a'i ffocws ar ad-drefnu y Cynghorau boed yn wirfoddol neu drwy statud. Mae'n debyg y cofiwch yr ymgynghoriadau fu gerbron yn ystod y daith yma.
- 1.2 Bellach er fod darpariaethau yn y Ddeddf yn creu fframwaith ar gyfer uno cynghorau nid yw yn cynrychioli prif amcan y ddarpariaeth. Gerbron mae deddfwriaeth sydd yn cyflwyno nifer o newidiadau a grymoedd ynglŷn a llywodraethant Llywodraeth Leol yng Nghymru. Nid yw hyn i ddweud nad oes elfennu o'r Ddeddf sydd yn bellgyrhaeddol yn arbennig felly ym maes Etholfraint Llywodraeth Leol, Cyd Weithio a Rheoli Perfformiad. Adroddwyd ar y Ddeddf i'r Cyngor ym Mis Mawrth gan ofyn i'r Pwyllgor yma gadw trosolwg o'r gwaith.

2. Y Ddeddf

- 2.1 Derbyniodd y Ddeddf Gyd-Syniad brenhinol ar yr 20fed o Ionawr 2021. Mae naw prif ran i'r Ddeddf sydd yn berthnasol i Brif Gynghorau Cynghorau Tref a Chymuned ac Awdurdodau eraill. Mae rhai darpariaethau mewn grym eisoes ond yn disgwyl ar gyhoeddi rheoliadau neu arweiniad statudol perthnasol.

RHAN 1 - ETHOLIADAU

RHAN 2 – PŴER CYMHWYSEDD CYFFREDINOL I AWDURDODAU LLEOL

RHAN 3 - HYBU MYNEDIAD AT LYWODRAETH LEOL

RHAN 4 – GWEITHREDIAETHAU, AELODAU, SWYDDOGION A PHWYLLGORAU AWDURDODAU LLEOL

RHAN 5 – CYDWEITHIO GAN BRIF GYNGHORAU

RHAN 6 – PERFFORMIAD A LLYWODRAETHU PRIF GYNGHORAU

RHAN 7 – UNO AC AILSTRWYTHURO PRIF ARDALOEDD

RHAN 8 – CYLLID LLYWODRAETH LEOL

RHAN 9 – AMRYWIOL

3. Risgiau

Mae'r Deddf eisoes wedi ei gosod o fewn y Gofrestr Risg Corfforaethol oherwydd ei arwyddocâd. Fodd bynnag mae rhai elfennau fydd angen ystyriaeth mwy manwl yn benodol -Cyd Bwyllgorau Corfforaethol.

Mae gwaith datblygu i'w wneud ar y model a disgwylir rheoliadau newydd fydd yn manylu mwy ar y gyd berthynas ffurfiol rhwng y cyrff yma a Cynghorau. Mae gofyn rhoi sylw i;

- y berthynas rhwng y Cynghorau a'r CBC
- rôl Pwyllgorau Craffu yr Awdurdodau Lleol yn eu llywodraethiant?
- yr oblygiadau ar gyfer y Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru a'r Cynllun Twf.

Yn dilyn cadarnhad y Pwyllgor o'r Rhaglen waith bwriedir adroddi 'r Grŵp Llywodraethu Corfforaethol ar y risgiau yma gyda bwriad o fireinio y risgiau a'r atebion posib.

4. Camau Nesaf.

Mae'r Rhaglen Waith arfaethedig wedi ei atodi yn Atodiad 1. Mae ystod y darpariaethau yn y Ddeddf yn golygu y bydd cyfres adroddiadau i 'r Cyngor, Cabinet Phwyllgorau perthnasol. Mae elfennau o'r gwaith eisoes ar y gweill. Mae cyfnod amserlen grymuso y darpariaethau ac amrywiaeth eu ystod yn arwain at broses o'r math yma. Mae gweithgor swyddogion eisoes wedi cychwyn ar y gwaith yma.

PENDERFYNIAD A GEISIR

Cymeradwyo y Rhaglen Waith a gofyn am ddiweddariad i gyfarfod y Pwyllgor yn Hydref 2021

Atodiad 1

(Cyng. = Cyngor Lawn , Cab=Cabinet , PALI = Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, PGD =Pwyllgor Gwasanaethau Democraidd PS= Pwyllgor Safonau)

Darpariaethau	Disgrifiad	Darpariaeth Mewn Grym	Swyddog Cyfrifol	Camau Paratoi / Adnoddau	Amserlen
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Tud. 15</p> <p>Rhan 1 Etholiadau</p>	<ol style="list-style-type: none"> Ymestyn yr Etholfraint i oedran 16 i fyny ac hefyd pleidleiswyr tramor cymwys . Dyletswydd i godi ymwybyddiaeth o’r hawl. Hawl i swyddogion Cyngor sefyll etholiad heb ofyn iddynt ymddiswyddo os nad ydynt yn llwyddiannus (eithrir swyddogion mewn swyddi gwleidyddol gyfyngedig) . Hawl i Gyngor ddewis trefn Pleidleisio Mwyafrifol neu STV. 	<ol style="list-style-type: none"> 1 a 2 eisoes mewn grym (etholiadau Mai 2022) 3. Mai 2022 	<ol style="list-style-type: none"> 1,2 Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol (Swyddog Monitro) 3. Prif Weithredwr. 	<ol style="list-style-type: none"> Mae Tîm Prosiect mewn lle a swyddog wedi ei phenodi i ymgymryd a gwaith cyd-gordio ac ymgysylltu ynghyd ag elfennau eraill gyda grant y Llywodraeth. I’w gynnwys mewn gwybodaeth ar gyfer darpar ymgeiswyr a briffio ar eu cyfer gan y Swyddog Canlyniadau . Gellir adrodd yn benodol ar hyn i’r Cyngor newydd wedi i’r pŵer ddod i rym yn Mai 2022 	<ol style="list-style-type: none"> Mae gwaith traws adrannol yma wedi cychwyn i sefydlu rhaglen waith sydd hefyd yn cynnwys materion cofrestru a gweinyddu etholiadau ehangach hefyd.
	<p>Rhan 2 Pennod 1 Pŵer cymhwysedd cyffredinol i Awdurdodau Lleol</p>	<p>Rhoi pŵer cymhwysedd cyffredinol i Brif Gyngor a rhai Cyngorau Tref a Chymuned Cymwys. Mae Cyngor yn ddibynnol ar hawl statudol i wneud unrhyw weithgaredd. Mae’r ddarpariaeth yma yn rhoi pŵer cyffredinol i weithredu heb ei gyfyngu i swyddogaeth benodol.</p>	Hydref 2021	Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol (Swyddog Monitro)	Nodyn Briffio Adrannau ac Aelodau Cabinet

Rhan 3 Hybu Mynediad at Lywodraeth Leol,	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hawl i gynnal cyfarfodydd ffurfiol ar sail "hybrid" a rhithiol ond mae angen mabwysiadu Polisi 2. Rhoi hawl mynediad o bell gan aelodau ar sail statudol 3. Ymgorffori newidiadau i faterion megis cyhoeddi rhaglenni cyfarfodydd ac ymdrin a materion megis cyhoeddi penderfyniadau. 4. Dyletswydd i annog cyfranogiad y cyhoedd mewn materion megis penderfyniadau 6. Gofyn i fabwysiadu Strategaeth Cyfranogiad 7. Gofyn i fabwysiadu Cynllun Deisebau 8. Gosod gofyn statudol i we ddarlledu ystod o gyfarfodydd. 9. Gofyn cyhoeddi Canllawiau i'r Cyfansoddiad 	<p>1,2,3 Mewn Grym Mai 1 2021</p> <p>4- 9 Mewn grym Mai 2022</p>	Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol	<p>Gwasanaeth Democratiaeth ac laith i arwain ar faterion yn ymwneud â mynediad o bell, cyfranogiad a chyhoeddi rhaglenni ayyb</p> <p>Gwasanaethau Cyfreithiol i arwain ar adolygu Cyfansoddiad a pharatoi Canllawiau .</p>	<p>Adrodd ar 1,2,3 i PGD a Cab Mehefin 2021 gyda adroddiad i'r Cyng. yng Ngorffennu gyda argymhelliad Polisi cyfarfodydd rhithiol.</p> <p>4- 7 adroddiad i Cab Hydref 2021.</p> <p>8 Adroddiad PGD Hydref 2021 gyda cais am adnoddau i'r cylch bidio ar gyfer 2022.</p> <p>9. Drafft i'r Pwyllgor PALL Hydref 2022.</p>
Rhan 4 Gweithrediaethau, Aelodau, Swyddogion a Phwyllgorau Awdurdodau Lleol	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sefydlu swydd dan y disgrifiad "Prif Weithredwr" ar sail statudol gyda chyfrifoldebau penodol. 2. Caniatáu penodi aelodau fel cynorthwyon Aelodau Cabinet 3. Caniatáu rhannu swyddi aelodau Cabinet 4. Caniatáu rhannu swyddi Cadeiryddion ac Is Gadeiryddion 5. Arweinyddion Grwpiau a chyfrifoldeb statudol am ymddygiad eu haelodau 6. Gosod adroddiad Blyneddol Pwyllgor Safonau i'r Cynghorau ar sail statudol. 	<p>Mewn grym Mai 2022.</p>	Pennaeth Gwasanaeth Cefnogaeth Gorfforaethol 5,6 Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol (Swyddog Monitro)	<p>Gwasanaethau Cyfreithiol i arwain ar adolygu Cyfansoddiad a materion Cod Ymddygiad. Mae Swydd ddisgrifiad y Prif Weithredwr eisoes yna adlewyrchu y newid.</p> <p>Disgwylir cyhoeddi rheoliadau ar 2,3 a 4 . ac adroddir ymhellach pan fyddent wedi eu cyhoeddi.</p>	
Rhan 5 Cydweithio gan Brif Gyngorau	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pŵer gweinidogion i sefydlu Cyd Bwyllgorau Corfforedig ("CJC's") . Mae'r rhain yn fath newydd o gorff llywodraeth leol. Byddent yn gorfforaethau gyda statws cyfreithiol eu hunain. 	<p>Mewn grym</p>	Mae Gwynedd fel Awdurdod Lletyol Bwrdd Uchelgais Gogledd Cymru yn arwain ar brosiect i ymateb i'r drefn	<p>Briffio Cyng. a Cab fel rhan o ymwybyddiaeth Deddf.</p>	<p>i'w sefydlu ond bydd angen i'r CBC fod yn weithredol ar</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Arweinyddion y Cyngorau fydd aelodau craidd 3. Pŵer mandadu – Cynllunio Strategol, Trafnidiaeth, Llesiant Economaidd a Gwella Ysgolion. 4. Rheoliadau wedi eu cyhoeddi yn sefydlu CBC ar gyfer Gogledd Cymru fydd yn ymdrin a Cynllun Datblygu Strategol, Cynllun Trafnidiaeth Strategol a pŵer Llesiant Economaidd, y swyddogaethau yn weithredol o Mehefin 2022. 5. Hawl gan 2 neu fwy o gynghorau wneud cais i sefydlu drwy offeryn statudol. 		newydd yma .Bydd rhaglen waith ac adrodd yn ôl yn deillio o'r gwaith yma. Arweinir y Prosiect gan yr Arweinyddion a Prif Weithredwyr ar lefel rhanbarthol.	Adrodd ar oblygiadau rheoliadau sefydlu i Cabinet a Phwyllgorau Craffu	gyfer 2022 oherwydd y gofynion cyllidol..
Rhan 6 Perfformiad a Llywodraethu Prif Gynghorau a Dyletswydd Prif Gyngor i Adolygu ei berfformiad yn barhaus	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sefydlu cysyniad o adroddiad perfformiad blynyddol statudol ac ymgynghori fel rhan o'r broses 2. Apwyntio "Panel" ar gyfer cynnal asesiad perfformiad Cyngor - 3. Angen am osod Amcanion Gwella (Gwerth Gorau) yn cael ei ddileu 4. Gofyn fod i 1/3 aelodau y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu fod yn aelodau lleyg gan gynnwys y Cadeirydd - 5. Sefydlu ac enwi Pwyllgor Archwilio a <u>Llywodraethu</u> bellach yn statudol 6. Pwyllgor Archwilio a Lywodraethu yn mabwysiadu swyddogaeth trosolwg trefniadau cwynion 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mewn grym 2. Mai 2022 3. Mewn Grym 4. Dod i rym Mai 2022 5,6 Mewn Grym 	Prif Weithredwr a Pennaeth Cyllid o ran trefniadau y Pwyllgor Archwilio Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol (Swyddog Monitro) i weithredu newidiadau Cyfansoddiad 5 a 6.	Briffio Cyng. a Cab fel rhan o ymwybyddiaeth Deddf. PALI i arwain	1,2 Adroddiad PALI a Cabinet Gorffennaf 2021 5 a 6 adrodd Cyngor fel rhan o raglen diwygiadau Cyfansoddiad.
Rhan 7 – Uno ac Ailstrwythuro Prif Ardaloedd	Sefydlu fframwaith ar gyfer proses uno cynghorau pe fyddai cynllun o'r fath yn dod ymlaen.	Mai 2022	Prif Weithredwr	Briffio Cyng. a Cab fel rhan o ymwybyddiaeth er gwybodaeth	Eisoes wedi digwydd
Rhan 8 – Cyllid Llywodraeth Leol	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pwerau i fynnu gwybodaeth yn ymwneud â hereditamentau, gwybodaeth sy'n berthnasol wrth benderfynu a yw person yn atebol i dalu trethi annomestig, 2, Tynnu ymaith y pŵer i ddarparu ar gyfer Carcharu Dyledwyr y Dreth Gyngor sydd yn ymgorffori mewn Deddf yr hyn sydd eisoes yn weithredol drwy Reoliadau. 	Mewn Grym	Pennaeth Cyllid	Briffio Cyng. a Cab fel rhan o ymwybyddiaeth er gwybodaeth	Eisoes ar waith

Rhan 9 – Amrywiol	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rhoi statws gwarchodaeth prif swyddog statudol i'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd. 2. Diddymu y rhwystr ar Swyddog Monitro rhag bod yn Bennaeth Gwasanaethau Democrataidd. 3. Darpariaethau ynglŷn ag uno a dad-uno Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus. 	Mai 2022	Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol (Swyddog Monitro) i wneud addasiadau mandadol i'r Cyfansoddiad.		
--------------------------	--	----------	---	--	--

Eitem 8

PWYLLGOR	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD	27 MAI 2021
TEITL	SWYDDOGAETH Y PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
PWRPAS YR ADRODDIAD	CYFLWYNO'R TREFNIADAU GWEITHREDU NEWYDD DRAFFT I'R PWYLLGOR ER YSTYRIAETH
AWDUR	DEWI MORGAN, PENNAETH CYLLID CYNORTHWYOL (REFENIW A RISG)
GWEITHREDIAD	SYLWEBU AR Y CYNWYS A MABWYSIADU'R TREFNIADAU NEWYDD

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Ers sefydlu Pwyllgor Archwilio Cyngor Gwynedd yn 1999, mae ei rôl wedi esblygu i adlewyrchu'r gofynion statudol ar awdurdodau lleol yn ogystal â newidiadau yn nhrefniadau gweinyddol mewnol y Cyngor.
- 1.2 Fel mater o drefn, bydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn ystyried a mabwysiadu Trefniadau Gweithredu yn ei gyfarfod cyntaf o gyngor newydd ar ôl etholiad. Mabwysiadwyd fersiwn gyfredol y Trefniadau Gweithredu gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn ei gyfarfod ar 6 Mehefin 2017.
- 1.3 Yn achlysurol fodd bynnag bydd newidiadau mewn trefniadau mewnol neu deddfwriaeth yn golygu fod angen addasu'r Trefniadau Gweithredu hyn ar adegau eraill.
- 1.4 Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn gosod gofynion newydd ar bwyllgorau llywodraethu ac archwilio yr awdurdodau lleol, ac yn gwneud addasiadau i rannau perthnasol Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011. Bydd nifer o'r prif newidiadau yn dod i rym ar ôl etholiadau'r Cyngor yn 2022 a bydd y Swyddog Monitro yn cyflwyno papur pellach i'r Pwyllgor yn egluro'r newidiadau hyn yn llawn.
- 1.5 Bydd drafft o'r Trefniadau Gweithredu ar gyfer y cyfnod yn dilyn etholiad 2022, a fydd yn cynnwys nifer o addasiadau sylfaenol i adlewyrchu'r gofynion deddfwriaethol newydd, yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor yn 2022 ond yn y cyfamser cyflwynir addasiadau i'r Trefniadau sy'n angenrheidiol ar gyfer ymdrin â chyfrifon 2020/21 Cronfa Bensiwn Gwynedd.

2. MATERION ARIANNOL Y GRONFA BENSIWN

- 2.1 Wrth adolygu trefniadau llywodraethu Cronfa Bensiwn Gwynedd, rhoddwyd ystyriaeth i'r cwestiwn os mai Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu Cyngor Gwynedd a ddylai fod yn derbyn a chymeradwyo datganiadau o gyfrifon y gronfa bensiwn, neu'r Pwyllgor Pensiynau.
- 2.2 Er fod Mesur 2011 yn rhoi'r hawl i'r Cyngor osod unrhyw swyddogaethau addas i'r Pwyllgor (a'r Pwyllgor ei hun sydd i benderfynu sut mae i arfer ei swyddogaethau), mae'r Mesur hefyd yn gosod allan swyddogaethau y mae'n rhaid i'r Pwyllgor eu harddel.
- 2.3 Ers sawl blwyddyn, mae'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu wedi bod yn derbyn a chymeradwyo cyfrifon Cyngor Gwynedd a Cronfa Bensiwn Gwynedd, fel rhan o'i rôl fel y "rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu". Yn unol ag Adran 81 Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, un o'r rolau statudol y mae'n rhaid i'r Pwyllgor eu cyflawni yw ***i arolygu materion ariannol yr awdurdod a chraffu arnynt.***

- 2.4 Yn unol â Rheoliadau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol 2013, mae Cyngor Gwynedd yn “awdurdod gweinyddu” ar ran Cronfa Bensiwn Gwynedd, ac yn unol â Chyfansoddiad y Cyngor mae’r swyddogaeth sy’n ymwneud â phensiynau llywodraeth leol ayb trwy rym Rheoliadau o dan adran 7, 12 neu 24 o Ddeddf Blwydd-dal 1972 (sy’n cynnwys Rheoliadau 2013), yn fater sydd wedi ei ddirprwyo i’r Pwyllgor Pensiynau.
- 2.5 Mae cyfrifoldeb Cyngor Gwynedd fel “awdurdod gweinyddu” yn unol â Rheoliadau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol 2013 wedi eu dirprwyo i’r Pwyllgor Pensiynau; dyma’r Pwyllgor sy’n gyfrifol am lywodraethu materion ariannol y Gronfa Bensiwn.
- 2.6 Caiff hyn ei ategu gan y cynigion Llywodraethu Da yn adroddiad Bwrdd Ymgynghorol y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol (“LGPS Scheme Advisory Board”), **Good Governance: Phase 3 Report to SAB**, sy’n nodi: “Each administering authority must ensure their committee is included in the business planning process” (Argymhelliad E.4).
- <https://lgpsboard.org/images/Other/Annex to Good Governance letter 110221.pdf>
- <https://lgpsboard.org/images/Other/Good Governance Final Report February 2021.pdf>
- 2.7 I’r perwyl hyn, mae’r Pwyllgor Pensiynau wedi cymeradwyo cyllidebau’r gronfa 2020/21 (yn Ionawr 2020) a 2021/22 (yn Ionawr 2021), a byddai cymeradwyo’r cyfrifon terfynol yn cau’r cylch ‘busnes’.
- 2.8 Ymhellach, addaswyd Rheoliad 8 o Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014, sy’n ymwneud â datganiadau cyfrifon cyrff perthnasol mwy (megis Cyngor Gwynedd), gan y Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2018. Mae’r addasiad yma wedi dileu’r gofyniad i gynghorau sir neu gynghorau bwrdeistref sirol gynnwys, yn eu datganiad o gyfrifon, y cyfrifon ar gyfer cronfeydd pensiwn a weinyddir yn unol â Rheoliadau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol 2013. Mae hyn yn weithredol o’r cyfrifon ar gyfer 2017/18 ymlaen.
- 2.9 Ar ôl ystyried y genadwri a rheoliadau diweddaraf, felly, ac adolygu’r trefniadau llywodraethu yn sgil hynny, mae’n ymddangos yn gynyddol glir mai’r Pwyllgor Pensiynau, a nid y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, yw’r corff priodol i dderbyn a chymeradwyo datganiadau o gyfrifon Cronfa Bensiwn Gwynedd. Nid yn unig mae’r gofyn cyfreithiol iddynt gael eu cynnwys gyda chyfrifon y Cyngor wedi cael ei ddiddymu, ond mae’r bwrdd proffesiynol sy’n cynghori Cynlluniau Pensiwn Llywodraeth Leol hefyd yn argymhell y dylai’r Pwyllgor Pensiynau ystyried y cyfrifon.
- 2.10 Nid oes anghysondeb yma gydag Adran 81 Mesur 2011 gan nad yw materion ariannol y Gronfa Bensiwn yn rhan o faterion ariannol Cyngor Gwynedd – mae arian y ddau endid gwbl ar wahân i’w gilydd.
- 2.11 Bydd y Pennaeth Cyllid yn cyflwyno adroddiad cyfatebol i’r Pwyllgor Pensiynau.

3. NEWIDIADAU I DREFNIADAU GWEITHREDU'R PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU

- 3.1 Mae'r Trefniadau Gweithredu drafft newydd wedi eu cynnwys fel Atodiad. Mae'r trefniadau gweithredu hyn yn parhau i fod yn gyson â gofynion y Mesur Llywodraeth Leol, Canllawiau Statudol sydd wedi eu paratoi i'w gefnogi a Chyfansoddiad y Cyngor. Mae'r rhannau perthnasol o'r Mesur a'r Canllawiau wedi eu cynnwys hefyd.
- 3.2 Pwysleir mai fersiwn dros dro yw hwn ar gyfer blwyddyn ariannol 2021/22 a datganiadau o gyfrifon 2020/21, gan nad yw'r holl addasiadau sy'n cael eu cyflwyno i weithgareddau'r Pwyllgor yn unol â Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 wedi dod i rym eto.
- 3.3 Y newidiadau i'r fersiwn yma (Mai 2021) i'r fersiwn sy'n cael ei ddisodli (Mehefin 2017) ydi addasu'r cymalau canlynol:

Fersiwn flaenorol	Fersiwn arfaethedig
2.2.18 Fel mater o drefn, bydd y Pwyllgor yn derbyn adroddiad blynyddol gan yr Archwilwyr Ariannol ar Ddatganiadau o Gyfrifon Cyngor Gwynedd a Cronfa Bensiwn Gwynedd.	2.2.18 Fel mater o drefn, bydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn derbyn adroddiad blynyddol gan yr Archwilwyr Ariannol ar Ddatganiadau o Gyfrifon Cyngor Gwynedd.
2.3.4 Bydd y Pwyllgor yn derbyn cynllun gwaith yr archwiliwr allanol ar Gyfrifon y Cyngor a Chyfrifon Cronfa Bensiwn Gwynedd.	2.3.4 Bydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn derbyn cynllun gwaith yr archwiliwr allanol ar Gyfrifon y Cyngor.
2.4.2 Bydd y Pwyllgor yn derbyn yr adroddiadau ariannol yn ddarostyngedig i archwiliad yn ystod mis Gorffennaf pob blwyddyn, wedi iddynt gael eu hardystio gan y Pennaeth Cyllid, gan gynnwys datganiadau ariannol Cronfa Bensiwn Gwynedd.	2.4.2 Bydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn derbyn Datganiadau o Gyfrifon Cyngor Gwynedd, wedi iddynt gael eu hardystio gan y Pennaeth Cyllid ond yn ddarostyngedig i archwiliad, cyn diwedd mis Gorffennaf 2021, pryd bydd cyfle i herio eu cynnwys.
2.4.3 Bydd yn derbyn y datganiadau ariannol terfynol cyn 30 Medi pob blwyddyn, gan herio eu cynnwys	2.4.3 Bydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn derbyn y fersiwn derfynol ôl-archwiliad o Ddatganiadau Cyfrifon Cyngor Gwynedd cyn diwedd mis Tachwedd 2021, a chyfle i herio cynnwys adroddiad perthnasol yr archwiliwr allanol, sef Archwilio Cymru.

4. ARGYMHELLIAD

- 4.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ystyried cynnwys yr atodiad, sylwebu ar ei gynnwys a chymeradwyo'r addasiadau i'r Trefniadau Gweithredu.

Cyngor Gwynedd

Trefniadau Gweithredu Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu (Mai 2021)

1 CEFNDIR

1.1 Datganiad o Bwrpas

1.1.1 Mae gan y Pwyllgor rôl barhaus yn y drefn o ddarparu llywodraethu dda. Pwrpas craidd pwyllgor archwilio yw darparu sicrwydd annibynnol ar ddigonolrwydd y fframwaith reoli risg a'r amgylchedd reolaeth gysylltiol, craffu annibynnol o berfformiad ariannol ac anariannol yr awdurdod i'r graddau y mae'n effeithio ar ei amlygiad i risg ac yn gwanhau'r amgylchedd reolaeth, ac i oruchwyllo'r broses adrodd ariannol.

1.1.2 Bydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn cyfarfod o leiaf 4 gwaith mewn blwyddyn.

1.2 Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011

1.2.1 Yn unol â Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 Rhan 6, Pennod 2 rhaid i Cyngor Gwynedd sefydlu pwyllgor archwilio gyda rhai swyddogaethau mandadol, ac mae ganddo hefyd yr hawl i gyflawni unrhyw swyddogaethau addas eraill.

1.2.2 Mae Rhan 81 y Mesur yn datgan:

81	Awdurdodau lleol i benodi pwyllgorau llywodraethu ac archwilio
(1)	Rhaid i awdurdod lleol benodi pwyllgor ("pwyllgor llywodraethu ac archwilio")—
(a)	i arolygu materion ariannol yr awdurdod a chraffu arnynt,
(b)	i lunio adroddiadau a gwneud argymhellion mewn perthynas â materion ariannol yr awdurdod,
(c)	i adolygu ac asesu trefniadau'r awdurdod ar gyfer rheoli risgiau, rheolaeth fewnol, asesu perfformiad a llywodraethu corfforaethol,
(d)	i lunio adroddiadau a gwneud argymhellion i'r awdurdod ynghylch digonolrwydd ac effeithiolrwydd y trefniadau hynny,
(da)	i adolygu ac asesu gallu'r awdurdod i ymdrin â chwynion mewn modd effeithiol,
(db)	i lunio adroddiadau a gwneud argymhellion mewn perthynas â gallu'r awdurdod i ymdrin â chwynion mewn modd effeithiol,
(e)	i arolygu trefniadau archwilio mewnol ac allanol yr awdurdod, ac
(f)	i adolygu'r datganiadau ariannol a lunnir gan yr awdurdod.
(1A)	Gweler Pennod 1 o Ran 6 o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (perfformiad prif gynghorau a'u llywodraethu) am swyddogaethau pellach pwyllgorau llywodraethu ac archwilio.
(2)	Caiff awdurdod lleol roi i'w bwyllgor archwilio unrhyw swyddogaethau eraill y mae'r awdurdod o'r farn eu bod yn addas i'w harfer gan y cyfryw bwyllgor.
(3)	Y pwyllgor llywodraethu ac archwilio sydd i benderfynu sut mae i arfer ei swyddogaethau.

1.2.3 Yn ogystal â'r rôl statudol yma, mae'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu hefyd yn gyfrifol am adolygu a chraffu ar faterion yn ymwneud â gweithrediad mewnol y Cyngor megis strategaethau corfforaethol, partneriaethau, ymgysylltu, trawsnewid busnes, trefniadau effeithlonrwydd a'r gweithlu.

1.3 Pwrpas y trefniadau gweithredu

1.3.1 Pwrpas trefniadau gweithredu'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yw:

- Gosod allan sut y bydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn arfer ei swyddogaethau, yn unol â Rhan 81(3).
- Cyfeirio at unrhyw ganllawiau a roddir gan Weinidogion Cymru, ac amlinellu sut y bydd y Cyngor yn ymateb iddynt.
- Egluro pa rolau ychwanegol y mae'r Cyngor wedi ei roi i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a sut y bydd yn cyflawni'r rhain.

1.4 Canllawiau Llywodraeth Cymru

1.4.1 Mae Rhan 85 o'r Mesur yn datgan:

85	Canllawiau
(1)	Caiff Gweinidogion Cymru roi canllawiau i awdurdodau lleol—
(a)	ynghylch swyddogaethau pwyllgorau llywodraethu ac archwilio ac arfer y swyddogaethau hynny, neu
(b)	ynghylch aelodaeth o bwyllgorau o'r fath.
(2)	Rhaid i awdurdod lleol a'i bwyllgor llywodraethu ac archwilio roi sylw i ganllawiau a roddir gan Weinidogion Cymru o dan is-adran (1).

1.4.2 Cyhoeddwyd y canllawiau cyfredol yn unol â Rhan 85 o'r Mesur ym Mehefin 2012. Mae'r rhan berthnasol o'r canllawiau statudol yma hefyd wedi ei gynnwys yn yr Atodiad.

1.4.3 Bydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn derbyn adroddiad, i'r cyfarfod ymarferol gynharaf, ynglŷn ag unrhyw ganllawiau newydd a gyhoeddir gan Weinidogion Cymru yn unol â Rhan 85 o'r Mesur.

2 SWYDDOGAETHAU STATUDOL DAN FESUR 2011

2.1 Adolygu materion ariannol yr awdurdod

Sut mae'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn cwrdd â'i ddyletswyddau statudol i arolygu materion ariannol yr awdurdod a chraffu arnynt, a llunio adroddiadau a gwneud argymhellion mewn perthynas â materion ariannol yr awdurdod?

- 2.1.1 Bydd y Pwyllgor yn derbyn adroddiadau chwarterol gan y Pennaeth Cyllid sydd yn amlinellu sefyllfa cyllidebau refeniw a chyfalaf yr Awdurdod. Nid rôl y Pwyllgor fydd herio penderfyniadau polisi (heblaw lle mae rôl craffu wedi ei bennu iddo), ond yn hytrach derbyn sicrwydd fod trefniadau rheolaeth cyllidebol ac ariannol cadarn yn cael eu harfer ar draws yr Cyngor.
- 2.1.2 Bydd y Pwyllgor yn craffu a herio'r canlynol:
- Datganiad Polisi Reolaeth Trysorlys ar gyfer y flwyddyn ddilynol yng nghyfarfod Chwefror / Mawrth
 - Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys, yng nghyfarfod Chwefror / Mawrth
 - Strategaeth Darpariaeth Lleiafswm Refeniw yng nghyfarfod Chwefror / Mawrth
 - Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol ar yng nghyfarfod Chwefror / Mawrth
 - Adolygiad Canol Blwyddyn ar weithgarwch Rheolaeth Trysorlys i gyfarfod Tachwedd
 - Adroddiad blynyddol ar wir weithgarwch Rheolaeth Trysorlys i gyfarfod Medi
- 2.1.3 Rhoddir ystyriaeth i unrhyw addasiadau i'r Strategaeth Rheolaeth Trysorlys neu Ddatganiadau Polisi yng nghanol blwyddyn ariannol.

2.2 Rheoli risgiau, rheolaeth fewnol a llywodraethu corfforaethol

Sut mae'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn cwrdd â'i ddyletswyddau statudol i adolygu ac asesu trefniadau'r awdurdod ar gyfer rheoli risgiau, rheolaeth fewnol a llywodraethu corfforaethol? Sut bydd yn llunio adroddiadau a gwneud argymhellion i'r awdurdod ynghylch digonolrwydd ac effeithiolrwydd y trefniadau hynny?

Codi Ymwybyddiaeth am reoli risgiau, rheolaeth fewnol a llywodraethu corfforaethol

- 2.2.1 Er mwyn cyflawni ei rôl yn gyflawn, bydd y Pwyllgor yn codi ymwybyddiaeth ar draws y Cyngor am faterion sy'n ymwneud â rheoli risgiau, rheolaeth fewnol a llywodraethu corfforaethol.

Datganiad Llywodraethu Blynyddol

- 2.2.2 Rhan o ddyletswyddau allweddol y Pwyllgor fydd cefnogi ac adolygu'r trefniadau ar gyfer paratoi'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol, trwy sicrhau fod rhaglen waith y pwyllgor yn cynnwys tasgau i wirio sut mae'r Cyngor yn cynnal ei fframwaith llywodraethu, ac yn adolygu ei effeithiolrwydd.
- 2.2.3 Cyflwynir y fersiwn drafft o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol i'r Pwyllgor yn ei gyfarfod ym mis Mehefin.
- 2.2.4 Bydd y Pwyllgor yn derbyn sicrwydd fod cynnwys cynlluniau gweithredu'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn derbyn sylw.

Adroddiadau Archwilio Mewnol

- 2.2.5 Bydd y Pwyllgor yn derbyn adroddiad blynyddol y Pennaeth Archwilio Mewnol, sef yr Rheolwr Archwilio.

- 2.2.6 Caiff adroddiad ei gyflwyno i bob cyfarfod o'r Pwyllgor sy'n amlinellu canlyniadau gwaith Archwilio Mewnol am y cyfnod blaenorol. Fel arfer, bydd yr adroddiad yma yn cynnwys yr adroddiad archwilio; os mai memorandwm a ryddhawyd, bydd yr adroddiad yn cynnwys crynodeb byr ohono. Lle'n briodol, bydd yr adroddiad archwilio wedi cael ei osod mewn categori barn sydd yn adlewyrchu safon y rheolaethau mewnol a ddarganfuwyd wrth gynnal yr archwiliad, a pha mor effeithiol oedd y rheolaethau mewnol yn cael eu gweithredu. Nid oes gan y Pwyllgor y grym i orfodi newid i gategori barn unrhyw adroddiad unigol.
- 2.2.7 Bydd y Pwyllgor Archwilio yn cymeradwyo unrhyw newidiadau yn y modd y dyrennir adroddiadau i gategori barn.
- 2.2.8 Cyflwynir gwybodaeth i'r Pwyllgor ynglŷn â chanlyniad gwaith dilyniant gan Archwilio Mewnol ar y cynnydd ar weithrediadau a gytunwyd arnynt yn ystod archwiliadau.
- 2.2.9 Os darganfyddir gwendidau rheolaeth arwyddocaol a difrifol, neu afreoleidd-dra yn deillio o wendid o'r fath, bydd adroddiad llawn yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor am ystyried pellach.

Gwrth Dwyll

- 2.2.10 Bydd y Pwyllgor yn hybu diwylliant gwrth dwyll a gwrth lygredd o fewn y Cyngor.
- 2.2.11 Bydd yn derbyn cadarnhad rheolaidd fod gweithdrefnau'r Cyngor i atal a darganfod twyll yn ei erbyn yn parhau i weithredu'n effeithiol.
- 2.2.12 Bydd y Pwyllgor yn adolygu a chymeradwyo Strategaeth Gwrth Dwyll a Gwrth Lygredd y Cyngor a'r Cynllun Ymateb i Dwyll.
- 2.2.13 Ni fydd adroddiad ar fater sydd yn ymwneud ag afreoleidd-dra neu dwyll yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor hyd nes bydd unrhyw weithdrefnau troseddol a/neu gwrandawriad disgyblu wedi ei gwblhau.

Rheoli Risg

- 2.2.14 Cyflwynir adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor er mwyn iddo gael sicrwydd fod y trefniadau rheoli risg yn gweithio yn unol â'r hyn a amlinellir yn Strategaeth Rheoli Risg y Cyngor.
- 2.2.15 Bydd yn dal swyddogion ac aelodau yn atebol am unrhyw fethiant i roi dyledus sylw i faterion risg.
- 2.2.16 Fel rhan o'i rôl llywodraethu, bydd yn ystyried y risgiau y mae gwahanol bartneriaethau yn eu cyflwyno i'r Cyngor.
- 2.2.17 Bydd y Pwyllgor yn ystyried y risgiau y gyflwynir gan brosiectau unigol, a sicrhau fod sylw priodol wedi ei roi i'r risgiau hynny.

Adroddiadau Archwilwyr a Rheoleiddwyr Allanol

- 2.2.18 Fel mater o drefn, bydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn derbyn adroddiad blynyddol gan yr Archwilwyr Ariannol ar Ddatganiadau o Gyfrifon Cyngor Gwynedd.
- 2.2.19 Bydd hefyd yn derbyn adroddiadau gan yr Archwiliwr Allanol ar unrhyw fater ynglŷn â Llywodraethu Corfforaethol, neu ar faterion sydd o fewn maes gwaith craffu'r Pwyllgor, sef rhai sy'n ymwneud â gweithrediad mewnol y Cyngor.
- 2.2.20 Yn ogystal â hynny, ddwywaith y flwyddyn bydd y Pwyllgor yn derbyn sicrwydd fod pob argymhelliad neu gynnig i wella gan archwilwyr neu reoleiddwyr allanol yn derbyn sylw, trwy adolygu rhestr ohonynt a cytuno i dynnu o'r rhestr y rhai y mae'r Pwyllgor yn fodlon sydd wedi derbyn sylw dyledus a digonol.

Atebolrwydd

- 2.2.21 Rhaid i unrhyw swyddog neu aelod sy'n cael ei alw i fynychu cyfarfod o'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu wneud hynny. Rhaid iddynt ateb cwestiynau a ofynnir iddynt oni fyddai'r cwestiwn yn un y byddai hawl ganddynt i wrthod ei ateb mewn llys barn. Gall y pwyllgor wahodd unigolion eraill i fynychu, ond nid oes unrhyw orfodaeth i unrhyw arall wneud hynny.

Adroddiad Blynyddol

- 2.2.22 Bydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn cyhoeddi adroddiad blynyddol, gyda chymorth swyddogion perthnasol, ar ei waith yn ystod y cyfnod blaenorol.

2.3 Archwilwyr mewnol ac allanol

Sut mae'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn cwrdd â'i ddyletswyddau statudol i arolygu trefniadau archwilio mewnol ac allanol yr awdurdod?

Archwilio Mewnol

- 2.3.1 Bydd y Pwyllgor yn cymeradwyo cynllun gwaith blynyddol y gwasanaeth Archwilio Mewnol ar ôl herio ei gynnwys, a chymeradwyo unrhyw addasiadau yn ystod y flwyddyn.
- 2.3.2 Fel rhan o'r gwaith yma, mae angen sicrhau fod cysylltiad rhwng y cynllun gwaith blynyddol a risgiau'r Cyngor.
- 2.3.3 Cyflwynir adroddiad monitro cynnydd yn erbyn y cynllun archwilio cytunedig yn rheolaidd i gyfarfodydd y Pwyllgor.

Archwilwyr Allanol

- 2.3.4 Bydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn derbyn cynllun gwaith yr archwiliwr allanol ar Gyfrifon y Cyngor.
- 2.3.5 Mae angen i'r Pwyllgor dderbyn adroddiadau amserol ynglŷn ag unrhyw newidiadau yng nghod ymarfer neu safonau proffesiynol y ddarpariaeth Archwilio Mewnol.
- 2.3.6 Bydd y Pwyllgor yn ystyried unrhyw newidiadau i'r gyfundrefn archwilio allanol a awgrymir gan yr Archwiliwr Cyffredinol neu ei gynrychiolydd.
- 2.3.7 Bydd y Pwyllgor yn sicrhau fod Archwilio Mewnol a'r archwiliwr allanol yn cydymffurfio ag unrhyw brotocol cydweithio rhyngddynt er mwyn sicrhau fod dyblygiad gwaith yn cael ei gadw i'r isafswm bosib.

2.4 Datganiadau ariannol

Sut mae'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn cwrdd â'i ddyletswyddau statudol i adolygu'r datganiadau ariannol a lunnir gan yr awdurdod?

- 2.4.1 Y Pwyllgor Archwilio fydd yn gweithredu fel "y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu" yn unol â safonau cyfrifeg ac archwilio rhyngwladol.
- 2.4.2 Bydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn derbyn Datganiadau o Gyfrifon Cyngor Gwynedd, wedi iddynt gael eu hardystio gan y Pennaeth Cyllid ond yn ddarostyngedig i archwiliad, cyn diwedd mis Gorffennaf 2021, pryd bydd cyfle i herio eu cynnwys.
- 2.4.3 Bydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn derbyn y fersiwn derfynol ôl-archwiliad o Ddatganiadau Cyfrifon Cyngor Gwynedd cyn diwedd mis Tachwedd 2021, a chyfle i herio cynnwys adroddiad perthnasol yr archwiliwr allanol, sef Archwilio Cymru.
- 2.4.4 Rhoddir ystyriaeth gan y Pwyllgor i gydymffurfiaeth â pholisiau cyfrifo perthnasol.

3 DYLETSWYDDAU CRAFFU

3.1 Maes Gwaith

- 3.1.1 Yn unol â Chyfansoddiad y Cyngor, mae'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn gyfrifol am adolygu a chraffu ar faterion yn ymwneud â **gweithrediad mewnol y Cyngor** megis strategaethau corfforaethol, partneriaethau, ymgysylltu, trawsnewid busnes, trefniadau effeithlonrwydd a'r gweithlu.
- 3.1.2 Fodd bynnag, mae'r Cyfansoddiad yn glir hefyd mai "pwyllgor archwilio" yn unol â Rhan 6 Pennod 2 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yw'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn ei holl weithredoedd, nid "pwyllgor craffu a throsolwg" yn unol â Rhan 2 Deddf Llywodraeth Leol 2000 a Rhan 6 Pennod 1 Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011.

3.2 Trefniadau Gweithredu

- 3.2.1 Er mwyn sicrhau fod y Pwyllgor yn arddel ei swyddogaethau craffu yn gyson ac i'r safonau disgwylidiedig, bydd yn cyfarfod yn rheolaidd gyda Swyddogion Craffu er mwyn cytuno ar faterion i'w craffu, ac unrhyw ymchwiliadau sydd i'w cynnal.
- 3.2.2 Bydd y Pwyllgor, pan yn arddel ei swyddogaethau craffu, yn gwneud hynny yn unol â'r swyddogaethau penodol hynny a amlinellir yn Rhan 7 o Gyfansoddiad y Cyngor, sef:

Datblygu ac Adolygu Polisiâu

- (a) Ystyried effaith polisiâu er mwyn asesu a ydynt wedi gwneud gwahaniaeth;
- (b) Cynorthwyo'r Cyngor a'r Cabinet i ddatblygu ei Gyllideb a Fframwaith Polisi trwy ddadansoddi materion polisi yn fanwl;
- (c) Cynnal ymchwil, ymgynghoriadau â'r gymuned ac ymgynghoriadau eraill wrth ddadansoddi materion polisi a dewisiadau posibl;
- (ch) Holi barn Aelodau'r Cabinet] a/neu Bwyllgorau a Phrif Swyddogion y Cyngor am faterion a chynigion sy'n effeithio ar yr ardal; a
- (d) Cysylltu â sefydliadau allanol eraill sy'n gweithredu yn yr ardal, pa un a ydynt yn rhai cenedlaethol, rhanbarthol neu leol, er mwyn sicrhau bod buddiannau pobl leol yn cael eu gwella trwy waith cydweithredol.

Craffu

- (a) Adolygu a chraffu ar benderfyniadau a pherfformiad y Cabinet a/neu Bwyllgorau a Swyddogion y Cyngor o ran penderfyniadau unigol a thros amser;
- (b) Adolygu a chraffu ar berfformiad y Cyngor o ran ei amcanion polisi, ei dargedau perfformiad a/neu feysydd gwasanaeth penodol;
- (c) Holi Aelodau'r Cabinet a/neu Bwyllgorau a Phrif Swyddogion y Cyngor ynglŷn â'u penderfyniadau a'u perfformiad, boed hynny'n gyffredinol o gymharu â chynlluniau gwasanaeth a thargedau dros gyfnod o amser, neu o ran penderfyniadau, mentrau neu brosiect penodol;
- (ch) Gwneud argymhellion i'r Cabinet a/neu Bwyllgor priodol a/neu'r Cyngor sy'n deillio o ganlyniad y broses graffu;
- (d) Adolygu a chraffu ar berfformiad cyrff cyhoeddus eraill a phersonau dynodedig yn yr ardal a gwahodd adroddiadau ganddynt trwy ofyn iddynt annerch y Pwyllgorau Craffu a phobl leol ynglŷn â'u gweithgareddau a'u perfformiad; a
- (dd) Holi a chasglu tystiolaeth gan unrhyw unigolyn (gyda'i ganiatâd ef/ei chaniatâd hi).

4 EFFEITHIOLRWYDD Y PWYLLGOR

- 4.1.1 Bydd y Pwyllgor yn cynnal hunanasesiad blynyddol gan ddefnyddio'r rhestr wirio a ddarparwyd gan CIPFA yn ei gyhoeddiad "*Audit Committees: Practical Guidance for Local Authorities and Police*" (2018).
- 4.1.2 Bydd y Pwyllgor yn mabwysiadu rhaglen hyfforddi addas ar gyfer ei aelodau.

Eitem 9

PWYLLGOR	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD	27 MAI 2021
TEITL	CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL
PWRPAS YR ADRODDIAD	AMLINELLU GWAITH ARCHWILIO MEWNOL AM Y CYFNOD HYD AT 31 MAWRTH 2021
AWDUR	LUNED FÔN JONES - RHEOLWR ARCHWILIO
GWEITHREDIAD	DERBYN YR ADRODDIAD, SYLWEBU AR Y CYNNWYS A CHEFNOGI'R GWEITHREDIADAU SYDD EISOES WEDI'U CYTUNO GYDA'R GWASANAETHAU PERTHNASOL

1. CYFLWYNIAD

1.1 Mae'r adroddiad yma yn crynhoi gwaith Archwilio Mewnol am y cyfnod o 1 Chwefror 2021 hyd 31 Mawrth 2021.

2. GWAITH A GWBLHAWYD YN Y CYFNOD

2.1 Cwblhawyd y gwaith canlynol yn y cyfnod hyd at 31 Mawrth 2021:

Disgrifiad	Nifer
Adroddiadau am Archwiliadau o'r Cynllun Gweithredol	4
Adroddiadau Grant	1

Ceir manylion pellach ar y gwaith yma yng nghorff yr adroddiad hwn ac yn yr atodiadau amgaeedig.

2.2 Adroddiadau Archwilio

2.2.1 Mae'r tabl canlynol yn gosod allan yr archwiliadau o'r cynllun a gwblhawyd yn y cyfnod hyd at 31 Mawrth 2021, gan ddangos y lefel sicrwydd perthnasol a chyfeiriad i'r atodiad perthnasol.

TEITL	ADRAN	GWASANAETH	LEFEL SICRWYDD	ATODIAD
Trefniadau Diogelu	Corfforaethol	-	Uchel	Atodiad 1
Risgiau gyda'r Gadwyn Gyflenwi	Corfforaethol	-	Digonol	Atodiad 2
Trefniadau Gweithio o Gartref	Corfforaethol	-	Digonol	Atodiad 3
Amgueddfa Lloyd George	Economi a Chymuned	Archifau, Amgueddfeydd a Chelfyddydau	Uchel	Atodiad 4

2.2.2 Mae lefelau sicrwydd cyffredinol archwiliadau yn syrthio i un o bedwar categori fel y dengys y tabl isod.

LEFEL SICRWYDD	UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.
	DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.
	CYFYNGEDIG	Er bod rheolaethau mewn lle, mae angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt.
	DIM SICRWYDD	Ystyrir bod y rheolaethau mewn lle yn annigonol gyda methiant i gyflawni amcanion.

2.3 Archwiliad Grant Ôl-16

2.3.1 Mae'n ofynnol i awdurdodau lleol ddarparu 'tystiolaeth o wariant priodol' o'r dyraniadau ar gyfer chweched dosbarth ac addysg barhaus i oedolion. Cyflwynwyd y dystysgrif cysylltiedig at Lywodraeth Cymru.

3. GWAITH AR Y GWEILL

3.1 Roedd y gwaith canlynol ar y gweill ar 31 Mawrth 2021:

- Diogelwch Systemau TG (*Cyllid*)
- Cynllun STEM Gogledd (*Economi a Chymuned*)
- Ffordd Cartrefi Preifat (*Oedolion, Iechyd a Llesiant*)
- Gorfodaeth Ffyrdd a Pharcio (*Amgylchedd*)

4. ARGYMHELLIAD

- 4.1 Gofynnir i'r Pwyllgor dderbyn yr adroddiad hwn ar waith Archwilio Mewnol am y cyfnod o 1 Chwefror 2021 hyd at 31 Mawrth 2021, sylwebu ar y cynnwys yn ôl dymuniad yr aelodau, a chefnogi'r gweithrediadau cytunedig sydd eisoes wedi'u cyflwyno i reolwyr y gwasanaethau perthnasol.

TREFNIADAU DIOGELU

1. Cefndir

- 1.1 Mae nifer o wasanaethau'r Cyngor ar reng flaen yr ymateb i'r pandemig COVID-19 gan ddarparu gwasanaethau hanfodol er yr heriau digynsail. Er gwaethaf yr heriau, rhaid i'r Cyngor barhau i wasanaethu a darparu gofal a chymorth sy'n ddiogel ac o ansawdd uchel yn ystod yr amser hwn.
- 1.2 Mae diogelu plant ac oedolion yn un o flaenoriaethau Cyngor Gwynedd. Er mwyn sicrhau bod y Cyngor yn cyflawni ei gyfrifoldebau yn y maes hwn, un o'r camau sydd yn cael ei weithredu yw sicrhau fod pob aelod o staff a recriwtiwyd yn cael eu gwirio trwy drefn y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (DBS).

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Mae pandemig COVID-19 wedi cael effaith sylweddol ar allu gwasanaethau gofal i gwrdd ag anghenion thrigolion bregus Gwynedd yn ystod y cyfnod dyrys hwn. Yn sgil absenoldebau staff mewnol a darparwyr allanol, apeliwyd am staff dros dro a gwirfoddolwyr i helpu i gynnal gwasanaethau gofal y Cyngor. Tra bod risg gall y pwysau ar wasanaethau gofal godi eto, bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau diogelu addas mewn lle, fel bod y staff dros dro a'r gwirfoddolwyr â recriwtiwyd, wedi derbyn gwiriadau priodol DBS a hyfforddiant perthnasol. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio cofnodion, megis DBS a cofnodion hyfforddiant sampl o'r staff a'r gwirfoddolwyr yma.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

- 3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.

4. Prif Ddarganfyddiadau

- 4.1 Gwelwyd bod rheolaethau a threfniadau da mewn lle ar gyfer sicrhau bod y gwirfoddolwyr neu weithwyr cafodd eu recriwtio yn sgil Covid-19 i weithio gyda phlant ac oedolion bregus, gyda gwiriad troseddol priodol a chyfredol (DBS).
- 4.1.1 Eglurodd y Rheolwr Cefnogol mai'r adrannau Oedolion, Iechyd a Llesiant, a Plant a Chefnogi Teuluoedd oedd yn casglu enwau er mwyn sefydlu bas data ac yn anfon ceisiadau DBS i'r Gwasanaeth Cefnogol i drefnu'r gwiriad. Bu i'r Gwasanaeth Cefnogol sefydlu trefn o wirio drwy Cyngor Powys gan fod y broses electronig yn llawer cynt na proses papur yn yr argyfwng.

- 4.1.2 Fe wiriwyd sampl o 10 o weithwyr/gwirfoddolwyr a gwelwyd eu bod wedi derbyn eu DBS yn amserol ar ôl cyflwyno eu cais. Yn y sampl a ddetholwyd, 34 diwrnod oedd yr amser hiraf a gymerodd i brosesu y cais, a gweddill y sampl wedi derbyn eu dadleniad o fewn mis o gychwyn yn eu swyddi. Roedd y swyddogion a oedd heb dderbyn eu dadleniad ar ôl cychwyn yn eu swydd yn parhau i fod ar gyfnod o oruchwyliaeth tan roedd y broses wedi ei gwblhau.
- 4.1.3 Eglurodd Arweinydd Trawsffurfio Iechyd a Gofal bod Tîm Swyddi COVID-19 wedi ei greu i gydlynu casglu gwybodaeth angenrheidiol ar gyfer dilyn y drefn DBS cywir.
- 4.1.4 Roedd y gweithwyr/gwirfoddolwyr a'r sawl oedd yn rhoi gwaith iddynt mewn cyswllt o ddydd i ddydd i wneud trefniadau goruchwyllo, yn ogystal a thrafod unrhyw anghenion hyfforddiant a threfnu cyrsiau ar-lein.
- 4.1.5 Cafodd ei nodi yn Adroddiad i'r Cabinet Hydref 2020 bod Penaethiaid Adran o fewn y Cyngor yn adrodd fod yna nifer o wersi wedi eu dysgu yn ystod cyfnod Chwefror i Fehefin 2020, a'u bod wedi ymgorffori unrhyw wersi a ddysgwyd yn ystod y don gyntaf ar gyfer yr ail don neu pandemig arall.

RISGIAU GYDA'R GADWYN GYFLENWI

1. Cefndir

1.1 Yn ystod pandemig COVID-19 mae newidiadau sylweddol wedi bod i ba wasanaethau caiff eu cynnig mewn sawl sector. Gall hyn olygu bod problemau ariannol gan gyflenwyr neu gan lywodraethau lleol yn arwain at wasanaethau yn cael eu diddymu. Dylai fod yn flaenoriaeth i'r Cyngor sicrhau bod y gwasanaethau angenrheidiol ar gael i drigolion Gwynedd a'u bod yn cael eu cyflenwi mewn ffordd deg.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau addas mewn lle ar gyfer rheoli contractau prif gyflenwyr y Cyngor yn ystod y pandemig. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio rhestr o brif gyflenwyr y Cyngor a sicrhau bod asesiadau risg wedi cael eu cynnal a bod y Cyngor wedi ymateb/rheoli unrhyw risgiau newydd sydd wedi codi yn sgil COVID-19, gwirio sampl o gontractau sydd wedi terfynu neu newid amodau cyflenwi i sicrhau bod cymalau priodol mewn lle a ble yn berthnasol bod trefniadau monitro digonol wedi eu sefydlu, yn ogystal â gwirio bod addasiadau cyflenwi wedi cael eu datgan yn ffurfiol gan gynnwys trefniadau diogelu yn ystod y pandemig a bod y rhain yn briodol ac yn cydymffurfio â chanllawiau Llywodraeth Cymru.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.

4. Sgôr Risg Cyfredol

4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Risg	Nifer
UCHEL IAWN	0
UCHEL	0
CANOLIG	1
ISEL	0

5. Prif Ddarganfyddiadau

5.1 Derbyniwyd 3 diwygiad o adroddiad gan Ymgynghorwr Caffael (Cefnogi Busnes). 14/04/2020 oedd dyddiad y cyntaf, 01/06/2020 yr ail ac 11/11/2020 oedd dyddiad y trydydd. Maent yn nodi mai pwrpas yr adroddiadau yw amlinellu effaith all COVID-19 ei gael ar brif gategorïau o wariant Cyngor Gwynedd. Mae'r adroddiadau yn edrych ar y risg bydd:

- Ymdrechion i leihau lledaeniad COVID-19 yn dileu'r angen am wasanaethau yn y tymor byr ac o ganlyniad bydd darparwyr yn mynd i'r wal.
- Prinder staff a PPE yn amharu ar allu'r Cyngor i ddarparu gwasanaethau statudol
- Costau rhai cynhyrchion a gwasanaethau yn cynyddu.

Mae'r adroddiadau yma yn effeithiol yn asesu'r risgiau i'r gadwyn gyflenwi yn ystod pandemig COVID-19. Maent yn adrodd ar lefel pryderon ariannol byrdymor, diffyg staff a diffyg cynnyrch ar gyfer prif gyflenwyr y Cyngor mewn sawl maes. Yn ogystal â hyn, mae gwybodaeth am werth gwariant y Cyngor fesul y meysydd hyn a'r camau all leihau'r risgiau perthnasol.

5.2 Yn ffodus i'r Cyngor a'i gyflenwyr, nid oes contractau wedi cael eu terfynu yn sgil COVID-19. Nododd y Rheolwr Caffael a'r Ymgynghorwr Caffael bod rhai cyflenwyr wedi cael eu talu canran is o'r contract pan nad oedd modd iddynt gyflenwi'r gwasanaeth yn ystod y cyfnodau clo cynnar er mwyn sicrhau parhad gwasanaeth y Cyngor. Mae cyflenwyr hefyd wedi codi eu costau yn ystod y pandemig a cadarnhawyd bod tystiolaeth ddigonol wedi ei dderbyn yn yr achosion hyn fel nad oedd angen mynd yn ôl i dendr ar gyfer y gwasanaethau.

5.3 Mae contractau'r Cyngor yn cael eu diweddarau pan fyddant yn cyrraedd eu terfyn. Cytunodd y Rheolwr Caffael a'r Ymgynghorwr Caffael dylai ychwanegu pwynt i'r contractau pan cânt eu diweddarau i sicrhau bod yn ofynnol i gyflenwyr weithredu o fewn canllawiau iechyd a diogelwch Llywodraeth Cymru mewn perthynas â COVID-19.

6. Camau Gweithredu

Mae'r Rheolwr Caffael a'r Ymgynghorwr Caffael wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- **Cynnwys cymal mewn contractau pan cânt eu diweddarau i sicrhau bod cyflenwyr y Cyngor yn gweithredu o fewn canllawiau iechyd a diogelwch Llywodraeth Cymru mewn perthynas â COVID-19**

TREFNIADAU GWEITHIO O GARTREF

1. Cefndir

1.1 Ym Mawrth 2020, er mwyn lleihau lledaeniad feirws COVID-19, cyflwynodd Llywodraeth Cymru gyfnod clo, gan ofyn, ble yn bosibl, fod busnesau yn trefnu i'w staff i weithio o gartref. Ers hynny, mae oddeutu 1,300 o aelodau staff Cyngor Gwynedd yn gweithio o gartref.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod y Cyngor wedi darparu cyfarwyddiadau priodol a chefnogaeth ddigonol a bod trefniadau addas mewn lle fel bod staff yn medru gweithio o gartref yn effeithiol ac i gadw'r Cyngor yn weithredol dros gyfnod y pandemig. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio trefniadau gweithio o gartref, canllawiau/polisiau, cyfarwyddiadau, hyfforddiant, cefnogaeth, trefniadau rheoli ac unrhyw ohebiaeth arall mae'r Cyngor wedi'u dosbarthu i'w staff, yn ogystal â gwirio beth yw trefniadau iechyd a diogelwch ynglŷn a gweithio o gartref a defnyddio offer a chyfarpar electronig.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
DERBYNIOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.

4. Sgôr Risg Cyfredol

4.1 Mae risgiau'r archwiliad fel a ganlyn:

<u>Lefel Risg</u>	<u>Nifer</u>
UCHEL IAWN	0
UCHEL	0
CANOLIG	1
ISEL	1

5. Prif Ddarganfyddiadau

5.1 Gwelwyd fod trefniadau mewn lle ar gyfer sicrhau fod staff yn gallu gweithio o gartref yn effeithiol, ond bod angen tynhau ar rai agweddau er mwyn lliniaru'r risgiau amlygwyd.

- 5.2 Mae nifer o aelodau staff y Cyngor yn parhau heb dderbyn polisiau craidd, megis Diogelu Data, Trais yn y Cartref a Diogelu Plant ac Oedolion. Allan o dros 7,000 o aelodau staff mae'r polisiau wedi eu derbyn gan 1,385 o aelodau staff yn unig, mae hyn yn llai na 20% o'r gweithlu.
- 5.3 Mae swyddfeydd Cae Penarlag a Ffordd y Cob yn parhau gyda bysellbad ar ddrysau'r adeiladau er mwyn ennill mynediad, sy'n cynyddu'r risg o ledaenu'r feirws. Cadarnhaodd y Rheolwr Cyfleusterau fod trefniadau eisoes wedi cychwyn ar gyfer sicrhau y byddai staff yn gallu defnyddio eu cardiau adnabod i ennill mynediad yn y dyfodol agos.
- 5.4 Mae'r uned Iechyd a Diogelwch yn parhau i dderbyn atgyfeiriadau gan aelodau staff sy'n ei chael yn anodd i weithio o gartref. Cadarnhawyd fod y rhan fwyaf o'r swyddogion hyn yn teimlo dan bwysau i fod yn gaeth i'w cyfrifiaduron er mwyn profi eu bod yn gweithio. Cadarnhaodd Rheolwr Gwasanaethau Ymgynghorol Adnoddau Dynol fod canllawiau wedi eu cyflwyno i reolwyr ar gyfer arwain o bell ac eu bod yn cyfeirio at yr arfer da o sicrhau cyswllt cyson rhwng aelodau staff a rheolwyr, ond nad monitro unigolion wrth eu gwaith ydi pwrpas hynny ond yn hytrach sicrhau bod digon o gefnogaeth ar gael i unigolion o safbwynt gwaith ond hefyd o safbwynt cefnogaeth lles. Gwelwyd fod y canllawiau yn pwysleisio fod gwarchod lles staff yn hollbwysig gan gyfeirio at arferion da megis cymryd seibiannau aml yn ystod y dydd a pheidio fod yn gaeth i'r cyfrifiadur. Ychwanegodd nad oedd yn ymwybodol o unrhyw achosion penodol sydd wedi cyfeirio at Wasanaeth Ymgynghorol Adnoddau Dynol.
- 5.5 Ar y cyfan gwelwyd fod llawer o wybodaeth a chymorth wedi ei gyflwyno ar gyfer cefnogi swyddogion sydd yn gweithio o gartref. Fodd bynnag, gan weld fod rhai aelodau staff yn parhau i'w gweld yn anodd i weithio o gartref, ymddengys nad yw pob rheolwr yn arwain o bell yn unol â'r canllawiau a ddarparwyd gan Cefnogaeth Corfforaethol. Heb gofnod swyddogol yn cael ei gadw o'r atgyfeiriadau, nid yw'n bosib profi bod y mater yn eithriad ac felly dylai bod yr adran(au) perthnasol yn dilyn i fyny/cynnal ymchwiliadau pellach i wraidd y mater er mwyn ei ddatrys.

AMGUEDDFA LLOYD GEORGE

1. Cefndir

1.1 Mae Amgueddfa Lloyd George a chartref ei blentyndod, Highgate, Llanystumdwy, yn olrhain bywyd cyn Brîf Weinidog y DU. Mae'r amgueddfa yn elusen cofrestredig a Chyngor Gwynedd yw'r ymddiriedolwr. Yn dilyn penderfyniad y Cyngor i roi'r gorau i redeg Amgueddfa Lloyd George o 1 Ebrill 2017, fe gyhoeddodd Canghellor Llywodraeth y DU y byddai'r bwlch ariannol blyneddol o £27,000 yn cael ei gyfarch gan Lywodraeth y DU am 3 mlynedd hyd at 31 Mawrth 2020. Yng nghyfarfod o'r Cabinet ym mis Rhagfyr 2019, penderfynwyd ar gyfer 2020/21 i gyfrannu £27,000 o Gronfa Drawsffurfio'r Cyngor er mwyn caniatáu mwy o amser i'r Ymddiriedolwyr ystyried modelau gorau ar gyfer y dyfodol. Oherwydd bod yr elusen wedi uchafu trothwy incwm o £25,000, rhaid cyflwyno cyfrifon ac adroddiad blyneddol yr ymddiriedolwyr i'r Comisiwn Elusennau am 2019/20, gan gynnwys adroddiad archwiliwr annibynnol o'r cyfrifon.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd cwblhau adroddiad archwiliwr annibynnol o gyfrifon 2019/20 yr elusen, gan roi sicrwydd bod yr hyn a gyflwynir i'r Comisiwn Elusennau yn gywir. Gwnaethpwyd hyn drwy wirio sampl o drafodion, cysoni y cyfrifon gyda chyfriflyfr y Cyngor, gan sicrhau bod yr holl drafodion yn berthnasol i'r amgueddfa. Yn ogystal, roedd yr archwiliad yn sicrhau bod y Cyngor yn cyflawni ei ddyletswyddau fel ymddiriedolwr.

3. Lefel Sicrwydd yr Archwiliad

3.1 Gwiriwyd y rheolaethau ar gyfer lliniaru risgiau. Mae asesiad yr archwiliwr yn dod i'r casgliad fod lefel sicrwydd yr archwiliad fel a ganlyn:

Lefel Sicrwydd	Disgrifiad
UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.

4. Prif Ddarganfyddiadau

4.1 Darganfuwyd fod y cyfrifon ar gyfer 2019/20 yn briodol ac felly cwblhawyd adroddiad yr archwiliwr annibynnol er mwyn datgan hynny.

4.2 Yn dilyn cyfnod o gyllid 'pontio' gan Lywodraeth y DU rhwng 2017/18 a 2019/20 er mwyn rhoi cyfle i edrych ar y newidiadau all eu gwneud er mwyn i'r amgueddfa fod yn hyfyw i'r dyfodol, nid oedd datrysiad parhaol wedi ei gytuno arno. Cyflwynwyd cais llwyddiannus i'r Cabinet ar y 17/12/19 am gyllid pontio dros dro ar gyfer 2020/21 tra bod opsiynau a datrysiad parhaol yn cael eu cytuno arnynt.

Wrth gwrs, cafodd COVID-19 effaith sylweddol na ragwelwyd ar yr amgueddfa, ac ar y 12/01/21 gofynnwyd i Gabinet Cyngor Gwynedd i wneud cyfraniad un tro am gostau blwyddyn yr amgueddfa am 2021/22 er mwyn prynu rhagor o amser.

- 4.3 Mynegir yr adroddiad i gyfarfod Cabinet Cyngor Gwynedd 17/12/19 bod “swyddogaeth ymddiriedolwr yn golygu fod gan y Cyngor, o weithredu trwy’r Cabinet, ddwy rôl ar wahân i’w cyflawni. Fel ymddiriedolwr, mae gan y Cyngor ddyletswyddau ynglŷn a rheoli yr elusen. Fodd bynnag mae hyn ar wahân i swyddogaeth y Cyngor fel Awdurdod Lleol.” Gwneir ceisiadau am gyllid pontio ar ran yr elusen at Gyngor Gwynedd fel Awdurdod Lleol, a rhaid i’r Cabinet ystyried hyn yn ôl ei rôl arferol, cyn cynnal cyfarfod pellach fel ymddiriedolwr i ystyried unrhyw gamau fydd eu hangen mewn ymateb.
- 4.4 Mae risg gall y dyletswyddau yma wrthdaro, e.e. petai y Cyngor, fel Awdurdod Lleol, yn gwrthod dyrannu rhagor o arian i’r amgueddfa, ble gall goblygiadau cyfreithiol fod i’r Cyngor os yw’n gweithredu’n groes i’w rôl fel ymddiriedolwr yr elusen.
- 4.5 Gan y gofynnwyd i Gabinet Cyngor Gwynedd i wneud cyfraniad un tro am gostau blwyddyn yr amgueddfa am 2021/22, ac i’r Gwasanaeth Cyfreithiol adolygu trefniadau’r elusen er mwyn sicrhau bod materion yr ymddiriedolaeth yn hollol glir ac ar wahân i faterion y Cyngor, mae’r archwiliad o’r farn fod y Cyngor yn cymryd camau priodol er mwyn sicrhau bod ei ddyletswyddau yn cael eu cyflawni.

PWYLLGOR	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD	27 MAI 2021
TEITL	ADRODDIAD BLYNYDDOL PENNAETH ARCHWILIO MEWNOL 2020/2021
PWRPAS YR ADRODDIAD	MYNEGI BARN ARCHWILIO MEWNOL AR YR AMGYLCHEDD REOLAETHOL GYFFREDINOL O FEWN YR AWDURDOD
AWDUR	LUNED FÔN JONES - RHEOLWR ARCHWILIO
GWEITHREDIAD	DERBYN YR ADRODDIAD

1. BWRIAD ARCHWILIO MEWNOL

1.1 Pwrpas y gwasanaeth Archwilio Mewnol yw:

Rhoi hyder i'r dinesydd a'r Cyngor am amgylchedd reolaeth a threfniadau llywodraethu'r Cyngor trwy adrodd yn annibynnol a gwrthrychol i'r Pennaeth Cyllid a'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu

2. SAFONAU ARCHWILIO MEWNOL Y SECTOR GYHOEDDUS

2.1 Mae Nodyn CIPFA sy'n cymhwyso Safonau Archwilio Mewnol y Sector Gyhoeddus i Lywodraeth Leol (2019) yn datgan:

"Mae pob sefydliad llywodraeth leol yn gyfrifol am sefydlu a chynnal prosesau rheoli risg priodol, systemau rheoli, cofnodion cyfrifo a threfniadau llywodraethu. Mae Archwiliad Mewnol yn chwarae rhan hanfodol drwy roi sicrwydd bod y trefniadau hyn yn eu lle ac yn gweithredu'n briodol. Mae'r farn archwilio mewnol blynyddol sydd yn ofynnol yn y Safonau yn gwybyddu'r datganiad llywodraethu, ac yn pwysleisio ac yn adlewyrchu pwysigrwydd yr agwedd hon ar waith archwilio mewnol."

2.2 Pwrpas yr adroddiad yma yw darparu cyfryw farn archwilio mewnol blynyddol i'r Awdurdod. Wrth roi fy marn, dylid nodi na all sicrwydd fyth fod yn llwyr. Y mwyaf y gall gwasanaeth archwilio mewnol ei ddarparu i'r Cyngor ydi cyngor rhesymol nad oes gwendidau mawr yn y system gyfan o reolaeth fewnol.

2.3 Wrth asesu'r lefel cyngor i'w roi, rwyf wedi ystyried pob archwiliad sy'n berthnasol i 2020/2021 ac unrhyw weithrediad dilynol parthed archwiliadau o'r cyfnod yma a chyfnodau blaenorol.

3. EFFAITH COVID-19

- 3.1 Fel y mwyafrif o wasanaethau'r Cyngor, mae swyddogion Archwilio Mewnol yn gweithio o gartref a byddant yn parhau i wneud hynny hyd y gellir rhagweld. Nid oedd yn bosibl cynnal archwiliad lle byddai angen ymweliad â'r sefydliad oherwydd canllawiau a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru a'r cyfyngiadau a osodwyd.
- 3.2 Mae dyfodiad pandemig Covid-19 wedi cael effaith sylweddol ar yr awdurdod yn ei gyfanrwydd ac yn wir ar waith Archwilio Mewnol. Blaenoriaethwyd gwasanaethau'r Cyngor i sicrhau bod y gwasanaethau â blaenoriaeth uchel yn cael eu darparu. Nid oedd Archwilio Mewnol yn syrthio i'r categori hwn. Nid oedd modd i Archwilio Mewnol gynnal ei waith yn chwarter cyntaf y flwyddyn, ac ar gais y Pennaeth Cyllid, cafodd swyddogion Archwilio Mewnol eu hadleoli i gynorthwyo a chefnogi'r Cyngor drwy wirio a phrosesu Grantiau Llywodraeth Cymru i Fusnesau a weinyddwyd gan y Gwasanaeth Refeniw. Treuliwyd cyfanswm o 146 diwrnod ar y gwaith hwn.
- 3.3 Ymhellach, bu i swyddogion Archwilio Mewnol hefyd yn cynorthwyo'r Gwasanaeth Profi, Orlhain a Diogelu, sef gwasanaeth a lansiwyd gan Lywodraeth Cymru gyda'r bwriad o arwain Cymru allan o'r pandemig drwy wella arolygiaeth iechyd yn y gymuned, olrhain cysylltiadau a chefnogi pobl i hunan-ynysu lle bo angen. Bu i 120 diwrnod gael eu treulio yn cynorthwyo'r Gwasanaeth Profi, Orlhain a Diogelu.
- 3.4 Cyflwynwyd rhaglen waith ddiwygiedig o waith Archwilio Mewnol am y flwyddyn ariannol 2020/2021 i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a gynhaliwyd ar 30 Gorffennaf 2020. Roedd y cynllun archwilio blynyddol yn llawer mwy hyblyg na'r arfer yn 2020/2021 o ganlyniad i effaith y pandemig ar y sefydliad.
- 3.5 Adnabuwyd blaenoriaethau archwilio newydd mewn ymateb i risgiau newydd a newidiadau yn sgil effaith Covid-19. Bu i'r archwiliadau o'r cynllun addasedig gael eu cwblhau o fewn cyfnod heriol gyda ffocws yr archwiliadau ar drefniadau yn sgil y pandemig ac archwiliadau statudol megis grantiau.

4. SICRWYDD CYFFREDINOL

- 4.1 Mae barn flynyddol y Pennaeth Archwilio Mewnol yn seiliedig ar dair agwedd o drefniadau'r Awdurdod:
- Llywodraethu
 - Rheoli Risg
 - Rheolaeth Fewnol
- 4.2 Mae canlyniadau'r gwaith a gwblhawyd gan Archwilio Mewnol, ynghyd â ffynonellau sicrwydd eraill, yn cefnogi'r farn flynyddol ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd cyffredinol fframwaith llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth fewnol yr Awdurdod.

4.3 Ystyriaethau

Yn arferol, byddai fy marn flynyddol yn seiliedig ar dystiolaeth yn deillio o ystod archwiliadau a gynhaliwyd ar draws y Cyngor. Mae'r gwerth a ddarperir gan Archwilio Mewnol yn y gwaith manwl a wneir a'r wybodaeth a'r cyngor a ddarperir i reolwyr gwasanaethau ar reolaethau mewnol, prosesau a gweithdrefnau, ac yn eu asesiad o'r camau gweithredu i liniaru risgiau cynhenid i lefel dderbyniol. Wrth lunio fy marn, rhoddwyd ystyriaeth i'r nifer isel o archwiliadau a gynhaliwyd gan y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn ystod 2020/2021 ynghyd ag adlewyrchiad o fy mhrofiad o fewn fy rôl yn Archwilio Mewnol dros y blynyddoedd blaenorol a fy marn am safon a gweithrediad y Tîm Rheoli Corfforaethol, y Grŵp Rheoli ac Uwch Reolwyr. Yn yr amgylchiadau digynsail o anghyffredin, fel eithriad eleni, i gefnogi fy marn gyffredinol, rwyf wedi defnyddio dystiolaeth a ddarparwyd gan reoleiddwyr allanol i gefnogi fy marn am y flwyddyn.

Er mwyn rhoi fy marn flynyddol, rwyf wedi ystyried y canlynol:

- Yn gyffredinol, canfuwyd rheolaeth fewnol dda o fewn pob un o wasanaethau'r Cyngor a archwiliwyd.
- Mae holl adrannau'r Cyngor wedi adeiladu ar waith blaenorol, gan barhau i ddatblygu eu cyfundrefnau rheoli risg. Cyflwynwyd adroddiad gan y Pennaeth Cyllid Cynorthwyol i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar 30 Tachwedd 2020 i ddiweddarau am ddatblygiadau i'r trefniadau rheoli risg, y camau gweithredu nesaf, ac ystyried os yw'r ymateb yn mynd i'r afael â'r materion a godwyd yn Llythyr yr Archwiliwr
- Mae'r 22 risg llywodraethu sydd wedi cael eu hadnabod yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn cael eu hasesu'n barhaus gan y Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu.
- Ble darganfuwyd gwendidau arwyddocaol mewn rheolaeth fewnol, cafodd y materion hyn eu cywiro gan swyddogion y Cyngor, ac wedi derbyn sylw y Gweithgor Gwella Rheolaethau neu fe dderbyniasant sylw gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.
- Mae'r Awdurdod wedi derbyn nifer o adroddiadau gan reoleiddwyr yn ystod 2020/2021:
 - Asesiad a Gynaliadwyedd Ariannol – Archwilio Cymru. Mae'r adroddiad yn datgan ***“Mae'r Cyngor mewn sefyllfa gymharol gryf ar hyn o bryd ac mae ei strategaeth drosfwaol wedi cefnogi cydnerthedd ariannol yn dda”***.
 - Crynodeb Archwiliad Blynyddol 2020 – Archwilydd Cyffredinol. Mynegir yn yr adroddiad ***“Rhoddodd yr Archwilydd Cyffredinol farn ddiamod, gwir a theg ar ddatganiadau ariannol y Cyngor ar 5 Tachwedd 2020, 25 diwrnod cyn y dyddiad cau statudol”***. Mewn perthynas â Gwelliant Parhaus mynegir yn yr adroddiad bod ***“y Cyngor wedi cyflawni ei ddyletswyddau cyfreithiol ar gyfer cynllunio ac adrodd ar welliannau, ac mae'n credu ei fod yn debygol o fodloni gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 yn ystod 2020-21”***.

- Archwiliad Sicrwydd 2021: Gwasanaethau Cymdeithasol Cyngor Gwynedd – Arolygiaeth Gofal Cymru. Roedd eu harchwiliad yn cwmpasu ymholi yn seiliedig ar bedair egwyddor Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014: Pobl – Llais a Rheolaeth, Atal, Partneriaethau ac Integreiddio, a Llesiant. Nodir yn yr adroddiad fod y canfyddiadau'n gadarnhaol.

4.4 **Barn Flynyddol**

Ar sail gwaith Archwilio Mewnol a gwblhawyd yn ystod 2020/2021, yn fy marn i, mae fframwaith rheolaeth fewnol Cyngor Gwynedd yn ystod y flwyddyn ariannol 2020/2021 yn gweithredu ar lefel a rydd sicrwydd rhesymol ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd cyffredinol fframwaith llywodraethu'r Awdurdod, rheoli risg a rheolaeth fewnol. Mae hyn yn seiliedig ar y lefel is o archwiliadau a gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn.

5. **GWAITH ARCHWILIO** **Cynllun Archwilio**

- 5.1 Roedd 23 darn o waith wedi eu cynnwys yng nghynllun archwilio addasedig terfynol 2020/2021. Cafodd 19 o'r aseiniadau hyn eu cwblhau erbyn 31 Mawrth 2021, sy'n cynrychioli **82.61%** o'r cynllun. At bwrpasau'r mesur yma caiff aseiniad ei gyfrif wedi ei gwblhau os oes adroddiad/memorandwm terfynol wedi ei ryddhau neu os yw'r aseiniad wedi ei gau a ni ddisgwylir treulio mwy o amser arno. Yr uchelgais perfformiad oedd 95%.
- 5.2 Mae rhestr o'r archwiliadau o gynllun 2020/2021 sydd wedi cyfrannu at y farn a fynegir yn yr adroddiad blynyddol wedi eu rhestru yn Atodiad 1.
- 5.3 Ble'n berthnasol, caiff lefel sicrwydd ei ddarparu ar gyfer yr adroddiadau archwiliad mewnol sydd yn seiliedig ar werthusiad o'r amgylchedd reolaeth fewnol ac ar y nifer o risgiau a adnabuwyd ynghyd â'u sgôr risg cyfatebol. Mae'r sgôr risgiau cyfredol yn syrthio i un o bedwar categori risg sef:

LEFEL RISG	SGÔR
UCHEL IAWN	20 - 25
UCHEL	12 - 16
CANOLIG	6 - 10
ISEL	1 - 5

- 5.4 Mae lefelau sicrwydd cyffredinol archwiliadau yn syrthio i un o bedwar categori fel y dengys y tabl isod:

LEFEL SICRWYDD	DIFFINIAD
UCHEL	Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle i gyflawni amcanion.
DIGONOL	Mae rheolaethau mewn lle i gyflawni amcanion ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau i liniaru'r risgiau ymhellach.
CYFYNGEDIG	Er bod rheolaethau mewn lle, mae angen gwella cydymffurfiaeth â'r rheolaethau a/neu gyflwyno rheolaethau newydd i leihau'r risgiau mae'r gwasanaeth yn agored iddynt.
DIM SICRWYDD	Ystyrir bod y rheolaethau mewn lle yn annigonol gyda methiant i gyflawni amcanion.

- 5.5 Nod pob un o'r gweithrediadau cytunedig o fewn yr adroddiadau oedd cryfhau'r rheolaethau mewnol sydd yn lliniaru risgiau gweithredol ac i sefydlu ymarfer da.
- 5.6 O'r 19 aseiniad yng nghynllun archwilio 2020/2021 a gafodd eu cwblhau, dyfarnwyd y lefelau sicrwydd canlynol:

Lefel Sicrwydd	Nifer Archwiliadau
Uchel	11
Digonol	2
Cyfyngedig	0
Dim Sicrwydd	0
Dim Categori	6
Cyfanswm	19

- 5.7 O'r adroddiadau perthnasol o gynllun archwilio 2020/2021 a dderbyniodd lefel sicrwydd, derbyniodd 100% ohonynt lefel sicrwydd "Digonol" neu "Uchel".
- 5.8 Ni dderbyniodd unrhyw archwiliad lefel "Cyfyngedig" na "Dim Sicrwydd".
- 5.9 Caiff yr adroddiadau llawn eu cyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar ôl i'r adroddiad terfynol gael ei gytuno gyda'r cleiant a'i ryddhau. Lle caiff memorandwm ei anfon yn hytrach nag adroddiad llawn, a lle nad oes categori sicrwydd, mae'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn derbyn crynodeb byr o ddarganfyddiadau'r archwiliadau perthnasol ble'n briodol.
- 5.10 Dengys y tabl isod pa gyfarfod o'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a dderbyniodd fanylion yr archwiliadau o gynllun 2020/2021. Mae dyddiadau cyfarfodydd perthnasol y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu hefyd wedi eu rhestru yn Atodiad 1.

Dyddiad Rhyddhau'r Adroddiad/ Memorandwm Terfynol	Dyddiad Adrodd i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu
1 Ebrill 2020 – 31 Hydref 2020	30 Tachwedd 2020
1 Tachwedd 2020 – 31 Ionawr 2021	11 Chwefror 2021
1 Chwefror 2021 – 31 Mawrth 2021	27 Mai 2021

Addasiadau i'r Cynllun

- 5.11 Adroddwyd yn rheolaidd i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn ystod y flwyddyn ar addasiadau i'r cynllun archwilio.

Gwaith Dilyniant

- 5.12 O ganlyniad i'r pandemig, a'r tebygolrwydd cryf bod newidiadau i weithdrefnau a threfniadau, ni wnaed unrhyw waith dilynol yn ystod 2020/2021.

Gweithgor Gwella Rheolaethau

- 5.13 Parhaodd y Gweithgor Gwella Rheolaethau gyda'i waith o gryfhau trefniadau'r Cyngor i ymateb i adroddiadau Archwilio Mewnol. Mae'r Gweithgor, sef Cadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor a tri aelod arall (sydd wedi eu cylchdroi) yn cwrdd rhwng cyfarfodydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ac yn trafod materion o wendidau rheolaeth sydd wedi codi yng nghyfarfod y Pwyllgor, er mwyn rhoi sylw i'r rhain mewn mwy o ddyfnder. Caiff swyddogion eu gwahodd i'r Gweithgor i egluro'r gwendid rheolaeth, ac yn anad dim y camau sydd yn cael eu dilyn i wella'r sefyllfa.

6. ADNODDAU ARCHWILIO MEWNOL

Staffio a Chymwysterau

- 6.1 Y Rheolwr Archwilio sydd yn ymgymryd â swyddogaeth "Pennaeth Archwilio Mewnol". Mae'r Rheolwr Archwilio yn atebol i'r Pennaeth Cynorthwyol - Refeniw a Risg, sydd yn atebol i'r Pennaeth Cyllid. Mae gan y Rheolwr Archwilio ac un Arweinydd Archwilio cymhwyster CIPFA llawn ac mae gan yr Arweinydd arall gymhwyster llawn ACCA. Mae dwy Uwch Archwiliwr yn astudio am gymhwyster CIPFA a dau Uwch Archwiliwr bellach wedi ennill cymhwyster AAT.
- 6.2 Ers 1 Ebrill 2021, 7 aelod llawn amser sydd i'r Tîm Archwilio Mewnol ac un Uwch Archwiliwr Dros Dro i gyfro secondiad Uwch Archwiliwr. Mae arian wedi ei neilltuo i ariannu'r adnodd ychwanegol i'r Gwasanaeth weithredu archwiliadau pan fydd cyfyngiadau'r argyfwng yn llacio, fel yr adroddwyd gan y Pennaeth Cyllid i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar 11 Chwefror 2021.

Y defnydd a wneir o adnoddau staff

6.3 Mae Atodiad 2 yn cynnwys dadansoddiad o ddefnydd amser swyddogion Archwilio Mewnol yn ystod y cyfnod rhwng 1 Ebrill 2020 a 31 Mawrth 2021. Tynnir sylw'r Pwyllgor i'r canlynol:

- Mae'r tabl yn arddangos gostyngiad yn nifer y dyddiau cynhyrchiol oedd ar gael i'w darparu ar gyfer archwiliadau Cyngor Gwynedd o **681** diwrnod rhwng 1 Ebrill 2019 a 31 Mawrth 2020 i **557** diwrnod am yr un cyfnod yn 2020/2021, gostyngiad o **124**. Roedd hyn yn bennaf o ganlyniad i secondiad Uwch Archwiliwr a darparu gwasanaeth cyfrifeg i Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri a Chyngor Tref Ffestiniog.
- Roedd y nifer o ddyddiau a ddefnyddiwyd ar gyfer cyflawni archwiliadau arbennig neu ymatebol yn 11 diwrnod o gymharu â 18 o ddiwrnodau yn 2019/2020.
- Roedd y dyddiau a ddefnyddiwyd i gyflawni archwiliadau dilyniant yn 1 diwrnod yn 2020/2021 o gymharu â 31 diwrnod yn 2019/2020.

7. PERFFORMIAD ARCHWILIO

7.1 Roedd canlyniadau mesurau cyflawni'r gwasanaeth archwilio mewnol yn ystod 2020/2021 fel a ganlyn:

Disgrifiad Mesurydd	Perfformiad 2019/20	Uchelgais 2020/21	Canlyniadau 2020/21
Canran archwiliadau'r cynllun archwilio sydd yn barod i'w cyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu am eu bod un ai gydag adroddiad terfynol wedi ei ryddhau, neu wedi eu gau.	91.84%	95%	82.61%
Cyfran o'r archwiliadau mewnol yn derbyn lefel sicrwydd "Digonol" neu well (mesur corfforaethol).	77.77%	80%	100%
Cyfran o'r gweithrediadau cytunedig sydd wedi eu gweithredu yn unol â'r amserlen (mesur corfforaethol).	76.14%	85%	Gweler Nodyn 1
Cyfran o'r gweithrediadau cytunedig lefel risg uchel neu uchel iawn sydd wedi eu gweithredu yn unol â'r amserlen. (mesur corfforaethol).	100%	100%	Gweler Nodyn 1
Cyfran o'r gweithrediadau cytunedig lefel risg isel neu canolig sydd wedi eu gweithredu yn unol â'r amserlen. (mesur corfforaethol).	-	85%	Gweler Nodyn 1

Nodyn 1 – ni gynhaliwyd archwiliadau dilynol yn ystod 2020/2021

8. CYNLLUNIAU GWAITH A THARGEDAU 2021/2022

- 8.1 Cyflwynwyd cynllun archwilio mewnol 2021/2022 i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn ei gyfarfod ar 27 Mai 2021.
- 8.2 Mae mesurau cyflawni Archwilio Mewnol yn dangos pa mor dda yr ydym yn cyflawni ein pwrpas. Mesurau cyflawni Archwilio Mewnol ar gyfer 2021/2022 yw:

Mesur	Uchelgais 2021/2022	Cyfeiriad Uchelgais
Canran archwiliadau'r cynllun archwilio sydd yn barod i'w cyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu am eu bod un ai gydag adroddiad terfynol wedi ei ryddhau, neu wedi eu gau.	95%	
Cyfran o'r archwiliadau mewnol yn derbyn lefel sicrwydd "Digonol" neu well (mesur corfforaethol).	80%	Cynnal
Cyfran o'r gweithrediadau cytunedig lefel risg uchel neu uchel iawn sydd wedi eu gweithredu yn unol â'r amserlen. (mesur corfforaethol).	100%	
Cyfran o'r gweithrediadau cytunedig lefel risg isel neu canolig sydd wedi eu gweithredu yn unol â'r amserlen. (mesur corfforaethol).	85%	

9. RHAGLEN SICRWYDD ANSAWDD A GWELLIANT ARCHWILIO MEWNOL

- 9.1 Cyflwynwyd i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a gynhaliwyd ar 13 Gorffennaf 2017 ganlyniad yr hunanasesiad o gydymffurfiaeth â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) ynghyd â'r Rhaglen Sicrwydd Ansawdd a Gwelliant. Cyflwynwyd canlyniadau'r asesiad allanol i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a gynhaliwyd ar 17 Hydref 2019. Mae cynnydd yn erbyn y Rhaglen wedi ei gynnwys yn Atodiad 3.
- 9.2 Argymhellir bod cyrff y sector gyhoeddus yn adolygu eu gweithdrefnau archwilio yn erbyn Safonau Archwilio Mewnol y Sector Gyhoeddus (PSIAS) o leiaf unwaith bob pum mlynedd. Bydd canlyniadau'r hunanasesiad yn erbyn y safonau a'r Nodyn diwygiedig i Lywodraeth Leol (2019) yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn ystod 2021/2022.

10. ARGYMHELLIAD

- 10.1 Gofynnir i'r Pwyllgor dderbyn yr adroddiad yma fel adroddiad blynyddol ffurfiol y Pennaeth Archwilio Mewnol yn unol â gofynion Safonau Archwilio Mewnol y Sector Gyhoeddus am y flwyddyn ariannol 2020/2021.

Cynllun Archwilio Mewnol 2020/2021

Enw'r Archwiliad	Lefel Sicrwydd	Dyddiad Cyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu
CORFFORAETHOL		
Datganiadau Cyflogaeth	Dim Categori	30 Tachwedd 2020
Trefniadau Diogelu	Uchel	27 Mai 2021
Trefniadau Busnes yn sgil Covid-19	Dim Categori	
Risgiau gyda'r gadwyn gyflenwi	Digonol	27 Mai 2021
Trefniadau Gweithio o Gartref	Digonol	27 Mai 2021
Profi, Orlhain, Diogelu - Coronafeirws	Dim Categori	
Gwaith Atal Twyll ac Atal Llygredigaeth Rhagweithiol a'r Fenter Twyll Cenedlaethol	Dim Categori	
ADDYSG		
Adnoddau		
Grant Datblygu Disgyblion	Uchel	30 Tachwedd 2020
Grant Rhanbarthol Consortia Gwella Ysgolion	Uchel	30 Tachwedd 2020
Grant Addysg Ôl-16	Dim Categori	27 Mai 2021
CYLLID		
Cyfrifeg		
Datganiad Cyfrifyddu Harbyrau 2019-2020	Uchel	30 Tachwedd 2020
Datganiad Cyfrifyddu Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd 2019-2020	Uchel	30 Tachwedd 2020
Datganiad Cyfrifyddu Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru 2019-2020	Uchel	30 Tachwedd 2020
Pensiynau a Chyflogau		
Taliadau i Weithwyr Gofal	Uchel	11 Chwefror 2021
Refeniw		
Gostyngiad Treth Cyngor	Uchel	11 Chwefror 2021
Grantiau Cefnogi Busnes Llywodraeth Cymru	Dim Categori	
ECONOMI A CHYMUNED		
Archifau, Amgueddfeydd a Chelfyddydau		
Amgueddfa Lloyd George	Uchel	27 Mai 2021
PLANT A CHEFNOGI TEULUOEDD		
Plant a Theuluoedd		
Trefniadau "Cinio am Ddim"	Uchel	11 Chwefror 2021
TAI AC EIDDO		
Digartrefedd a Tai Cefnogol		
Grant Cefnogi Pobl	Uchel	30 Tachwedd 2020

Crynodeb o nifer yr adroddiadau ym mhob lefel sicrwydd, Cynllun 2020/2021:

Lefel Sicrwydd	Nifer Archwiliadau
Uchel	11
Digonol	2
Cyfyngedig	0
Dim Sicrwydd	0
Dim Categori	6
Cyfanswm	19

Dadansoddiad Amser Archwilio Mewnol 1 Ebrill - 31 Mawrth:

2019/20		2020/2021
2,037	Cyfanswm Dyddiau	2,019
241	Amser Di-gynnyrch: Gwyliau Blynyddol	231
56	Amser Di-gynnyrch: Gwyliau Statudol	56
297	<i>Llai Gwyliau (Statudol ac Anstatudol)</i>	287
1,741	Cyfanswm y Dyddiau Ar Gael	1,732
	<i>Llai:</i>	
10	Gwyliau Arbennig	14
117	Salwch	135
232	Cyfnod Mamolaeth	39
115	Hyfforddiant Proffesiynol	78
21	Hyfforddiant Swydd	41
1,247	Dyddiau ar gael	1,425
	<i>Llai Amser Di-gynnyrch:</i>	
13	Apwyntiadau Meddygol	9
25	Cofnodi a Rheoli Amser	28
77	Cyfarfodydd a Phwyllgorau	88
4	Cyflwyno Hyfforddiant	0
38	Gwaith Cefndirol	51
13	Gweinyddiaeth ayb.	23
14	Prosiect iGwynedd	14
5	Pwyllgor Archwilio	2
107	Rheolaeth Archwilio Mewnol	108
2	Rheoli Absenoldebau	3
4	Trafferthion TG	14
4	Ymarferiad Rheoli Gwybodaeth Archwilio Mewnol	0
2	Tasgau Cyd-weithio Gogledd Cymru	0
7	Cyfarfodydd/Gwaith ar y cyd ag Archwilwyr Allanol	1
10	Amser Teithio	0
10	Cadw mewn Cysylltiad	0
912	Cyfanswm Dyddiau Cynhyrchiol	1,084
84	Gwaith APCE	60
98	Cynghorau Tref a Chymuned	119
49	Byw'n Iach Cyf.	40
-	Cyfoeth Naturiol Cymru (Secondiad)	248
-	Cyngor Tref Ffestiniog	60
681	Cyfanswm dyddiau cynhyrchiol, Cyngor Gwynedd	557

Dadansoddiad o ddefnydd dyddiau cynhyrchiol Cyngor Gwynedd:

2019/20		2020/21
564	Gwaith Cynllun blwyddyn gyfredol	510
11	Cwblhau gwaith blwyddyn flaenorol	1
6	Cychwyn gwaith blwyddyn ddilynol	10
49	Cynghori	24
31	Gwaith dilyniant	1
18	Gwaith Ymatebol/Archwiliadau Arbennig	11
681		557

Atodiad 3

RHIF GWEITHRED	SAFON PSIAS	CYDYMFFURFIAETH Â'R SAFON	GWEITHREDIAD ARFAETHEDIG	CYFRIFOLDEB	AMSERLEN WREIDDIOL	CYNNYDD
01	1110 - Annibyniaeth Cyfundrefnol	A chwilir am adborth gan Gadeirydd y Pwyllgor Archwilio ar gyfer gwerthuso perfformiad y prif weithredwr archwilio?	Mae Cyngor Gwynedd yn y broses o ddatblygu cynllun gwerthuso 360-gradd ar gyfer rheolwyr - dylai bod Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn derbyn gwahoddiad i roi adborth ar berfformiad y Rheolwr Archwilio yn y cyfarfod gwerthuso nesaf.	Pennaeth Cyllid a'r Pennaeth Cynorthwyol – Refeniw a Risg	31/03/2018	Nid yw'r cynllun gwerthuso 360-gradd wedi ei ddatblygu hyd yma ond bellach, mae Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn mynychu cyfarfodydd perfformiad gyda'r Aelod Cabinet Cyllid.
02	1310 – Gofynion y Rhaglen Sicrwydd Ansawdd a Gwelliant	A yw'r Rhaglen Sicrwydd Ansawdd a Gwelliant yn cynnwys asesiadau mewnol ac allanol	Bydd asesiad allanol yn cael ei gynnal gan brif weithredwr archwilio Cyngor Sir Gaerfyrddin yn unol â threfniadau adolygiad cyfoedion Grŵp Prif Archwilwyr Cymru (WCAG).	Rheolwr Archwilio	31/12/2017	Mae'r asesiad allanol bellach wedi ei gwblhau gan brif weithredwr archwilio Cyngor Sir Gâr.
03	1320 – Adrodd ar y Rhaglen Sicrwydd Ansawdd a Gwelliant	A yw'r prif weithredwr archwilio wedi adrodd ar ganlyniadau'r asesiad allanol i'r uwch reolwyr a'r bwrdd?	Canlyniadau'r asesiad allanol i'w cyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.	Rheolwr Archwilio	08/02/2018	Cyflwynwyd canlyniadau'r asesiad allanol i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar 17 Hydref 2019.

RHIF GWEITHRED	SAFON PSIAS	CYDYMFFURFIAETH Â'R SAFON	GWEITHREDIAD ARFAETHEDIG	CYFRIFOLDEB	AMSERLEN WREIDDIOL	CYNNYDD
04	1320 – Adrodd ar y Rhaglen Sicrwydd Ansawdd a Gwelliant	A yw canlyniadau monitro'r rhaglen sicrwydd ansawdd a gwelliant a chynnydd yn erbyn y cynllun gwella yn cael eu hadrodd yn flynyddol o leiaf?	Cynnydd yn erbyn y cynllun sicrwydd ansawdd a gwelliant i'w cynnwys yn Adroddiad Blynyddol y Pennaeth Archwilio Mewnol.	Rheolwr Archwilio	10/05/2018	Cynnydd yn erbyn y cynllun sicrwydd ansawdd a gwelliant yn rhan o'r Adroddiad Blynyddol.
05	1320 – Adrodd ar y Rhaglen Sicrwydd Ansawdd a Gwelliant	A yw'r canlyniadau yn cynnwys gwerthusiad yr asesydd neu'r tîm asesu o safbwynt i raddau cydymffurfiaeth y weithgaredd archwilio mewnol gyda'r Safonau?	Gwerthusiadau'r asesiadau allanol i'w hymgorffori yn Adroddiad Blynyddol y Pennaeth Archwilio Mewnol.	Rheolwr Archwilio	10/05/2018	Mae hyn wedi ei gynnwys yn Adroddiad Blynyddol y Pennaeth Archwilio.
06	1322 – Datgelu Diffyg Cydymffurfiaeth	A yw'r prif weithredwr archwilio wedi adrodd am unrhyw ddiffyg o gydymffurfio â'r safonau i'r bwrdd?	Unrhyw achosion o ddiffyg cydymffurfiaeth i'w haradrodd i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ac unrhyw wyriadau arwyddocaol i'w cynnwys yn y datganiad llywodraethu blynyddol.	Rheolwr Archwilio a'r Pennaeth Cynorthwyol – Refeniw a Risg	Fel yr angen	Nid oes unrhyw achosion o ddiffyg cydymffurfiaeth nac unrhyw wyriadau arwyddocaol.

RHIF GWEITHRED	SAFON PSIAS	CYDYMFFURFIAETH Â'R SAFON	GWEITHREDIAD ARFAETHEDIG	CYFRIFOLDEB	AMSERLEN WREIDDIOL	CYNNYDD
07	2450 – <i>barn</i> <i>Gyffredinol</i>	A yw'r adroddiad blynyddol yn cynnwys: a) Datganiad ar gydymffurfiaeth â'r Safonau? b) Canlyniadau'r Rhaglen Sicrwydd Ansawdd a Gwelliant? Cynnydd yn erbyn unrhyw gynlluniau gwella sy'n deillio o'r Rhaglen Sicrwydd Ansawdd a Gwelliant?	Adroddiad Blynyddol y Pennaeth Archwilio Mewnol i ymgorffori datganiad o gydymffurfiaeth â'r Safonau a chynnydd yn erbyn unrhyw gynlluniau gwella sy'n deillio o'r Rhaglen Sicrwydd Ansawdd a Gwelliant.	Rheolwr Archwilio	10/05/2018	Adroddiad Blynyddol y Pennaeth Archwilio Mewnol – caiff hyn ei wneud yn flynyddol.

Eitem 11

PWYLLGOR	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD	27 MAI 2021
TEITL	DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL CYNGOR GWYNEDD AR GYFER 2020/21
PWRPAS YR ADRODDIAD	CYFLWYNO'R DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL (YN YMGORFFORI'R DATGANIAD RHEOLAETH FEWNOL STATUDOL) AR GYFER 2020/21 I'R PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU AM GYMERADWYAETH
AWDUR	DEWI MORGAN, PENNAETH CYLLID CYNORTHWYOL (REFENIW A RISG)
GWEITHREDIAD	CYMERADWYO'R DATGANIAD AT BWRPASAU EI ARWYDDO GAN ARWEINYDD Y CYNGOR A'R PRIF WEITHREDWR

1. CYFLWYNIAD – BETH SYDD ANGEN I'R PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU EI WNEUD?

1.1 Er mwyn cyflawni ei ddyletswyddau fel “y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu”, mae angen i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu:

- **Ystyried y Datganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft sy'n ymddangos yn yr atodiad.**
- **Herio'r Pennaeth Cyllid Cynorthwyol (Refeniw a Risg) am sgoriau risg sydd wedi eu nodi, a'r naratif sy'n egluro'r cyfiawnhad am y sgôr.**
- **Ystyried cynllun gweithredu'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol drafft.**
- **Cymeradwyo'r Datganiad, ac argymhell fod Arweinydd y Cyngor a'r Prif Weithredwr yn ei arwyddo.**

2. CEFNDIR

2.1 Mae gofyn statudol am Ddatganiad Llywodraethu Blynyddol fel canlyniad i gynnwys:

- Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014, sy'n datgan:

Rhaid i'r corff perthnasol sicrhau bod system gadarn o reoli mewnol sy'n hwyluso gweithrediad effeithiol swyddogaethau'r corff hwnnw ac sy'n cynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risg, a rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol.

Rhaid i'r corff perthnasol gynnal adolygiad o leiaf unwaith mewn blwyddyn ar effeithiolrwydd ei systemau rheoli mewnol. Rhaid i ganfyddiadau'r adolygiad gael eu hystyried gan aelodau'r corff yn cyfarfod yn ei gyfanrwydd neu gan bwyllgor.

Ar ôl yr adolygiad, rhaid i'r corff neu'r pwyllgor gymeradwyo datganiad ar reoli mewnol a baratowyd yn unol ag arferion priodol. Rhaid i'r corff perthnasol sicrhau bod y datganiad yn mynd gydag unrhyw ddatganiad o gyfrifon y mae'n ddyletswydd arno i'w baratoi.

- Côt Ymarfer CIPFA ar Gyfrifwaith Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig (y "SORP")
- Fframwaith CIPFA / SOLACE *Delivering Good Governance in Local Government (2016)*.

3. HUNANASESIAD O EFFEITHIOLRWYDD Y FFRAMWAITH LYWODRAETHU

3.1 Mae gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu swyddogaeth allweddol i herio dulliau paratoi a chynnwys y Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Wrth iddynt arwyddo'r Datganiad Llywodraethu, mae'r Prif Weithredwr ac Arweinydd y Cyngor yn cadarnhau:

"Rydym wedi cael ein cynghori ar oblygiadau canlyniad yr adolygiad o effeithiolrwydd y fframwaith llywodraethu gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, a bod y trefniadau yn parhau i gael eu hystyried yn addas at ei ddiben yn unol â'r fframwaith llywodraethu. Mae'r meysydd sydd wedi derbyn sylw eisoes a'r rhai y mae'r Cyngor am fynd i'r afael â hwy yn benodol gyda chamau gweithredu newydd ar y gweill yn cael eu hamlinellu isod."

3.2 Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn crynhoi canlyniad yr hunanasesiad llywodraethu, sydd wedi cael ei ddiweddarau gan y Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu yn ystod y flwyddyn, mewn datganiad sydd yn dweud wrth Bobl Gwynedd beth yw ein fframwaith llywodraethu, a pa mor dda mae'n gweithio. Aelodau'r Grŵp yw y Prif Weithredwr, y Swyddog Monitro, Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol, Pennaeth Cynorthwyol (Refeniw & Risg), Pennaeth Cynorthwyol Cefnogaeth Gorfforaethol, Pennaeth Cynorthwyol (Cefnogi Teuluoedd), y Rheolwr Risg & Yswiriant a'r Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor.

3.3 Mae angen i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu fodloni ei hun fod y naratif sy'n cyfiawnhau'r sgoriau yn adlewyrchiad teg o'r Cyngor cyn belled â'i fod yn ymwybodol o hynny, ar sail yr wybodaeth y mae wedi ei dderbyn dros y flwyddyn.

4. ADNABOD RISGIAU LLYWODRAETHU

- 4.1 Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn seiliedig ar Fframwaith CIPFA/Solace a gyhoeddwyd yn 2016.
- 4.2 Mae'r Fframwaith yma'n adnabod 7 Egwyddor Craidd ar gyfer Llywodraethu Da:

A. Ymddwyn gydag uniondeb, gan arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol, a parchu rheol y gyfraith.

Mae sefydliadau Llywodraeth Leol yn atebol nid yn unig am faint maent yn ei wario, ond hefyd am sut maent yn defnyddio'r adnoddau sydd o dan eu stiwardiaeth. Mae hyn yn cynnwys atebolrwydd am allbynnau cadarnhaol a negyddol, ac am y deilliannau y maent wedi eu cyflawni. Yn ogystal, mae ganddynt gyfrifoldeb cyffredinol i wasanaethu budd y cyhoedd wrth gadw at y gofynion deddfwriaeth a pholisïau llywodraeth. Mae'n hanfodol y gallant, yn gyffredinol, arddangos priodoldeb eu gweithredoedd ar draws yr holl weithgareddau a bod mecanweithiau ar waith i annog a gorfodi cydymffurfiaeth â gwerthoedd moesegol ac i barchu rheol y gyfraith.

B. Sicrhau bod yn agored ac ymgysylltiad cynhwysfawr â rhanddeiliaid

Mae Llywodraeth Leol yn rhedeg er lles y cyhoedd, felly dylai sefydliadau sicrhau eu bod yn agored yn eu gweithgareddau. Dylid defnyddio cyfryngau cyfathrebu ac ymgynghori clir, ac a ymddiriedir ynddynt, i ymgysylltu'n effeithiol â phob grŵp o randdeiliaid, megis dinasyddion unigol a defnyddwyr gwasanaeth, yn ogystal â rhanddeiliaid sefydliadol.

C. Diffinio deilliannau o ran buddiannau economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cynaliadwy

Mae natur ac effaith hirdymor llawer o gyfrifoldebau Llywodraeth Leol yn golygu y dylai ddiffinio a chynllunio deilliannau ac y dylai'r rhain fod yn gynaliadwy. Dylai penderfyniadau hybu pwrpas y sefydliad, cyfrannu at y deilliannau a'r buddion a fwriadwyd, ac aros o fewn y terfynau awdurdod ac adnoddau. Mae mewnbwn gan bob grŵp o randdeiliaid, gan gynnwys dinasyddion, defnyddwyr gwasanaeth a rhanddeiliaid sefydliadol, yn hanfodol i lwyddiant y broses hon ac i gydbwysio galwadau sy'n cystadlu â'u gilydd wrth bennu blaenoriaethau ar gyfer yr adnoddau cyfyngedig sydd ar gael.

D. Penderfynu ar yr ymyriadau angenrheidiol i wneud y gorau o gyflawni'r deilliannau a fwriedir

Mae Llywodraeth Leol yn cyflawni ei ddeilliannau bwriadedig drwy ddarparu cymysgedd o ymyriadau cyfreithiol, rheoliadol ac ymarferol (camau gweithredu). Mae penderfynu ar y cymysgedd gywir o'r camau gweithredu hyn yn ddewis strategol hanfodol bwysig sydd rhaid i Lywodraeth Leol ei wneud i sicrhau y cyflawnir y deilliannau a fwriedir. Mae angen dulliau gwneud penderfyniadau cadarn er mwyn sicrhau y gellir cyflawni'r deilliannau ddiffiniedig mewn ffordd sy'n darparu'r cyfaddawd gorau rhwng y mathau gwahanol o fewnbynnau adnoddau tra'n parhau i alluogi gweithrediadau effeithiol ac effeithlon. Mae angen adolygu'r penderfyniadau a wneir yn aml er mwyn sicrhau fod y canlyniadau gorau posibl yn cael eu cyflawni.

E. Datblygu capasiti'r endid, gan gynnwys gallu ei arweinyddiaeth a'r unigolion oddi mewn iddo

Mae angen strwythurau ac arweinyddiaeth priodol ar Lywodraeth Leol, yn ogystal â pobl gyda'r sgiliau, cymwysterau addas a'r meddylfryd iawn i weithredu'n effeithiol ac effeithlon ac i gyflawni deilliannau bwriadedig o fewn y cyfnodau penodedig. Rhaid i sefydliad llywodraeth leol sicrhau bod ganddo'r gallu i gyflawni ei fandad ei hun ac i wneud yn siŵr bod polisïau ar waith i warantu bod gan ei reolwyr y capasiti gweithredol ar gyfer y sefydliad gyfan. Gan y bydd yr unigolion a'r amgylchedd y mae'r sefydliad yn gweithredu ynddo yn newid dros amser, bydd angen parhaus i ddatblygu ei gapasiti yn ogystal â sgiliau a phrofiad aelodau staff unigol. Atgyfnerthir arweinyddiaeth mewn Llywodraeth Leol gan gyfranogiad pobl â llawer o wahanol fathau o gefndiroedd, sy'n adlewyrchu strwythur ac amrywiaeth cymunedau.

F. Rheoli risgiau a perfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth gref dros arian cyhoeddus

Mae angen i Lywodraeth Leol sicrhau bod y sefydliadau a strwythurau llywodraethu hynny y mae'n eu goruchwyllo wedi sefydlu, ac yn gallu cynnal, system rheoli perfformiad effeithiol sy'n hwyluso darpariaeth effeithiol ac effeithlon o wasanaethau cynlluniedig. Mae rheoli risg a rheolaeth fewnol yn rhan bwysig ac annatod o'r system rheoli perfformiad ac yn hanfodol i gyflawni deilliannau. Dylid ystyried risg a rhoi sylw iddo fel rhan o bob gweithgaredd gwneud penderfyniad.

Mae system rheoli ariannol cadarn yn hanfodol ar gyfer gweithredu polisiau a chyflawni deilliannau arfaethedig, gan y bydd yn gorfodi disgyblaeth ariannol, dyrannu adnoddau mewn modd strategol, darpariaeth gwasanaeth effeithlon ac atebolrwydd.

Mae'n hanfodol hefyd bod diwylliant a strwythur ar gyfer craffu ar waith fel rhan allweddol o wneud penderfyniadau, llunio polisi ac adolygu atebol. Mae diwylliant gweithio positif sy'n derbyn, hyrwyddo ac annog her adeiladol yn hollbwysig i graffu llwyddiannus a darparu gwasanaethau llwyddiannus. Mae'n bwysig pwysleisio na fydd y diwylliant hwn yn digwydd yn awtomatig, rhaid wrth ymrwymiad cyhoeddus dro ar ôl tro gan y rhai mewn awdurdod.

G. Gweithredu arferion da mewn tryloywder, adrodd, ac archwilio i sicrhau atebolrwydd effeithiol

Ystyr atebolrwydd yw sicrhau bod y rhai sy'n gwneud penderfyniadau a darparu gwasanaethau yn gallu ateb amdanynt. Mae atebolrwydd effeithiol yn ymwneud nid yn unig gydag adrodd ar y camau a gwblhawyd, ond mae hefyd yn sicrhau bod rhanddeiliaid yn gallu deall ac ymateb wrth i'r sefydliad gynllunio a chyflawni ei weithgareddau mewn modd tryloyw. Mae archwilio mewnol ac allanol ill dau yn cyfrannu at atebolrwydd effeithiol.

Ffynhonnell: CIPFA / SOLACE *Delivering Good Governance in Local Government*

4.3 Mae'r Egwyddorion hyn wedi eu rhannu ymhellach i nifer o is-egwyddorion.

4.4 Mewn ymateb i'r Fframwaith newydd yma, mae'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu wedi ystyried yr Egwyddorion Craidd a'r Is-egwyddorion yn y Fframwaith ac wedi llunio Cofrestr Risg Llywodraethu, sy'n rhan o Gofrestr Risg Corfforaethol y Cyngor. Mae'r Cofrestr Risg Llywodraethu yn adnabod risgiau mewn 23 o feysydd llywodraethu gwahanol, gan nodi'r rheolaethau sydd gan y Cyngor yn eu lle er mwyn lliniaru'r risgiau hyn. Mae hyn yn cynnwys risg newydd sydd wedi cael ei ychwanegu yn ystod 2020/21, sef "Trefniadau a gweithredu annigonol gan Wasanaethau y Cyngor i reoli risgiau iechyd a diogelwch yn effeithiol".

4.5 Mae cyfrifoldeb penodol am y risgiau hyn wedi eu rhannu ar draws y Cyngor, fel a ganlyn

Adran	Nifer Risgiau
Cefnogaeth Gorfforaethol	10
Cyllid	4
Tai ac Eiddo	1
Tîm Arweinyddiaeth a Chyfreithiol	8
Cyfanswm	23

4.6 Yr adran berthnasol sy'n gyfrifol am asesu'r risgiau hyn yn barhaus, gyda'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu yn cadw trosolwg ohonynt.

4.7 Fel sy'n gyffredin mewn trefniadau rheoli risg, rhoddir ystyriaeth i ddau ffactor wrth sgorio maint y risgiau yma, sef

- **Effaith** y digwyddiad petai'r risg cael ei wireddu
- **Tebygolrwydd** y risg o gael ei wireddu.

4.8 Mae'r Effaith a'r Tebygolrwydd yn cael eu sgorio o 1 i 5, gan ddefnyddio'r canllawiau sgorio canlynol.

Effaith

Sgôr	Effaith	Diffiniad
5	Catastroffig	Effaith catastroffig ar unrhyw drigolyn (e.e. colli bywyd) neu effaith dinistriol ar fywyd neu les nifer fawr o drigolion
4	Dinistriol	Effaith dinistriol ar fywyd neu les nifer o drigolion (e.e. lle byddai ansawdd bywyd neu les rhywun yn cael ei effeithio i'r graddau fod anghenion dwys ganddynt am gymorth i'w galluogi i fyw eu bywydau) neu sylweddol iawn ar nifer fawr o drigolion
3	Sylweddol iawn	Effaith sylweddol iawn ar fywyd neu les nifer o drigolion (e.e. effaith yn golygu y byddai ansawdd ei bywyd neu les yn sylweddol is na'r hyn y byddem yn ei ddisgwyl i un o drigolion Gwynedd) neu arwyddocaol ar nifer fawr o drigolion
2	Arwyddocaol	Effaith arwyddocaol ar fywyd neu les nifer o drigolion (e.e. effaith ar fywyd neu les ond yn disgyn o fewn amrediad disgwyliadwy bywyd dydd i ddydd) neu gweladwy ar nifer fawr o drigolion
1	Gweladwy	Effaith gweladwy ar fywyd neu les rai trigolion (e.e. effaith yn weladwy ond ddim yn effaith arwyddocaol i'w lles) neu ymylol ar nifer fawr o drigolion.

- Nifer = 10au i 100oedd o drigolion
- Nifer fawr = 1,000oedd i 10,000oedd o drigolion

Tebygolrwydd

Sgôr	Tebygolrwydd	Diffiniad
5	Digwydd rŵan	Mae'r effaith i'w weld rŵan (h.y. mae o'n digwydd)
4	Tebygol iawn	Tebygol iawn y bydd yn amlygu ei hun yn y dyfodol gweladwy
3	Tebygol	Siawns y gallai ddigwydd, ond efallai ddim
2	Annhebygol	Tebygolrwydd iddo ddigwydd yn isel - ond dal yno
1	Annhebygol iawn	Annhebygol iawn o ddigwydd

4.9 Lluosir y Sgôr Effaith a'r Sgôr Tebygolrwydd gyda'i gilydd i roi **Sgôr Risg Presennol**, sef sgoriau'r risgiau ar sail y rheolaethau sydd yn eu lle ar hyn o bryd. Diffinnir Sgôr Risg o uchel iawn i isel fel a ganlyn:

Sgôr 20-25	Risg Uchel iawn
Sgôr 12-16	Risg Uchel
Sgôr 6-10	Risg Canolig
Sgôr 1-5	Risg Isel

4.10 Mae'r Datganiad Llywodraethu yn nodi'r sgôr risg presennol ar gyfer y 22 maes llywodraethu. Mae asesiad adrannau a'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu yn dod i'r casgliad:

- Nifer risgiau uchel iawn: 0
- Nifer risgiau uchel: 2
- Nifer risgiau canolig: 12
- Nifer risgiau isel: 9

4.11 Lle adnabuwyd fod y sgôr risg presennol yn parhau'n uwch nag y mae'r Cyngor yn fodlon ei dderbyn, mae camau gweithredu pellach wedi eu hadnabod a'u hamlinellu yn y Datganiad. Er hyn, pwysleisir fod mwyafrif y materion sydd wedi eu hamlygu yn y dadansoddiad systematig yma eisoes wedi cael eu hadnabod gan y Cyngor.

5. NEWIDIADAU ERS DATGANIAD 2019/20

5.1 Mae pob un o'r risgiau llywodraethu wedi cael eu hadolygu yn ystod y flwyddyn. Gwneir hyn gan yr adran gyfrifol fel cam cyntaf, gyda'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu yn ymgymryd â rôl sicrhau ansawdd.

5.2 Mae sgôr un o'r risgiau wedi newid yn ystod y flwyddyn:

Risg	Sgôr flaenorol	Sgôr Effaith	Sgôr Tebygol-rwydd	Sgôr gyfredol	Sylwadau
<u>Cyllid</u> Gwendidau wrth rheoli arian cyhoeddus, sy'n golygu nad yw cyllid y Cyngor yn cael ei ddefnyddio ar ei flaenoriaethau	3 <i>(Isel)</i>	Aros yn 3	Cynyddu o 1 i 3	9 (Canolig)	Mae trefniadau cynllunio ariannol y Cyngor yn parhau'n gryf. Er hynny, mae'r sgôr tebygolrwydd wedi newid i 3 gan fod cynlluniau arbedion bellach am fod yn anoddach i'w gwireddu, ar ôl cyfnod hir o ddarganfod a chyflawni arbedion, dros £30m yn y cyfnod ers 2015/16.
<u>Iechyd, Diogelwch a Llesiant</u> Trefniadau a gweithredu anniogel gan Wasanaethau y Cyngor i reoli risgiau iechyd a diogelwch yn effeithiol	<i>Risg newydd</i>	4	3	12 (Uchel)	Yn flaenorol, roedd y risg yma wedi ei gynnwys o fewn y risg mwy cyffredinol "Trefniadau Rheoli Risg". Gan fod Iechyd, Diogelwch a Llesiant yn cyflwyno risgiau unigryw, credir ei fod yn briodol fod y maes yma yn cael sylw penodol o fewn y gofrestr risg llywodraethu.

6. ARGYMHELLIAD

6.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu:

- Ystyried y Datganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft sy'n ymddangos yn yr atodiad.
- Herio'r Uwch Reolwr Refeniw a Risg am sgoriau risg sydd wedi eu nodi, a'r naratif sy'n egluro'r cyfiawnhad am y sgôr.
- Ystyried cynllun gweithredu'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol drafft.
- Cymeradwyo'r Datganiad, ac argymhell fod Arweinydd y Cyngor a'r Prif Weithredwr yn ei arwyddo.

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

Mae'r datganiad hwn yn cwrdd â'r angen i gynhyrchu Datganiad Rheolaeth Fewnol yn unol â Rheoliad 5 o'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014.

Rhan 1: CWMPAS CYFRIFOLDEB

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am sicrhau bod ei weithgareddau yn cael eu cynnal yn unol â'r gyfraith a safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrifo amdano yn briodol, a'i ddefnyddio mewn ffordd economaidd, effeithlon ac effeithiol. Mae'n ddyletswydd o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 i Gyngor Gwynedd wneud trefniadau i sicrhau gwelliant wrth arfer ei swyddogaethau, gan roi sylw penodol i effeithiolrwydd strategol, ansawdd gwasanaethau, argaeledd gwasanaethau, tegwch, cynaliadwyedd, effeithlonrwydd ac arloesi.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldebau eang yma, mae Cyngor Gwynedd hefyd yn gyfrifol am roi trefniadau priodol yn eu lle ar gyfer llywodraethu ei swyddogaethau, cynorthwyo gweithrediad effeithiol ei weithgareddau, ac sydd yn cynnwys trefniadau i reoli risg a rheoli ariannol digonol ac effeithiol.

Mae Cyngor Gwynedd wedi cymeradwyo a mabwysiadu Côt Llywodraethu Corfforaethol, sy'n gyson ag egwyddorion Fframwaith CIPFA/Solace *Delivering Good Governance in Local Government*. Mae copi o'r côd i'w gael ar ein gwefan, neu gellir derbyn copi trwy ysgrifennu at Cyngor Gwynedd, Swyddfa'r Sir, Stryd y Jêl, Caernarfon, Gwynedd LL55 1SH. Mae'r datganiad yma yn esbonio sut mae'r Awdurdod yn cydymffurfio â'r côd ac mae hefyd yn cwrdd â gofynion rheoliad 5(5) Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 mewn perthynas â chyhoeddi datganiad ar reoli mewnol.

Rhan 2: PWRPAS Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

Mae'r fframwaith llywodraethu'n cynnwys y systemau a phrosesau, diwylliant a gwerthoedd hynny sydd yn cyfeirio a rheoli'r awdurdod, a'r gweithgareddau ble mae'n adrodd i, cysylltu gydag ac yn arwain y gymuned. Mae'n galluogi'r awdurdod i fonitro llwyddiant ei amcanion strategol, ac i ystyried os yw'r amcanion wedi arwain at ddarparu gwasanaethau addas a chost effeithiol.

Mae'r system reolaeth fewnol yn rhan allweddol o'r fframwaith llywodraethu ac wedi ei ddylunio i alluogi'r Cyngor i reoli risg i lefel resymol yn hytrach na dileu'n gyfan gwbl y risg o fethiant i gyflawni polisiau ac amcanion; gall felly ond ddarparu sicrwydd rhesymol o effeithiolrwydd yn hytrach na sicrwydd diamod. Mae'r system rheolaeth fewnol yn seiliedig ar broses parhaus sy'n adnabod a blaenoriaethu risgiau sy'n berthnasol i gyflawni polisiau, nodau ac amcanion y Cyngor, i werthuso'r tebygolrwydd o risgiau'n cael eu gwireddu ac i isafu'r effaith petai hynny'n digwydd, ac i reoli'r risgiau mewn ffordd effeithlon, effeithiol ac economaidd.

Mae'r fframwaith llywodraethu a ddisgrifir uchod wedi bod yn ei le yng Nghyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn sy'n diweddu 31 Mawrth 2021 a hyd at ddyddiad cymeradwyo'r datganiad o gyfrifon.

Rhan 3: TREFNIADAU LLYWODRAETHU A’U HEFFEITHIOLRWYDD

- 3.1 Mae'r **Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu** yn cadw golwg parhaus, disgybledig ar faterion llywodraethu, yn codi ymwybyddiaeth ehangach ohonynt, ac yn hybu perchnogaeth ehangach o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Mae'r Grŵp yn cynnwys y Prif Weithredwr, y Swyddog Monitro, Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol, Pennaeth Cynorthwyol (Refeniw & Risg), Pennaeth Cynorthwyol Cefnogaeth Gorfforaethol, Pennaeth Cynorthwyol Cefnogi Teuluoedd, y Rheolwr Risg & Yswiriant a'r Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor.
- 3.2 Yn sgil cyhoeddi fersiwn newydd o Fframwaith CIPFA/SOLACE *Delivering Good Governance in Local Government* yn 2016, mae'r Grŵp wedi addasu trefniadau'r Cyngor ar gyfer adnabod ac asesu ei drefniadau llywodraethu er mwyn adlewyrchu'r Fframwaith newydd. Canlyniad hynny oedd gosod allan y fframwaith leol ar ffurf Cofrestr Risg Llywodraethu sydd yn rhan o'r Gofrestr Risg Gorfforaethol, gan adnabod 22 maes o risg llywodraethu. Mae un maes ychwanegol wedi cael ei ddiffinio gan y grŵp yn ystod 2020/21, sef risg o safbwynt llywodraethu lechyd, Diogelwch a Llesiant.
- 3.3 Rhoddir amlinelliad o'r Meysydd Llywodraethu, y risgiau perthnasol a threfniadau'r Cyngor er mwyn ymdrin â hwy, ac effeithiolrwydd y trefniadau hynny, yng ngweddill y rhan yma o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.
- 3.4 Ar gyfer pob un o'r Risgiau Llywodraethu, dangosir sgôr risg cyfredol, sef y sgôr ar ôl asesiad gwrthrychol o'r trefniadau rheoli sydd yn eu lle rŵan. Rhoddir ystyriaeth i ddau ffactor:
- **Effaith** y risg petai'r digwyddiad yn cael ei wireddu
 - **Y Tebygolrwydd** iddo ddigwydd.
- 3.5 Mae'r sgoriau Effaith yn amrywio o 1 (effaith gweladwy) i 5 (effaith catastroffig), a'r sgoriau Tebygolrwydd o 1 (Annhebygol iawn) i 5 (digwydd rŵan). Cyfrifir y sgôr risg drwy luosi'r sgôr effaith a'r sgôr tebygolrwydd gyda'u gilydd.
- 3.6 Asesir lefel gymharol y risgiau fel a ganlyn:

Sgôr 20-25	Risg Uchel iawn
Sgôr 12-16	Risg Uchel
Sgôr 6-10	Risg Canolig
Sgôr 1-5	Risg Isel

- 3.7 Ers Mawrth 2020, hyd at dyddiad cyhoeddi Datganiad Cyfrifon 2020/21, mae'r Cyngor wedi parhau i ymateb i argyfwng pandemig Covid-19. Lle mae hynny wedi cael effaith arwyddocaol a gweladwy ar drefniadau llywodraethu'r Cyngor, mae hynny wedi cael ei nodi isod.

Diwylliant

Risg: Fod diwylliant amhriodol o fewn y Cyngor yn llesteirio ein gallu i wneud y pethau iawn ac i'w gwneud yn y ffordd iawn

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Uchel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae cael diwylliant priodol yn gallu hyrwyddo'r holl agweddau llywodraethu a nodir yn y gofrestr ac yn yr un modd, mae cael diwylliant amhriodol yn gallu llesteirio'r holl agweddau llywodraethu.
- O gael y diwylliant yn iawn, mae modd i hynny oruchafu popeth arall sy'n effeithio ein gallu i gyflawni gan y bydd yr egwyddorion llywodraethu da yn rhan annatod o ymddygiad dydd i ddydd pob unigolyn o fewn y sefydliad. Mae Strategaeth Ffordd Gwynedd bellach yn nodi mai un o brif amcanion y Cyngor yw rhoi Pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud. Mewn gwirionedd mae hyn hefyd yn disgrifio gwerthoedd y Cyngor - sef unrhyw beth sy'n gydnaws â'r amcan hwnnw.
- Mae'r rhaglen 6 diwrnod i hyfforddi rheolwyr gwasaneth ar egwyddorion Ffordd Gwynedd (gan gynnwys egwyddorion rheoli perfformiad cadarn) wedi'i chyflwyno ers Haf 2017. Mae pob rheolwr gwasanaeth wedi dilyn yr hyfforddiant hwn erbyn hyn, gyda'r hyfforddiant hwn wedi bod ar gael i reolwyr newydd yn ogystal a darpar reolwyr i'r dyfodol. Mae'r Rhwydwaith Rheolwyr wedi'i ail-sefydlu ac wedi cynnal ei gyfres cyntaf o gyfarfodydd ym Mawrth 2019. Mae'r arwyddion cynnar yn galonogol gyda'r anogaeth i reolwyr a'u timau ymgymryd ag adolygiadau o fewn eu gwasanaethau eu hunain yn hytrach na'r canolbwyntio blaenorol ar gynnal adolygiadau dwys. Mae cynnydd arwyddocaol yn gyffredinol ond mae tystiolaeth o hyd nad yw'r cynnydd hwnnw yn gyson ar draws y Cyngor.
- Mabwysiadwyd Cynllun a rhaglen waith Ffordd Gwynedd ar gyfer y cyfnod 2019-2022 gan y Cabinet ar y 23 o Orffennaf, 2019. Mae'r Cynllun yn adnabod naw maes y byddwn yn canolbwyntio arno er mwyn gwreiddio'r "ffordd o weithio" ymhellach. Gyda golwg ar sicrhau fod pawb yn glir pa ymddygiad sy'n ddisgwyliedig ohonynt cylchredwyd swydd-ddisgrifiad newydd i bob rheolwr/uwch-reolwr sy'n amlinellu'r ymddygiadau disgwyliedig ohonynt a chytunwyd ar gynnwys generig i swydd-ddisgrifiad newydd ar gyfer penaethiaid a penaethiaid cynorthwyol. Mae ymgynghoriad yn bresennol ar gynnwys generig terfynol swydd-ddisgrifiadau ar gyfer arweinyddion tîm a staff yn gyffredinol.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
4	3	12

Ymddygiad

Risg: Diffyg integriti, moeseg a pharch yn ymddygiad aelodau a swyddogion, gan danseilio hyder y cyhoedd yn y Cyngor

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu codau ymddygiad ar gyfer ei aelodau a swyddogion, yn seiliedig ar reoliadau cenedlaethol (codau fel y Cod Perthynas Aelod/Swyddog; y Cod Ymddygiad Aelodau; Y Cod Ymddygiad Swyddogion; Y Polisi Gwrth Dwyll a Llygredd a'r Cod Ymarfer Canu'r Gloch) ac mae rhain at ei gilydd yn gosod sylfaen ar gyfer sicrhau integriti a moeseg. Mae tystiolaeth o weithredu pan mae'n ymddangos fod y codau ymddygiad hyn wedi cael eu torri.
- Mae tystiolaeth glir fod y Cyngor yn rhoi ystyriaeth ddilys i adroddiadau'r Ombwdsman fel rhan o waith y Pwyllgor Safonau, sy'n gweithio'n effeithiol.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Cyfreithlondeb

Risg: Anwybyddu rheol y gyfraith, sy'n golygu fod y Cyngor yn agored i heriau yn y llysoedd.

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Rhaid i swyddogion statudol (y Swyddog Monitro a Phennaeth Cyllid) gynnig sylwadau ar unrhyw benderfyniad ffurfiol, fel rhan o Gyfansoddiad cynhwysfawr sy'n cael ei adolygu'n rheolaidd.
- Mae protocolau ffurfiol yn eu lle er mwyn gwarchod hawliau'r swyddogion statudol.
- Ni fu newid i'r trefniadau hyn yn ystod cyfnod y pandemig.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	1	3

Bod yn agored

Risg: Cyngor sydd ddim yn agored, sy'n golygu nad oes modd ei ddal yn atebol am ei benderfyniadau

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Isafswm bosib o adroddiadau Pwyllgor sydd yn eithredig
- Rhoddir cyhoeddusrwydd i daflenni penderfyniad aelodau unigol, gyda gweithdrefnau sy'n sicrhau fod hyn yn digwydd.
- Cyhoeddir papurau cefndir gydag adroddiadau pwyllgor er mwyn sicrhau fod penderfyniadau'n cael eu gwneud gyda gwybodaeth lawn.
- Fe we-ddarllidir nifer o gyfarfodydd pwyllgorau sy'n cymryd penderfyniadau.
- Bydd y Cabinet yn ystyried adroddiadau perfformiad yn rheolaidd fel rhan o'u cyfarfodydd sy'n agored a bydd y Cyngor yn cyhoeddi ei Gynllun Corfforaethol, Adroddiad Perfformiad Blynnyddol a'r Datganiad o'r Cyfrifon i geisio rhoi gymaint o wybodaeth ag y byddai trigolion ei angen i ni fod yn atebol.
- Defnyddir ddulliau amrywiol eraill hefyd megis y wefan, Newyddion Gwynedd a chyfryngau cymdeithasol i geisio sicrhau fod trigolion Gwynedd yn ymwybodol o beth sydd yn digwydd o fewn y Cyngor.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	1	2

Rhanddeiliad

Risg: Perthynas wan gyda rhanddeiliaid sefydliadol, gan ddiweddu gyda gwasanaethau is-optimaid

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae parodrwydd cyrff sector gyhoeddus, gan gynnwys Cyngor Gwynedd, cynghorau unedol eraill cyfagos, yr Heddlu, Y Bwrdd Iechyd, y trydydd sector ac eraill i gydweithredu er mwyn darparu gwasanaethau cyhoeddus ar y cyd yn gallu cael effaith sylweddol, weladwy i Bobl Gwynedd.
- Mae gwaith yn mynd yn ei flaen o hyd i ymateb i ofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 sy'n hwyluso egwyddor o'r fath.
- Mae yna waith wedi digwydd i greu Cynllun Llesiant ac mae'r berthynas rhwng y sefydliadau wedi aeddfedu.
- Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus
- Fodd bynnag, mae aelodau wedi codi'r cwestiwn a yw'r Bwrdd wedi darganfod y lle hwnnw lle mae'r gwir werth sydd ar gael yn cael ei uchafu eto ynteu a oes yna elfen o ffeindio ein ffordd yn digwydd o hyd. Mae'r sefyllfa yn aeddfedu yn raddol..
- Mae Cynllun y Bwrdd yn gyson gyda Chynllun y Cyngor.
- Nid y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yw'r unig gyfrwng ar gyfer cydweithio gydag asiantaethau eraill ac mae yna risg bod yr amrediad eang o strwythurau cydweithio yn gallu llesteirio'r holl amcan o gydweithio gan greu dryswch.
- Mae gan y Cyngor Feini Prawf Partneriaethau wedi cael eu sefydlu ers sawl blwyddyn, fel bod Cyngor Gwynedd dim ond yn mynd i bartneriaethau pan mae hynny er lles pobl Gwynedd.
- Mae cydweithio hefyd yn digwydd ar lefel rhanbarthol sydd ddim bob tro mor effeithiol ag y gallai fod oherwydd maint yr ôl troed a'r trafferthion o adeiladu perthynas gyda nifer mor fawr o bobl. Mae yna rai engreiffiau o lwyddiant (e.e. Bwrdd Uchelgais) ac un o ymatebion y Cyngor i'r Papur Gwyn a gyhoeddwyd ar ddyfodol Llywodraeth Leol oedd fod angen cydweithio yn ôl y budd fyddai'n deillio yn hytrach na glynu'n ddogmataidd i un model. Nodwyd hefyd fod angen sicrhau nad oes unrhyw gydweithio yn llesteirio atebolrwydd lleol am wasanaethau.
- Mae'r Cyngor yn ceisio chwarae ei ran yn symleiddio'r amgylchedd waith hynod gymhleth sydd wedi datblygu.
- Mae yna gydweithio hefyd yn digwydd ar lefel sirol gyda llwyddiant yn amrywiol. Mae ein perthynas gyda'r Trydydd Sector yn parhau i esblygu ac rydym yn ceisio sicrhau ein bod yn defnyddio'r berthynas honno i uchafu'r budd sy'n gallu deillio o hynny i bobl Gwynedd. Mae'r siwrnai yma yn parhau gyda'r adrannau perthnasol yn parhau i ddatblygu'r berthynas.
- Yn ystod cyfnod y pandemig gwelwyd brwdfrydedd amlwg ymysg gwirfoddolwyr i helpu ein cymunedau a bu'r Cyngor yn weithgar yn ceisio cynorthwyo'r grwpiau hynny i lwyddo.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Ymgysylltu

Risg: Methiant i ymgysylltu â defnyddwyr gwasanaeth a dinasyddion unigol, gan arwain at beidio gwneud pethau yn iawn

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Bwriad Strategaeth Ymgysylltu'r Cyngor yw sicrhau fod y Cyngor yn derbyn barn y cyhoedd a rhanddeiliaid eraill fel bo'n briodol, gyda'r Gwasanaeth Cyfathrebu ac Ymgysylltu yn cefnogi gwasanaethau i ymgynghori yn y dull addas.
- Llwyddwyd i gyflawni holl elfennau'r Strategaeth Ymgysylltu.
- Mae trefniadau wedi eu sefydlu fel y gellir ymgysylltu'n effeithiol gyda grwpiau a charfannau megis pobl ifanc, pobl LGBT+, lleiafrifoedd ethnig, ffoaduriaid, oedolion gydag anabledau dysgu a busnesau Gwynedd.
- Mae trefniadau wedi eu sefydlu ar y cyd gyda'r Gwasanaeth Ymchwil a Gwybodaeth i sicrhau fod prosiectau lefel gwasanaeth a gefnogir yn cwrdd ag egwyddorion ymgysylltu'r Cyngor.
- Mae dros 700 o unigolion bellach yn aelodau o'r Panel Trigolion newydd a sefydlwyd yn dilyn cyflwyno deddfwriaeth GDPR.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Cyfeiriad a gweledigaeth

Risg: Cyfeiriad a gweledigaeth sydd heb ei wreiddio mewn canlyniadau i unigolion ac nad yw felly'n gwireddu anghenion Pobl Gwynedd

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r Cyngor yn effeithiol wrth bennu ei flaenoriaethau a rheoli disgwyliadau oherwydd y diwylliant o ganolbwyntio ar yr hyn sy'n bwysig i bobl Gwynedd, gyda'r mesurau perfformiad a ddefnyddir i herio perfformiad ar draws yr holl wasanaethau yn deillio o hyn.
- Cymeradwywyd Cynllun y Cyngor 2018-23 (adolygiad 2021/22) gan y Cyngor llawn ar 4 Mawrth 2021. Mae'r Cynllun yn cynnwys ein saith Amcan Llesiant, wyth Blaenoriaeth Gwella a phob cynllun adrannol. Canolbwyntwyd ar sicrhau ei fod yn glir a hawdd i bawb i'w ddarllen a'i ddeall.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	2	6

Cynaliadwyedd

Risg: Risg o greu atebion anghynaliadwy sydd ddim yn cydymffurfio gyda 5 egwyddor Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac felly ddim yn edrych ar yr hirdymor

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r Cyngor wedi cydnabod pwysigrwydd gweithredu yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac, ar y cyd â'i bartneriaid ar y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, wedi gwneud gwaith cychwynnol i adnabod yr hyn sydd angen ei wneud er mwyn gweithredu yn unol â'r 5 egwyddor - Hirdymor, Atal, Integreiddio, Cydweithio a Cynnwys.
- Mae'r Cyngor eisioes yn cydymffurfio â'r holl egwyddorion ond i raddau gwahanol. Penderfynodd y Grŵp Rheoli mai'r ffordd orau oedd i Dimau Rheoli Adrannau i dalu sylw i'r egwyddorion wrth gynllunio ymlaen. Mae adroddiadau sy'n dod gerbron y Cabinet yn cael eu cyflwyno ymlaen llaw i'r Adran Cefnogaeth Gorfforaethol er mwyn eu hadolygu i gadw golwg ar sefyllfaoedd lle efallai nad oes sylw priodol wedi eu rhoi i'r egwyddorion. Drwy hyn y gobaith yw y byddwn yn gwreiddio'r egwyddorion yn naturiol yn hytrach na thicio bocsys ond amser a ddengys a fyddwn yn llwyddiannus.
- Cynhaliwyd archwiliad gan y Gwasanaeth Archwilio mewnol ar ddechrau 2020 i asesu sut mae'r 5 ffordd o weithio wedi eu gwreiddio o fewn Adrannau unigol. Awgrymwyd fod angen gwneud gwaith pellach i hyfforddi a chodi ymwybyddiaeth Uwch Reolwyr/Rheolwyr/Swyddogion Prosiect ar y Ddeddf.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Penderfyniadau

Risg: Amharoddrwydd i wneud penderfyniadau ar weithredu, sy'n golygu oedi mewn gwireddu canlyniadau i bobl Gwynedd

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Tystiolaeth dros y blynyddoedd diwethaf fod Cyngor Gwynedd yn fodlon gwneud penderfyniadau anodd neu amhoblogaidd e.e. maes ysgolion, allanoli ei Dai Cyngor, gweithredu ar ganlyniadau anodd Her Gwynedd; newid y drefn leuenctid a chymryd camau i sicrhau egwyddorion gweithredu ym maes Addysg.
- Mae'r Cabinet a'r Cyngor llawn wedi cyfarfodydd yn rhithiol trwy dduliau meddalwedd fideogynadleda yn unol â'r Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Coronafeirws) (Cyfarfodydd) (Cymru) 2020.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Cynllunio Gweithrediadau

Risg: Ymyrryd heb gynllunio'n ddigonol, fyddai'n gallu golygu unai gweithredu ar fypwys neu gynllunio'n ormodol gan wastraffu amser ac adnoddau

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r Cyngor yn ymdrechu i gynnal balans addas rhwng cael gweithdrefnau Rheoli Prosiectau a gweithio'n effeithlon. Yn hynny o beth, mae'r Cyngor eisoes yn cynnal trefniadau rheoli prosiect ar cadarn ar gyfer y prosiectau mwyaf, gan ddefnyddio fersiwn llai cynhwysfawr ond yn seiliedig ar yr un egwyddorion ar gyfer prosiectau eraill.
- Er mwyn sicrhau fod y pethau cywir yn cael eu mesur mae mesurau cyflawni pob gwasanaeth yn seiliedig ar gyflawni pwrpas gan geisio sicrhau fod unrhyw weithred yn gwella ein gallu i gyflawni hynny.
- Ceisir taro cydbwysedd rhwng yr angen am drefn a'r angen i gyflawni cyn gynted ag bod modd drwy wneud cyn lleied o waith papur ag sy'n gyson gyda hynny, gan annog adroddiadau syml a byr yn gosod allan y prif bwyntiau allweddol.
- Mae gan y Cyngor Strategaeth Ariannol Tymor Canol, gyda cyllidebau blynyddol yn seiliedig ar hwnnw. Mae gwaith y Cyngor ar gynllunio ariannol yn cael ei ganmol yn rheolaidd gan yr archwilwyr allanol, ac mae'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn cymryd rôl flaenllaw ar graffu ariannol.
- Wrth adolygu ein trefniadau craffu byddwn yn cynnwys mwy o flaen graffu a'r gobaith yw y bydd hyn yn helpu'r Cabinet i ddewis y camau priodol i'w cymryd mewn amrywiol feysydd. Fodd bynnag os am wneud hynny rydym wedi cydnabod eisoes nad drwy gael Pwyllgor Craffu i edrych ar rywbeth yn syth cyn ei fabwysiadu yw'r ffordd o wneud hynny ond yn hytrach i aelodau Craffu fod yn rhan o'r asesu ar y cychwyn cyntaf. Golyga hyn fod angen i faterion fod yn hysbys yn gynnar yn y broses a Chraffu yn cael ei ddefnyddio yn ddigon buan. Amser a ddengys a fydd y trefniadau newydd yn gwneud hynny.
- Mae yna elfen o dystioleth fod angen gwella'r cyfathrebu rhwng y Cabinet a'r corff sy'n gyfrifol am gydgordio'r gwaith craffu o hyd.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Adolygu deilliannau

Risg: Methiant i adolygu deilliannau en gweithredoedd, sy'n golygu nad ydym yn dysgu gwersi gan barhau i wneud yr un pethau yn anghywir

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae trefniadau asesu risg, llunio Cynllun Corfforaethol a rheoli prosiect y Cyngor yn sicrhau fod y deilliannau a fwriedir eu cyflawni ar gychwyn unrhyw brosiect yn glir.
- Mae'r adroddiad perfformiad blynyddol yn ceisio canolbwyntio ar asesu i ba raddau y mae'r deilliannau hynny wedi cael eu cyflawni. Mae yna engreiffiau lle mae hynny wedi digwydd yn dda ac mae'r sefyllfa yn gwella.
- Mae yna drafodaethau yn parhau i geisio sicrhau fod y Blaenoriaethau gwella yn ein Cynllun Corfforaethol yn fwy pendant o ran deilliannau, gyda'r Cynllun Perfformiad yn asesu i ba raddau y cyflawnwyd y deilliannau hynny. Ein bwriad maes o law yw eu cyfuno mewn un ddogfen fydd yn gyfrwng i wella'r sefyllfa.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	2	6

Asedau Eiddo

Risg: Asedau Eiddo'r Cyngor ddim yn cael ei defnyddio i'w llawn botensial

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r Cynllun Asedau ar gyfer y cyfnod 10 mlynedd o 2019/20 hyd 2028/29 wedi cael ei ddatblygu a chafodd ei gymeradwyo gan y Cyngor llawn ar 07/03/2019.
- Canlyniad hyn yw fod nifer o adeiladau nad oedd mo'u hangen mwyach wedi cael eu gwaredu.
- O ran y cerbydau mae yna gynllun ar waith i geisio gwneud gwell defnydd o fflyd y Cyngor sydd eisoes wedi cyflwyno rhai arbedion ariannol ac yn debygol o gyflawni mwy.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Asedau Technoleg Gwybodaeth

Risg: Asedau Technoleg Gwybodaeth y Cyngor ddim yn cael ei defnyddio i'w llawn botensial

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae defnyddio technoleg mewn ffordd effeithiol yn arf hanfodol i sicrhau fod gwasanaethau yn cael eu darparu mewn ffordd sy'n cwrdd ag anghenion trigolion, gan wneud hynny mewn ffordd cost effeithiol.
- Mae gweithgareddau Technoleg Gwybodaeth dros y blynyddoedd a fu wedi canolbwyntio ar sicrhau isadeiledd priodol er mwyn gwarantu cefnogaeth sylfaenol i wasanaethau. Tra bod yna engreifftiau lle 'rydym wedi medru defnyddio technoleg gwybodaeth yn ehangach i wella sut yr ydym yn cyflawni gwasanaethau i drigolion Gwynedd, nid oes yna dystiolaeth fod hyn yn gyson ar draws yr awdurdod a'i fod yn digwydd ar y cyflymder yr hoffem iddo ddigwydd.
- Mae'r Strategaeth Technoleg Gwybodaeth yn gosod camau i ymestyn y defnydd a wneir o dechnoleg er mwyn cefnogi amcanion gwella y Cynllun Strategol, gan hefyd gryfhau gallu gwasanaethau i fanteisio ar gyfleoedd i ddefnyddio technoleg yn effeithiol. Mae yna elfen o dystiolaeth fod hyn yn dwyn ffrwyth gyda hunan wasanaeth yn dod yn fwy a mwy o rhan o ddefnyddio technoleg i'w gwneud yn haws i drigolion gael gwasanaethau.
- Wrth ymestyn defnydd technoleg mae risgiau pellach yn ein wynebu o ran diogelwch a seibrgadernid, gyda'r elfen yma yn asesiad hanfodol o unrhyw ddatblygiad newydd neu adolygiad o ddatrysiad cynhenid.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Cynllunio'r Gweithlu

Risg: Gweithlu'r Cyngor ddim yn cael ei ddatblygu, sy'n golygu nad ydym yn gallu darparu gwasanaethau gorau i bobl Gwynedd

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r Cynllun Pobl yn blaenoriaethu gwella trefniadau ar gyfer meithrin talent o fewn y Cyngor, gwella ein trefniadau Cynllunio'r Gweithlu, a sicrhau fod ein trefniadau dysgu a datblygu yn canolbwyntio ar y pethau angenrheidiol.
- Er mwyn sicrhau fod y Cyngor mewn sefyllfa i ddarparu gwasanaethau sydd yn rhoi Pobl Gwynedd yn y canol bob amser, rhaid sicrhau fod gennym y staff iawn yn y lle iawn gyda'r sgiliau iawn. Golyga hynny fod angen i ni hyfforddi staff yn barhaus, gwerthuso eu perfformiad, a meithrin a datblygu eu talent. Mae trefniadau hyfforddi staff yn ffordd bwysig o hybu a lledaenu meddylfryd Ffordd Gwynedd ar draws y Cyngor, ac wrth gwrs mae'n hollbwysig fod gan y Cyngor swyddogion sydd â'r sgiliau i gyflawni eu swyddi.
- Mae'r angen i ddatblygu unigolion i gyflawni swyddogaethau arbenigol ac allweddol yn cael ei ddiwallu mewn sawl modd gyda'r ffocws ar ymestyn y nifer o brentisiaethau presennol, cynllun Arbenigwyr Yfory a datblygu sgiliau arwain ymysg y gweithlu presennol trwy gyflwyno'r cynllun datblygu potensial presennol i'w weithredu ar draws pob Adran yn y Cyngor.
- Mae trafferthion llenwi rhai swyddi uwch o fewn y Cyngor yn awgrymu fod angen gwella ein gallu i greu dilyniant ar gyfer uwch swyddi, o leiaf. Mae hyn wedi ei adnabod fel sail i ddatblygu talent fewnol o fewn y Cynllun Pobl.
- Ymhellach, mae trafferthion recriwtio ar gyfer rhai swyddi mewn ardaloedd daearyddol penodol o fewn Gwynedd (e.e. gweithwyr gofal ym Meirionnydd). Mae'r Grŵp Prosiect a swyddogion y Tim Adnoddau Dynol yn cydweithio'n agos hefo rheolwyr yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant yn bresennol ac yn canolbwyntio ar adnabod swyddi a swyddogaethau allweddol yno. Mae'r Cynllun hwn wedi esblygu dros y deuddeg mis diwethaf ac mae o ers Ionawr 2021 yn ymgorffori gwaith sy'n cynnwys datblygiad y cynllun prentisiaethau a chynlluniau Adnabod a Datblygu Talent o fewn a thu hwnt i'r gweithlu presennol.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Arweinyddiaeth

Risg: Diffygion yn arweinyddiaeth y Cyngor yn golygu nad ydym yn gwneud y pethau cywir

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae Arweinyddiaeth yn gosod y safon y mae disgwyl i bob Aelod a gweithiwr yn y Cyngor ei ddilyn. Mae ei effaith, felly, yn enfawr - gall Arweinyddiaeth dda oresgyn popeth arall, tra gallai Arweinyddiaeth wael ddistrywio'r hyn y mae'r Cyngor yn ceisio ei gyflawni. Hwn sy'n hwyluso gwreiddio diwylliant y Cyngor.
- Mae rolau y Cyngor, Cabinet, Aelodau Unigol a Prif Swyddogion, ynghyd â chynllun dirprwyo clir, wedi eu gosod allan yng Nghyfansoddiad y Cyngor. Mae Cyngor Gwynedd hefyd wedi blaenoriaethu datblygu ei Raglen Arweinyddiaeth ac mae hwnnw yn rhan o'r Cynllun Pobl a fabwysiadwyd gan y Cabinet.
- Tra bod yna ymrwymiad clir i fod yn ceisio gwella arweinyddiaeth yn barhaus, nid ydym bob tro yn y gorffennol wedi bod yn glir beth y mae hynny yn ei golygu na sut i'w wella.

- Mae yna elfen o dystiolaeth (drwy hunan asesiad) fod arweinyddiaeth o fewn y Cyngor yn gwella gyda nifer o enghreifftiau o arweinyddiaeth trawsffurfiol yn cael ei arddangos yn hytrach nag arweinyddiaeth trafodaethol. Mae'r pwyslais cynyddol a roddir ar "arwain" yn hytrach na "rheoli" o fewn diwylliant Ffordd Gwynedd yn arwydd arall cadarn o'r camau breision sy'n cael eu cymryd gydag aelodau'r Cabinet yn cymryd rol blaenllaw i hyrwyddo arweinyddiaeth dda trwy ymrwymo i'w datblygiad fel arweinwyr. Ymhellach cytunwyd ar yr hyn a ddiffinir fel arweinyddiaeth o fewn Cyngor Gwynedd ac mae'r diffiniad hwnnw yn cael ei adlewyrchu mewn swydd-ddisgrifiadau diwygiedig ar gyfer pob pennaeth a rheolwr yn y Cyngor. Mae'r ymrwymiad ar lefel gwleidyddol a gweithredol yn arddangos bod y camau positif hyn wedi dwyn ffrwyth a bod yr angen a'r gallu i arwain yn gwreiddio fel y norm o fewn y Cyngor
- Mae atgyfodiad diweddar y Rhwydwaith Rheolwyr, gyda'r pwyslais ar ddatblygu sgiliau arwain, yn gam allweddol arall yn y newid pwyslais o ddiwylliant "rheoli" i "arwain" o fewn y Cyngor tra bo'r Adolygiad Rheolaethol a'r swydd-ddisgrifiadau diwygiedig hefyd wedi cyfrannu at eglurder yng nghyswllt y disgwyliad o arwain.
- Yn sgil hyn oll, ystyrir y gwaith yma fel rhywbeth sy'n parhau yn allweddol ond gan gydnabod nad yw'n gymaint o risg ag y bu yn y gorffennol.
- Er mwyn adlewyrchu hynny, mae'r gwaith hwn wedi'i ymgorffori o fewn rhaglen waith Cynllun Ffordd Gwynedd yn hytrach na sefyll fel prosiect ar ei draed ei hun er bod prosiect penodol yn parhau i gael blaenoriaeth gwella uchel yng nghyswllt Merched mewn Arweinyddiaeth o fewn y Cyngor.
- Mae'r Cyngor yn cydnabod bod y nifer o ferched sydd yn cyflawni swyddogaeth rheolaethol o fewn y Cyngor yn anghymesur â rhaniad y gweithlu cyfan ac felly'n edrych i hybu'r nifer merched sy'n ymgeisio ac yn cyrraedd swyddi uwch o fewn y Cyngor.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
4	2	8

Rheoli Risg

Risg: Gwendidau yn ein trefniadau rheoli risg, sy'n cynyddu'r bygythiad o rhywbeth yn mynd o'i le neu fethu cymryd cyfle i wella

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae yna drefniadau cryf ar gyfer monitro ein cydymffurfiaeth â rhai mathau penodol o risgiau gweithredol.
- Mae pob risg yn y Gofrestr Risg Gorfforaethol wedi cael ei ystyried o berspectif y risg i Bobl Gwynedd, nid o safbwynt mewnblyg y Cyngor.
- Lanswyd Cofrestr Risg Corfforaethol ar ei newydd wedd ar 6 Mawrth 2021. Mae'r system newydd yn cynnig cyfleuster hwylus i ddefnyddiwr ym mhob adran wrth iddynt ystyried eu blaenoriaethau a nodi beth sydd angen ei wneud, ac i gynorthwyo aelodau i herio perfformiad a sicrhau fod y camau disgwylidig wedi cael eu cymryd.
- Mae'r Pandemig Covid-19 wedi bod yn brawf sylweddol i Gynllun Pandemig Ffliw ac i gynlluniau parhad gwasanaeth y Cyngor. Yn syth fe welwyd yr hyn sy'n digwydd gydag unrhyw gynllun, sef bod yna bethau yn digwydd nad ydynt wedi eu cyfarch yn y cynllun. Er enghraifft nid oedd y Cynllun Pandemig Ffliw yn rhagweld y byddai cymdeithas ei hun yn cael ei gloi lawr ac y byddai angen dygymod nid yn unig gydag absenoldebau staff ond hefyd gyda staff i gyd yn gweithio o adref.
- Serch hynny llwyddwyd i ymateb ac mae'r nifer cymharol is yn yr achosion na'r hyn a ragwlewyd yn y tafluniadau gwreiddiol; y cyfyngiad yn y nifer marwolaethau a'r ffaith y bu modd i'r Cyngor barhau i ddarparu ei wasanaethau Blaenoriaeth 1 yn dyst i hynny.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
5	2	10

Perfformiad

Risg: Gwendidau yn ein trefniadau rheoli perfformiad sy'n golygu nad ydym yn gallu cymryd camau priodol i wireddu ein pwrpas

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae cyfundrefn Rheoli Perfformiad y Cyngor yn canolbwyntio ar sicrhau fod unedau busnes yn cyflawni eu pwrpas, a hynny trwy adolygu'n barhaus os ydym yn mesur y pethau cywir.
- Mae yna gyfarfodydd rheolaidd gydag Aelodau Cabinet a rheolwyr i asesu'r perfformiad diweddaraf gydag aelodau o'r Pwyllgor Craffu perthnasol hefyd yn bresennol i roi her. Cyflwynir adroddiadau perfformiad rheolaidd gan yr aelodau Cabinet ar eu meysydd cyfrifoldeb hwy i gyfarfodydd y Cabinet. Er hyn, nodir fod y drefn yma wedi cael ei ohirio yn ystod gwanwyn 2020 oherwydd y pandemig, ond wedi ailgychwyn 2021.
- Bydd yr Archwilydd Cyffredinol hefyd yn arsylwi ar ein perfformiad mewn gwahanol feysydd drwy gyhoeddi amrywiol adroddiadau ac mae'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn cymryd trosolwg fod unrhyw argymhellion yn derbyn sylw.
- Mae'r Drefn Gwynion Gorfforaethol newydd yn parhau i ddatblygu'n dda. Mae'r Swyddog Gwella Gwasanaeth yn sicrhau ein bod yn dysgu gwersi o gwynion, ac yn osgoi ailadrodd camgymeriadau. Mae'r Gwasanaeth Cwynion a Gwella Gwasanaethau wedi gallu parhau i weithredu i ddelio â phryderon y cyhoedd ac i gefnogi gwasanaethau trwy gydol cyfnod y pandemig.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Rheolaeth Fewnol

Risg: Trefniadau rheolaeth fewnol anaddas, sy'n golygu unai nad ydym yn gwarchod rhag risgiau, neu yn gwastraffu adnoddau ar or-reoli

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae adroddiad blynyddol y Rheolwr Archwilio yn cadarnhau fod modd rhoi sicrwydd ar y rheolaethau mewnol yn y Cyngor.
- Mae adolygu ac addasu rheolaethau mewnol fel eu bod yn gymesur i'r hyn sydd ei angen yn greiddiol i'r nod o roi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud, gan waredu tasgau or-fiwrocraidd. Mae cael gwared o rwystrau yn ran o waith pawb, gan arwain at lefel addas o reolaeth fewnol.
- Mae effeithlonrwydd y gyfundrefn Archwilio Mewnol dan adolygiad parhaus, ac mae hunanasesiad yn dangos fod y gwasanaeth yn cwrdd â'r safonau proffesiynol yn unol â'r disgwyl.
- Mae gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu gylch gorchwyl cytunedig sy'n cael ei adolygu'n rheolaidd. Mae tystiolaeth fod y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn effeithiol iawn yn gwireddu ei swyddogaethau.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Gwybodaeth

Risg: Methiant i reoli gwybodaeth gan arwain at fethu gwarchod y gwybodaeth sydd gennym, neu beidio gwneud y defnydd gorau ohono.

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r system ERDMS, iGwynedd, bellach wedi ei chyflwyno i bawb yn y Cyngor ac yn sylfaen ar gyfer rhannu gwybodaeth yn fwy effeithiol, lleihau dyblygu a galluogi llai o gamau mewn prosesau. Mae'r gwaith o uwchraddio'r system i fersiwn ddiweddaraf y dechnoleg yn mynd yn ei flaen yn ystod 2021.
- Mae'r Gwasanaeth Ymchwil a Gwybodaeth yn cefnogi adrannau wrth ddefnyddio gwybodaeth i wneud penderfyniadau gan ganolbwyntio ar y blaenoriaethau uchaf yng Nghynllun y Cyngor.
- Mae angen parhaus i godi ymwybyddiaeth am egwyddorion Diogelu Data, a gwella ymagweddiad yn y maes. Mae'r gwaith hwn yn parhau.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Cyllid

Risg: Gwendidau wrth rheoli arian cyhoeddus, sy'n golygu nad yw cyllid y Cyngor yn cael ei ddefnyddio ar ei flaenoriaethau

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae gan y Cyngor drefniadau cynllunio ariannol da, sydd eisoes wedi adnabod llawer o arbedion effeithlonrwydd er mwyn isafu'r toriadau gwasanaeth i drigolion Gwynedd.
- Mae'r gwaith sydd eisoes wedi ei gyflawni dros nifer o flynyddoedd yn awgrymu ein bod wedi cynaeafu cyfran helaeth o'r arbedion effeithlonrwydd sydd ar gael, ond mae angen parhau i fonitro cynlluniau cymeradwy holl adrannau'r Cyngor er mwyn sicrhau fod y swmp o'r arbedion arfaethedig yn cael eu cyflawni.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
3	3	9

Atebolrwydd

Risg: Adrodd gwael, heb dryloywder ac anaddas i'r gynulleidfa, sydd ddim yn amlygu i'r cyhoedd yr hyn y mae'r Cyngor yn ei wneud ar eu cyfer gan danseilio'r sefyllfa ddemocrataidd

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Isel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae'r Cyngor wedi darparu canllawiau ar baratoi adroddiadau ac ar wneud penderfyniadau da, er mwyn sicrhau fod yr adroddiadau sydd ar gael i'r cyhoedd yn eglur.
- Yn ogystal ag adroddiadau ffurfiol ar gyfer gwneud penderfyniadau, mae'r adroddiadau a gynhrychir hefyd yn cynnwys yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol, y Cynllun Strategol (fydd yn cwmpasu cynlluniau busnes adrannol) a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol a gynhrychir yn unol â fframwaith CIPFA/Solace.
- Mae'r Cyngor yn cynhyrchu adroddiadau rheolaidd ar ei sefyllfa ariannol.
- Bydd monitro adroddiad Cabinet yn parhau i ddigwydd yn naturiol gyda'r Prif Weithredwr yn taro golwg ar bob un.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	2	4

Sicrwydd

Risg: Diffyg sicrwydd ac atebolrwydd sy'n codi amheuaeth ymysg y cyhoedd am yr hyn mae'r Cyngor yn ei wneud

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mae nifer o ffyrdd ar gael o fewn y Cyngor er mwyn darparu sicrwydd annibynnol fod trefniadau llywodraethu'r Cyngor yn gweithio fel y dylent. Mae swyddogion statudol yn sicrhau fod materion yn cydymffurfio â'r gyfraith a threfniadau'r cyfansoddiad tra bod y Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwr yn herio yn barhaus a yw adrannau yn gwneud y pethau iawn. Mae aelodau'r Cabinet hefyd yn cwrdd yn aml i herio eu gilydd ar ddatblygiadau.
- Mae'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn cadw trosolwg ar y trefniadau llywodraethu yn ogystal ag ar weithrediad argymhellion archwilwyr allanol.
- Yn cefnogi hyn mae'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn gweithredu yn unol â'r safonau proffesiynol statudol, sef Safonau Archwilio Mewnol y Sector Gyhoeddus. Mae Covid-19 wedi cael effaith andwyol ar allu'r Archwilio Mewnol i gyflawni cymaint o archwiliadau yn ystod 2020/21 ag mewn blwyddyn arferol.
- Yn ffurfiol, fodd bynnag, y drefn craffu sydd i fod i ddal y Cabinet i gyfrif. Mae yna graffu a herio penderfyniadau a pholisiau yn dryloyw a gwrthrychol ond mae ansicrwydd ynglŷn a pha mor effeithiol y mae hynny. Adolygwyd y trefniadau cyn etholiad Mai 2017 ac fe benderfynodd y Cyngor fynd yn groes i argymhelliad y Pwyllgor Archwilio a mabwysiadu trefn wahanol ar gyfer y dyfodol.
- Mae'r drefn newydd wedi'i rhoi ar waith yn dilyn etholiadau Mai 2017. Gwnaed addewid i adolygu effeithiolrwydd y trefniadau diwygiedig ac mae'r Gweithgor Craffu, sy'n cynnwys aelodau o'r Cabinet, Fforwm Craffu ac uwch swyddogion, wedi cyflwyno opsiynau ar gyfer diwygio'r trefniadau ymhellach. Cynhaliwyd gweithdai gyda'r Aelodau yn ystod Hydref 2019 er mwyn egluro ac ystyried yr opsiynau ond bu i'r Cyngor, yn ei gyfarfod ar y 19 Rhagfyr 2019, dderbyn argymhelliad y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu i wrthod newid y trefniadau sylfaenol a thrwy hynny lynu at dri pwyllgor craffu, fel ag y sefydlwyd ym Mai 2017.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
2	3	6

Iechyd, Diogelwch a Llesiant

Risg: Trefniadau a gweithredu anniogel gan Wasanaethau y Cyngor i reoli risgiau iechyd a diogelwch yn effeithiol

Asesiad:

Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Uchel** ar hyn o bryd, oherwydd:

- Mwyafrif helaeth o Reolwyr Gwasnaeth wedi mynychu cwrs IOSH tros y dair mlynedd diwethaf (ag eithrio lleiafrif bychan ble nad ydynt yn rheoli risgiau arwyddocaol).
- Gweithdai iechyd a diogelwch wedi eu cynnal i staff a rheolwyr fel dilyniant i'r hyfforddiant IOSH mewn Adrannau ble fo risgiau uchel
- Gwaith o asesu cymhwysedd rheolwyr i reoli iechyd a diogelwch ar draws y Cyngor wedi ei gychwyn cyn yr argyfwng Covid. Hwnnw wedi adnabod gwendidau o ran cwblhau asesiadau risg yn gywir neu fethu rhoi mesurau lliniaru digonol mewn lle. Bydd angen ail afael yn y gwaith hwnnw fel mater o flaenoriaeth unwaith bydd y sefyllfa wedi ei adfer i lefel diogel er mwyn cynnal ymweliadau monitro rhaglunedig.

Sgôr Risg Cyfredol:

Effaith	Tebygolrwydd	Sgôr risg
4	3	12

Rydym wedi cael ein cyngori ar oblygiadau canlyniad **yr adolygiad o effeithiolrwydd y fframwaith llywodraethu** gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, a bod y trefniadau **yn parhau i gael eu hystyried yn addas at ei ddiben yn unol â'r fframwaith llywodraethu**. Mae'r meysydd sydd wedi derbyn sylw eisoes a'r rhai y mae'r Cyngor am fynd i'r afael â hwy yn benodol gyda chamau gweithredu newydd ar y gweill yn cael eu hamlinellu isod.

Rhan 4: MATERION LLYWODRAETHU ARWYDDOCAOL

- 4.1 Dengys y sgoriau uchod na ystyrir fod unrhyw un o'r 23 maes llywodraethu yn cyflwyno risg uchel iawn, ond mae 2 yn risg uchel ac 12 yn risg canolig.
- 4.2 Mae pob un o'r meysydd llywodraethu wedi cael ei ystyried yng nghyd-destun y pandemig Covid-19 a rydym yn fodlon fod Cyngor Gwynedd wedi gallu addasu ei drefniadau gwaith er mwyn ymdopi â'r argyfwng heb wanhau ei drefniadau llywodraethu a rheolaeth fewnol mewn ffordd sydd angen ei amlygu yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol hwn.
- 4.2 Mae camau gweithredu ar gyfer y meysydd sydd â risg uchel neu ganolig wedi eu nodi isod.

RISG UCHEL

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Diwylliant y Cyngor	Byddwn yn datblygu hyfforddiant ar gyfer cynorthwyo rheolwyr i ddeall y cyswllt agos rhwng diwylliant Ffordd Gwynedd a gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac yn cyflwyno'r sesiwn honno i'r Rhwydwaith Rheolwyr tra'n rhyddhau swydd-ddisgrifiad i arweinyddion tîm a gweddill staff y Cyngor fydd yn cadarnhau'r ymddygiadau disgwylidig ohonynt. Byddwn yn sefydlu dulliau o fesur cynnydd y diwylliant a geisir trwy gyfuniad o hunan-asesu ac herio cyson.	Cefnogaeth Gorfforaethol
Iechyd, Diogelwch a Llesiant	Cynnal trafodaeth agored â phenaethiaid /uwch reolwyr / rheolwyr pob Adran er mwyn deall eu anghenion, egluro'r egwyddor y tu ôl i newid mewn model busnes, a chanfod y ffordd fwyaf effeithiol o ddatrys y sefyllfa.	Cefnogaeth Gorfforaethol

RISGIAU CANOLIG

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Rhanddeiliad	<p>Mae yna ymdrechion yn mynd ymlaen mewn amryw feysydd i geisio symleiddio perthynas waith sy'n gymhleth. Fodd bynnag rhaid cydnabod mai dim ond hyn a hyn y mae modd i ni ei wneud ac mae yna le i gwestiynu mai'r ateb bellach yw ceisio darganfod ffyrdd o weithio rownd y rhwystrau deddfwriaethol sydd wedi cael eu gosod gan y Llywodraeth arnom. Rydym eisoes yn gwneud hynny yn eithaf llwyddiannus.</p>	<p>Tim Arweinyddiaeth a Chyfreithiol</p>
Ymgysylltu	<p>Yn ystod 2020/21 a 2021/22 byddwn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yn parhau i gyd-weithio gyda'r Gwasanaethau leuencid i ddatblygu ymhellach ein gallu i ymgysylltu efo pobl 11-25 oed • yn parhau i asesu a chanfod cynnydd ar draws y Cyngor o ran amlygu'r cyfleoedd a chefnogi gwasanaethau i ymgysylltu'n rhagweithiol gyda phobl Gwynedd • yn parhau gyda'r gwaith o recriwtio aelodau o'r cyhoedd i fod yn aelodau o'r Panel Trigolion newydd • yn unol â Chynllun Cydraddoldeb y Cyngor (2020-24) byddwn yn cynnal ymarferiad ymgysylltu cyhoeddus cynhwysfawr er mwyn adnabod rhwystrau sy'n wynebu pobl gyda nodweddion gwarchoddedig wrth iddynt ddefnyddio gwasanaethau'r cyngor ac adnabod ffyrdd posib o gael gwared â'r rhwystrau hyn. 	<p>Cefnogaeth Gorfforaethol</p>
Cyfeiriad a gweledigaeth	<p>Derbynnir y risg ar ei lefel bresennol.</p>	<p>Cefnogaeth Gorfforaethol</p>
Cynaliadwyedd	<p>Byddwn yn ystyried canfyddiadau gwaith y Gwasanaeth Archwilio Mewnol gan ystyried opsiynau ar gyfer hyfforddi a chodi ymwybyddiaeth Uwch Reolwyr/Rheolwyr/Swyddogion Prosiect o egwyddorion y Ddeddf gan eu cyflwyno i'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu cyn diwedd y flwyddyn. Mae Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol wedi cyhoeddi Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol 2020 yn ystod yr haf a byddwn yn ystyried a dod i gasgliad a oes yna unrhyw argymhellion perthnasol i'r Cyngor.</p>	<p>Cefnogaeth Gorfforaethol</p>
Adolygu deilliannau	<p>Derbynnir y risg ar ei lefel bresennol.</p>	<p>Tim Arweinyddiaeth a Chyfreithiol</p>

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Asedau Technoleg Gwybodaeth	<p>Gweithredu yn unol â'r rhaglen waith sydd wedi ei gynnwys yn y Strategaeth Technoleg Gwybodaeth. Mae hyn yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae rhaglen o gyflwyno hunanwasanaeth digidol i bobl Gwynedd yn brysur aeddfedu gyda nifer o ddatrysiadau wedi eu cyflwyno'n barod, gan gynnwys: apGwynedd, fy nghyfrif a nifer o gyfleon i wneud ceisiadau am wasanaeth ar amser sy'n gweddu i'r dinesydd, gyda cyfle i ddilyn cynnydd yn erbyn y cais. • Parhau i ddatblygu mae'r gwasanaethau hunan wasanaeth , gyda nifer o wasanaethau ychwanegol neu addasiadau'n cael eu cyflwyno yn ystod cyfnod y pandemic, megis creu apwyntiadau ar gyfer ymweld â'r canolfannau ail gylchu ac ymweld â Siop Gwynedd. 	Cyllid
Cynllunio'r Gweithlu	Bydd y gwaith o adnabod bylchau a gweithredu'n rhagweithiol, sydd wedi ei gychwyn gyda'r Adran Oedolion, yn cael ei ledaenu i weddill y Cyngor yn ystod 2021. Byddwn hefyd yn ymestyn y nifer prentisiaid ac hyfforddeion presennol ac hynny ar draws nifer cynyddol o wasanaethau ar draws y Cyngor.	Cefnogaeth Gorfforaethol
Arweinyddiaeth	Byddwn yn cyflwyno rhaglen datblygu potensial ar gyfer merched, cynnal awdit o'n dulliau recriwtio a penodi ar gyfer swyddi rheolaethol a chreu fforwm ar gyfer arweinwyr a darpar-arweinwyr benywaidd o fewn y Cyngor. Byddwn hefyd yn datblygu'r ymddygiadau arwain a ddisgwylir o reolwyr yn gyffredinol ac hynny'n bennaf trwy gyfuniad o hyfforddiant yn ymwneud â'r "ffordd o weithio" a thrwy herio'r ymddygiadau fel rhan o'r gwerthuso parhaus sy'n cael ei hyrwyddo fel rhan o sefydlu'r diwylliant.	Cefnogaeth Gorfforaethol
Rheoli Risg	Gwaith dal angen ei wneud i sicrhau fod holl adrannau'r Cyngor yn cynnal y drefn o gofnodi eu prif risgiau a'u hadolygu'n rheolaidd. Byd y Gwasanaeth Yswiriant a Risg yn cefnogi'r holl adrannau er mwyn sicrhau fod defnydd y Gofrestr Risg Gorfforaethol yn gyson ar draws y Cyngor, ac fod risgiau yn cael eu diweddar'u barhaus. Bydd y drefn o ystyried cynnwys cofrestrau risg wrth fonitro perfformiad adrannau yn datblygu ymhellach.	Cyllid

Maes Llywodraethu	Trefniadau i Ymateb	Adran Gyfrifol
Gwybodaeth	<p>Mae Cynllun Gwybodaeth newydd yn cael ei lunio ar gyfer 2021-26 fydd yn edrych i:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ymestyn y gwaith cefnogi gwasanaethau wrth ddefnyddio a dehongli data ynglyn â'u gwasanaethau ac am Wynedd 2. Sefydlu a hyrwyddo Safonau Data ar gyfer meysydd lle mae anghysondebau yn bodoli neu wedi codi. 3. Leihau y risg mewn diogelwch gwybodaeth sy'n bodoli ar draws y Cyngor (hynny yn sgil cynnal asesiad cynhwysfawr ar sail fframwaith archwilio'r ICO) 4. Gyflwyno ffyrdd o sicrhau bod staff yn derbyn hyffroddiant priodol ar gyfer diogelu data'r Cyngor. 5. Roi trefn ar wybodaeth a gwaredu gwybodaeth yn amserol 6. Ehangu'r defnydd o iGwynedd fel ein bod yn gwneud y mwyaf o'r hyn mae'n ei gynnig 7. Sicrhau bod gwybodaeth ar gael yn rhwydd 8. Leihau'r defnydd o bapur 9. Cryfhau trefniadau rheoli CCTV trwy benodi person cyswllt ar gyfer systemau sydd ddim yn rhai canol tref a chamerau corff 	Cefnogaeth Gorfforaethol
Cyllid	<p>Ar ôl cyfnod hir o ddarganfod a chyflawni arbedion, dros £30m yn y cyfnod ers 2015/16, mae'r cynlluniau bellach gymaint yn anoddach i'w gwireddu gyda phrosiectau effeithlonrwydd yn llawer mwy o waith na thorri gwasanaethau. Adolygwyd yr holl gynlluniau arbedion er mwyn asesu pa rai sydd bellach yn anghyraeddadwy, a lluniwyd rhaglen ddiwygiedig o arbedion ar gyfer 2021/22. Drwy'r trefniadau cadarn sydd gennym i fonitro sut y mae adrannau yn cyflawni arbedion, byddwn yn sicrhau bod y rhaglen ddiwygiedig yma yn cael ei chyflawni. Byddwn hefyd yn cefnogi adrannau gyda chostau trawsffurfio, wrth iddynt gyflwyno trefniadau gwaith newydd.</p>	Cyllid
Sicrwydd	<p>Mae'r tim newydd a sefydlwyd ar gyfer cryfhau'r gefnogaeth i drefniadau craffu o fewn y Cyngor, yn gweithio'n agos hefo Cadeiryddion/Is-gadeiryddion y pwyllgorau unigol er mwyn sicrhau eglurder a rhannu arferion gorau. Bydd hyn yn ymestyn i ddatblygu trefniadau craffu rhanbarthol ar y cyd ag awdurdodau eraill ble'n berthnasol yn ystod 2021/22.</p>	Cefnogaeth Gorfforaethol

Rhan 5: BARN

Rydym o'r farn fod y trefniadau llywodraethu a ddisgrifir uchod yn cynnig sicrwydd fod ein trefniadau llywodraethu ar y cyfan yn gweithredu'n dda. Serch hynny, rydym yn bwriadu cymryd camau i ddelio gyda'r materion a nodir yn Rhan 4 uchod yn ystod y flwyddyn nesaf er mwyn gwella ein trefniadau llywodraethu. Rydym yn fodlon bydd y camau hyn yn delio gyda'r angen i wella adnabuwyd yn yr adolygiad effeithiolrwydd a byddwn yn monitro eu gweithrediad fel rhan o'r adolygiad blynyddol nesaf.

DAFYDD GIBBARD

PRIF WEITHREDWR CYNGOR GWYNEDD

Cyng. DYFRIG SIENCYN

ARWEINYDD CYNGOR GWYNEDD

DYDDIAD

DYDDIAD

Eitem 12

CYFARFOD:	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD:	27 MAI 2021
TEITL:	CYFRIFON TERFYNOL 2020/21 – ALLDRO REFENIW
PWRPAS:	EGLURO A CHRAFFU'R SEFYLLFA ARIANNOL TERFYNOL 2020/21
GWEITHREDIAD:	Derbyn y wybodaeth, ystyried unrhyw risgiau sy'n deillio o'r gwir wariant ac incwm yn erbyn cyllideb 2020/21, a chraffu penderfyniadau'r Cabinet yng nghyswllt rheoli cyllidebau'r Cyngor a'i Adrannau.
SWYDDOG CYSWLLT:	FFION MADOG EVANS, UWCH REOLWR CYLLID
AELOD CABINET:	CYNGHORYDD IOAN THOMAS, AELOD CABINET CYLLID

1. Mae'r adroddiad gerbron heddiw, sef yr adolygiad cyllideb "alldro", yn egluro sefyllfa terfynol 2020/21 ac yn dangos y darlun fesul adran. Y ffigyrau yma yw sail i'r datganiadau statudol sydd hefyd yn cael ei gyflwyno i'r cyfarfod yma o'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.
2. Y drefn yn arferol yw ein bod yn cyflwyno'r adroddiad Cabinet i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, i'w graffu ynghyd â phenderfyniadau perthnasol cyfarfod 18 Mai o'r Cabinet sydd ar y tudalennau dilynol.
3. Nodaf fod rhan 7 ac Atodiad 4 i'r adroddiad yma'n delio hefyd gyda'r adolygiad o gronfeydd y Cyngor.
4. Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu nodi'r sefyllfa a'r risgiau perthnasol yng nghyswllt cyllidebau'r Cyngor a'i adrannau, ystyried penderfyniadau y Cabinet, a sylwebu fel bo angen.

Atodiadau:

Taflen benderfyniad Cabinet 18 Mai
Adroddiad Cabinet 18 Mai

**TAFLEN BENDERFYNIAD CABINET
CYNGOR GWYNEDD**

Dyddiad y Cyfarfod o'r Cabinet:	18 Mai 2021
Dyddiad y bydd y penderfyniad yn dod i rym ac y gweithredir arno, oni bai bo'r penderfyniad yn cael ei alw i mewn yn unol ag adran 7.25 o Gyfansoddiad Cyngor Gwynedd	2 Mehefin 2021

PWNC

Eitem 11: CYFRIFON TERFYNOL 2020-21 – ALLDRO REFENIW

PENDERFYNIAD

1.1 Nodwyd y sefyllfa ariannol derfynol adrannau'r Cyngor am 2020/21.

1.2 Cymeradwywyd y symiau i'w cario ymlaen (y golofn "Gor/(Tan) Wariant Addasedig" o'r talfyriad yn Atodiad 1), sef –

ADRAN	£'000
Oedolion, Iechyd a Llesiant	(100)
Plant a Theuluoedd	0
Addysg	(100)
Economi a Chymuned	(100)
Priffyrdd a Bwrdeistrefol	0
Amgylchedd	(100)
Ymgynghoriaeth Gwynedd	(64)
Tai ac Eiddo	(75)
Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	(100)
Cyllid	(86)
Cefnogaeth Gorfforaethol	(100)

1.3 Cymeradwywyd yr argymhellion a'r trosglwyddiadau ariannol canlynol (sydd wedi'u egluro yn Atodiad 2) –

- Yr Adran Plant a Theuluoedd i dderbyn cymorth ariannol un-tro o £1,261k i ddiddymu y gorwariant yn llwyr, o ystyried yr amgylchiadau eithriadol yn ymwneud â'r argyfwng eleni. Fel bod modd i'r adran symud ymlaen i wynebu her 2021/22.
- Yn unol â'r Rheoliadau Ariannol argymhellir cadw at y drefn arferol i ganiatáu i'r Adran Addysg gadw (£100k) o'i danwariant, gan symud (£159k) sef y swm uwchlaw (£100k), i'w ddefnyddio i gynorthwyo'r adran sydd wedi gorwario yn 2020/21.
- Caniatáu i'r Adran Tai ac Eiddo drosglwyddo (£848k) cynnal a chadw corfforaethol i gronfa cynnal a chadw i ariannu'r gwariant i'r dyfodol.
- Yn unol â'r Rheoliadau Ariannol argymhellir cadw at y drefn arferol i ganiatáu y Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol gadw (£100k) o'i danwariant, gan symud (£6k) sef y swm uwchlaw (£100k), i'w ddefnyddio i gynorthwyo'r adran sydd wedi gorwario yn 2020/21.
- Ar gyllidebau Corfforaethol:

-
- defnyddio (£926k) o'r tanwariant net Corfforaethol i gynorthwyo'r Adran Plant sydd wedi gorwario yn 2020/21.
 - fod (£2,047k) cynlluniau cyfalaf sydd i'w hariannu o refeniw i'w trosglwyddo i gronfa i alluogi ailbroffilio'r adnodd.
 - fod £600k yn cael ei ryddhau o falansau cyffredinol y Cyngor.
 - (£4,000k) yn cael ei neilltuo i gronfa Trawsffurfio y Cyngor i gefnogi gwaith trawsffurfiol ac o natur un-tro.
 - (£2,519k) yn cael ei neilltuo i gronfa ar gyfer trefniadau adfer yn sgil Covid19.

1.4 Cymeradwywyd y trosglwyddiadau ariannol o gronfeydd penodol fel a amlinellir yn Atodiad 4 yn dilyn adolygiad o'r cronfeydd, gan gynaeafu (£170k) o gronfeydd i gynorthwyo'r Adran Plant sydd wedi gorwario yn 2020/21.

RHESYMAU DROS Y PENDERFYNIAD

Cyfrifoldeb y Cabinet yw cymryd camau, fel bo angen, er mwyn sicrhau rheolaeth briodol dros gyllidebau'r Cyngor (e.e. cymeradwyo trosglwyddiadau sylweddol neu gyllideb ychwanegol) ac er mwyn caniatáu i'r cyfrifon terfynol ffurfiol gael eu cwblhau.

DATGANIADAU O FUDDIANT PERSONOL AC UNRHYW OLLYNGIADAU PERTHNASOL A GANIATAWYD GAN Y PWYLLGOR SAFONAU

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol na gollyngiadau perthnasol.

UNRHYW YMGYNGHORIADAU A GYNHALIWYD CYN GWNEUD Y PENDERFYNIAD

Ymgynghorwyd â'r Swyddogion Statudol sydd wedi eu cynnwys yn yr adroddiad.

ADRODDIAD I'R CABINET

18 MAI 2021

Aelod Cabinet: Cyngorydd Ioan Thomas, Aelod Cabinet Cyllid

Pwnc: Cyfrifon Terfynol 2020/21 – Alldro Refeniw

Swyddog cyswllt: Ffion Madog Evans, Uwch Reolwr Cyllid

1. Y penderfyniad a geisir / pwrpas yr adroddiad

Gofynnir i'r Cabinet:

- 1.1 Ystyried a nodi sefyllfa ariannol derfynol adrannau'r Cyngor am 2020/21.
- 1.2 **Cymeradwyo'r symiau i'w cario 'mlaen** (y golofn "Gor/(Tan) Wariant Addasedig" o'r talfyriad yn **Atodiad 1**), sef -

ADRAN	£'000
Oedolion, Iechyd a Llesiant	(100)
Plant a Theuluoedd	0
Addysg	(100)
Economi a Chymuned	(100)
Priffyrdd a Bwrdeistrefol	0
Amgylchedd	(100)
Ymgynghoriaeth Gwynedd	(64)
Tai ac Eiddo	(75)
Tîm Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	(100)
Cyllid	(86)
Cefnogaeth Gorfporaethol	(100)

- 1.3 Cymeradwyo'r argymhellion a'r trosglwyddiadau ariannol canlynol (sydd wedi'u egluro yn **Atodiad 2**) –
- Yr Adran Plant a Theuluoedd i dderbyn cymorth ariannol un-tro o £1,261k i ddiddymu y gorwariant yn llwyr, o ystyried yr amgylchiadau eithriadol yn ymwneud â'r argyfwng eleni. Fel bod modd i'r adran symud ymlaen i wynebu her 2021/22.
 - Yn unol â'r Rheoliadau Ariannol argymhellir cadw at y drefn arferol i ganiatau i'r Adran Addysg gadw (£100k) o'i danwariant, gan symud (£159k) sef y swm uwchlaw (£100k), i'w ddefnyddio i gynorthwyo'r adran sydd wedi gorwario yn 2020/21.

- Caniatáu i'r Adran Tai ac Eiddo drosglwyddo (£848k) cynnal a chadw corfforaethol i gronfa cynnal a chadw i ariannu'r gwariant i'r dyfodol.
- Yn unol â'r Rheoliadau Ariannol argymhellir cadw at y drefn arferol i ganiatau y Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol gadw (£100k) o'i danwariant, gan symud (£6k) sef y swm uwchlaw (£100k), i'w ddefnyddio i gynorthwyo'r adran sydd wedi gorwario yn 2020/21.
- Ar gyllidebau Corfforaethol:
 - defnyddio (£926k) o'r tanwariant net Corfforaethol i gynorthwyo'r Adran Plant sydd wedi gorwario yn 2020/21.
 - fod (£2,047k) cynlluniau cyfalaf sydd i'w hariannu o refeniw i'w trosglwyddo i gronfa i alluogi ailbroffilio'r adnodd.
 - fod £600k yn cael ei ryddhau o falansau cyffredinol y Cyngor.
 - (£4,000k) yn cael ei neilltuo i gronfa Trawsffurfio y Cyngor i gefnogi gwaith trawsffurfiol ac o natur un-tro.
 - (£2,519k) yn cael ei neilltuo i gronfa ar gyfer trefniadau adfer yn sgil Covid19.

1.4 Cymeradwyo'r trosglwyddiadau ariannol o gronfeydd penodol fel a amlinellir yn **Atodiad 4** yn dilyn adolygiad o'r cronfeydd, gan gynaeafu (£170k) o gronfeydd i gynorthwyo'r Adran Plant sydd wedi gorwario yn 2020/21.

2. Cyflwyniad / Cefndir

2.1 Mae talfyriad o sefyllfa derfynol yr holl adrannau wedi'i amlinellu yn **Atodiad 1**, gyda'r symiau i'w cario 'mlaen (yn amodol ar gymeradwyaeth y Cabinet) yn y golofn 'Gor/(Tan) Wariant Addasedig 2020/21'. Ar ddiwedd y flwyddyn mae 5 adran yn gorwario cyn dyrannu grantiau digolledu am Covid19 gan Lywodraeth Cymru, gan adael dim ond un adran yn gorwario yn derfynol, sef yr Adran Plant a Theulueodd.

2.2 Yn **Atodiad 2**, mae manylion pellach ynglŷn â'r prif faterion a meysydd ble fu gwahaniaethau sylweddol i'r hyn a adroddwyd yn flaenorol, ynghyd â sawl argymhelliad penodol. Mae'r argymhellion rheiny wedi'u hamlygu er ystyriaeth yn 1.3 uchod.

2.3 Yn yr adolygiad o'r gyllideb refeniw diwethaf a wnaethpwyd ar sefyllfa ddiwedd Tachwedd, nodwyd fod rhagolygon diffyg o £4.7 miliwn ond fod disgwyliad dyraniadau grantiau Covid ychwanegol pellach erbyn diwedd y flwyddyn o dros £3 miliwn, oedd yn lleihau'r bwlch ariannol i £1.7 miliwn. Ers hynny, bu i'r Cyngor dderbyn nifer o grantiau sylweddol gan gynnwys:

- £7.3 miliwn Cronfa Caledi Llywodraeth Cymru a Chynllun Saib Swyddi
- £1.8 miliwn Cynnal a Chadw Ysgolion

- £1.3 miliwn Cefnogi Adferiad Dysgu a Dilyniant Ysgolion
- £1.04 miliwn Trawsnewid Digidol
- £1.04 miliwn Diffyg Gwireddu Arbedion
- £1.2 miliwn tuag at golledion Treth Cyngor
- £840 mil Gweinyddu Grantiau Busnes

2.4 O ganlyniad i dderbyniad y grantiau uchod ynghyd â grantiau niferus eraill, golyga hyn fod sefyllfa ariannol 2020/21 wedi ei drawsnewid.

2.5 **Gofynnir i'r Cabinet gymeradwyo sefyllfa ariannol derfynol 2020/21 er mwyn galluogi'r Adran Gyllid i symud ymlaen i gynhyrchu, ardystio a chyhoeddi'r datganiadau ariannol statudol.**

3. Covid19

3.1 Fel yr ydym eisoes wedi adrodd i Gabinet 26 Ionawr 2021, 19 Mai 2020 a 13 Hydref 2020, mae effaith ariannol yr argyfwng Covid19 yn sylweddol i'r Cyngor, gyda chyfuniad o gostau ychwanegol ynghyd â cholledion incwm, sydd werth dros £20 miliwn erbyn diwedd y flwyddyn ariannol. Gweler y manylion yn **Atodiad 3**.

3.2 Bu i Lywodraeth Cymru sefydlu cronfa caledi tuag at ddigolledu costau a cholledion incwm Awdurdodau Lleol. Yng Ngwynedd mae ceisiadau misol gwerth £11.6 miliwn wedi eu cyflwyno gan y Cyfrifwyr i Lywodraeth Cymru, i ddigolledu'r Cyngor am y gwariant ychwanegol am y flwyddyn, gyda chyllid o dros £9.8 miliwn eisoes wedi ei dderbyn.

3.3 O ran y colledion incwm, £7.3 miliwn yw gwerth y ceisiadau am y flwyddyn, gyda'r Cyngor eisoes wedi ei ddigolledu'n llwyr gan Lywodraeth Cymru.

3.4 Mae'r cynllun Saib Swyddi gwerth y dros £1.5 miliwn am y flwyddyn, gyda'r Cyngor wedi hawlio dros £1.1 miliwn ar gyfer Byw'n Iach a £0.4 miliwn ar gyfer Cyngor Gwynedd, gyda'r swm llawn sydd wedi ei hawlio am y flwyddyn eisoes wedi ei dderbyn gan y Cyngor.

3.5 Mae effaith y costau ychwanegol a'r colledion incwm i'w gweld gan yr adrannau yn **Atodiad 1 a 2**, gyda'r gor/tanwariant adrannol yn cael eu hadrodd efo ac heb y cymorth grant gan y Llywodraeth.

3.6 Yn ogystal â'r cronfa caledi a'r cynllun saib swyddi, derbyniwyd y 6 prif grant ychwanegol a restrir yn pwynt 2.3 uchod yn ychwanegol, sydd werth dros £7.2 miliwn, gyda nifer o grantiau eraill hefyd wedi eu derbyn.

4. Sefyllfa Arbedion

- 4.1 Roeddem wedi rhagweld problem gwireddu arbedion yn arbennig felly mewn meysydd megis Gofal a Priffyrdd, rhoddwyd darpariaeth gorfforaethol i'r pwrpas yng nghyllideb 2020/21, gydag £1.6 miliwn ar gael i leddfu'r sefyllfa. Yng Nghabinet 26 Ionawr 2021, dyrannwyd y gyllideb i lithro gwerth £1 miliwn o gynlluniau a dileu £0.8 miliwn.

5. Adrannau'r Cyngor

- 5.1 Yr hyn sydd yn amlwg iawn erbyn diwedd y flwyddyn eleni yw effaith yr argyfwng Covid ar y sefyllfa ariannol. Derbyniadau grantiau yn hwyr yn y flwyddyn yn ogystal yn llwyddo i drawsnewid y sefyllfa ariannol. Pwysau sylweddol yn parhau yn y maes Plant. Mae'r prif faterion fel a ganlyn:

5.2 Adran Oedolion Iechyd a Llesiant

Gwelwyd welliant sylweddol yn sefyllfa ariannol yr adran erbyn diwedd y flwyddyn yn dilyn i werth £1 miliwn o arbedion nad oedd modd eu cyflawni gael eu dileu a'u llithro yn ogystal â derbyniad grantiau cyffredinol ym misoedd olaf y flwyddyn. Mae effaith Covid19 wedi cael ardrawiad sylweddol ar yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant eleni sydd werth dros £4.5 miliwn erbyn diwedd y flwyddyn.

5.3 Adran Plant a Theuluoedd

Lleihad yn y gorwariant i £1.3 miliwn yn dilyn i werth £688k o arbedion nad oedd modd eu gwireddu gael eu dileu a hefyd dderbyniad grant covid. Y prif feysydd o orwariant ar ddiwedd y flwyddyn yn cynnwys lleoliadau all-sirol, maethu mewnol a'r gwasanaeth Ôl-16. Mae bron i £2 filiwn o arian ychwanegol wedi ei ddyrannu i'r Adran Plant a Theuluoedd yn 2020/21 a £1.8 miliwn pellach ar gyfer 2021/22 ar gyfer cwrdd â'r pwysau cynyddol

5.4 Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol

Cynnydd yn y sefyllfa ariannol erbyn diwedd y flwyddyn sydd yn gyfuniad o nifer o ffactorau sy'n cynnwys cwtogi ar wariant, derbyniadau grant covid a grantiau cyffredinol a dileu arbedion. Y maes Bwrdeistrefol ac yn benodol gwastraff, yn parhau i fod y prif bwysau ar yr adran. Mae'r adran wedi wynebu costau ychwanegol sylweddol yn ymwneud â Covid19 i gydymffurfio efo'r rheolau ac hefyd colledion incwm yn y maes gwastraff masnachol, sydd yn ei gyfanrwydd werth £2.4 miliwn am flwyddyn.

5.5 Corfforaethol

Derbyniad grantiau a rhagdybiaethau darbodus wrth osod cyllideb 2020/21 yn gyfrifol am gynnyrch treth ychwanegol ar Dreth Cyngor ac hefyd yn cyfrannu at y tanwariant ar Ostyngiadau Treth Cyngor. Lithriad ar y rhaglen gyfalaf yn golygu fod angen llithro arian refeniw a phwysau ar nifer o gyllidebau ddim cymaint â'r hyn a ragwelwyd eleni.

- 5.6 **Yn Atodiad 1, adroddir ar sefyllfa tanwariant / gorwariant pob adran i'r Cabinet, fydd yn cymeradwyo'r symiau sydd i'w cario 'mlaen.** Mae Rheoliad

Gweithdrefn Ariannol 16.3.1 yn manylu ar y trefniadau ar gyfer symiau i'w "cario 'mlaen" ar ddiwedd y flwyddyn. Mae yna un cais i'r Cabinet i ddileu diffyg adrannol, a dwy adran gyda sefyllfa tanwariant sydd uwchlaw'r trothwy £100,000 ar gau cyfrifon 2020/21, ac felly gyda thanwariant i'w gynaeafu.

- 5.7 Yn gyffredinol, lle mae'r adrannau wedi tanwario, mae'r sefyllfa hwnnw am un tro yn 2020/21 yn unig.
- 5.8 Rhoddwyd ystyriaeth briodol i'r cyllidebau sydd dan bwysau yng nghylch cyllidebu 2021/22, ac mae'r mwyafrif o'r materion parhaol hynny eisoes wedi'u cyfarch yn y strategaeth ariannol ar gyfer 2021/22 (drwy weithrediad rheolaethol i atal tueddiad a/neu drwy addasu'r gyllideb).

6. Ysgolion

- 6.1 Mae rhan o **Atodiad 2** yn manylu ar sefyllfa cyllidebau'r ysgolion, lle mae statud wedi cyflwyno grym dirprwyedig i gyrrff llywodraethu gario balansau ymlaen ar ddiwedd blwyddyn ariannol. Mae'r cyfanswm sirol o falansau'r ysgolion wedi cynyddu o £4.3m yn 2019/20 i £10.7m yn 2020/21. Gwelwyd cynnydd sylweddol ym malansau ysgolion yn sgil effaith Covid a derbyniad grantiau amrywiol, gyda lleihad balansau mewn 3 ysgol gynradd yn unig. Byddwn yn cyhoeddi gwybodaeth fanwl am falansau ysgolion unigol cyn hir mewn 'Datganiad Adran 52'.
- 6.2 Mae gan yr Adran Addysg drefniadau ar gyfer herio'r ysgolion unigol i gyfiawnhau'r angen am eu balansau, ac maent yn gofyn i'r penaethiaid a chyrrff llywodraethu'r ysgolion perthnasol i egluro'u bwriad i ddefnyddio eu balansau (yn arbennig rheiny sydd gyda balansau dros 5% o'i gyllideb). Yn amlwg mae eleni wedi bod yn flwyddyn eithriadol a bydd rhaid ystyried hyn wrth drafod gyda'r ysgolion.
- 6.3 Nid oes gan yr un ysgol ddiffyg ar ddiwedd y flwyddyn ariannol 2020/21. Cadarnhaf y bydd yr Uned Gyllid berthnasol hefyd yn sicrhau y bydd penaethiaid a chyrrff llywodraethol yr ysgolion sydd â diffygion ariannol yn delio gyda nhw.

7. Cyllidebau a Chronfeydd Corfforaethol

- 7.1 Am nifer o resymau bu tanwariant un-tro ar nifer o benawdau'r gyllideb Gorfforaethol eleni, fel y nodir yn rhan olaf **Atodiad 2**.
- 7.2 Adolygwyd digonolrwydd cronfeydd penodol y Cyngor gan y Pennaeth Cyllid unwaith eto wrth gau'r cyfrifon eleni, yn unol â'r polisi a gymeradwywyd rhai blynyddoedd yn ôl. Llwyddodd yr adolygiad yma i gynaeafu £170k o adnoddau, fel amlinellir yn **Atodiad 4**. Mae'r £170k i'w ddefnyddio i gynorthwyo i gyllido'r sefyllfa gorwariant gan yr Adran Plant a Theuluoedd.

- 7.3 Gyda chefnogaeth y Cabinet, os defnyddir y tanwariant fel yr argymhellir yn rhan 1.3 uchod, ynghyd â defnyddio'r £170k o'r cynaeafu cronfeydd, bydd modd clirio gorwariant yr Adran Plant a Theuluoedd o £1,261k.
- 7.4 Awgrymir y dylid gwneud defnydd o £600k o falansau cyffredinol y Cyngor, gan drosglwyddo £4 miliwn i gronfa gronfa Trawsffurfio y Cyngor i gefnogi gwaith trawsffurfiol ac o natur un-tro, gyda £2.519 miliwn yn cael ei neilltuo i gronfa ar gyfer trefniadau adfer yn sgil Covid19.

8. Camau nesaf ac amserlen

- 8.1 Yn unol â'r Rheoliadau Cyfrifo ac Archwilio (Cymru) 2018, a Chod Ymarfer Cyfrifo CIPFA, rhaid i'r Prif Swyddog Cyllid ardystio datganiadau ariannol statudol 2020/21 y Cyngor cyn 31 Mai, sydd yn amserlen gynt eleni na dros y blynyddoedd diwethaf. Hoffwn ddiolch i bawb sydd wedi cyfrannu yn y broses i gwblhau'r gwaith yn gynt a hynny dan amgylchiadau heriol iawn eleni yn sgil yr argyfwng Covid-19.
- 8.2 Pwrpas yr adroddiad yma yw manylu ar y sefyllfa alldro o ran tanwariant neu orwariant adrannau unigol, a gwariant y Cyngor yn ei gyfanrwydd yn 2020/21. Byddwn yn ystyried y wybodaeth yn sgil hynny er mwyn medru adlewyrchu'r sefyllfa yn y cyfrifon terfynol.
- 8.3 Fe adlewyrchir yma'r sefyllfa a'r wybodaeth ddiweddaraf, ac wrth ddod â'r broses i derfyn, gallasai fod rhywfaint o newidiadau pellach. Fodd bynnag, ni ragwelir y bydd newid sylweddol yn y sefyllfa gyffredinol.
- 8.4 Bydd yr Adran Gyllid yn cynhyrchu datganiadau ariannol statudol 2020/21 i'w ardystio gan y Pennaeth Cyllid cyn y dyddiad statudol o 31 Mai.

Barn yr aelod lleol

Dim yn berthnasol

Barn y swyddogion statudol

Y Swyddog Monitro:

Dim i'w ychwanegu o ran priodoldeb.

Y Pennaeth Cyllid:

Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet i baratoi'r adroddiad yma ac yn cadarnhau'r cynnwys.

Atodiadau

Atodiad 1 - Sefyllfa tanwariant / gorwariant terfynol pob adran

Atodiad 2 - Prif faterion cyllidebol a meysydd ble fu gwahaniaethau sylweddol

Atodiad 3 - Grant gan y Llywodraeth yn sgil Argyfwng Covid19

Atodiad 4 - Adnoddau wedi'u cynaeafu o adolygu cronfeydd

Cyfrifon Terfynol 2020/21 Aldro Refeniw - Crynhoad o'r sefyllfa fesul Adran

	Adolygiad Terfynol				Argyfwng COVID-19		Amcan Sefyllfa Diwedd Tachwedd £ '000
	Cyllideb 2020/21 £'000	Gor / (Tan) Wariant Gros 2020/21 £ '000	Addasiadau a Argymhellir £'000	Gor/ (Tan) Wariant Addasedig 2020/21 £ '000	* Dyrannu Grant digolledu Llywodraeth i'r Adrannau £ '000	Gor/ (Tan) Wariant Addasedig 2020/21 £ '000	
Oedolion, Iechyd a Llesiant	53,982	1,334	0	1,334	(1,434)	(100)	3,258
Plant a Theuluoedd	17,330	1,699	(1,261)	438	(438)	0	2,451
Addysg	91,681	294	159	453	(553)	(100)	(94)
Economi a Chymuned	3,819	(83)	0	(83)	(17)	(100)	(100)
Priffyrdd a Bwrdeistrefol	23,708	1,254	0	1,254	(1,254)	0	646
Amgylchedd	3,388	50	0	50	(150)	(100)	369
Ymgynghoriaeth Gwynedd	(234)	(64)	0	(64)	0	(64)	(100)
Tai ac Eiddo	3,349	(79)	848	769	(844)	(75)	140
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	1,753	(106)	6	(100)	0	(100)	(56)
Cefnogaeth Gorfforaethol	7,242	(92)	0	(92)	(8)	(100)	(52)
Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth)	5,852	(86)	0	(86)	0	(86)	(78)
Cyllidebau Corfforaethol <i>(Gwahaniaethau yn unig)</i>	*	(7,139)	8,892	1,753	(1,753)	0	(1,693)
Cyfansymiau (net)	211,870	(3,018)	8,644	5,626	(6,451)	(825)	4,691

* Dyraniad Grant digolledu gwariant/colled incwm Covid19 Llywodraeth Cymru i'r Adrannau uchod, yn ychwanegol i'r £4.5m a ddyrannwyd yn yr adolygiad ar ddiwedd Awst 2020 a £3.1m pellach yn adolygiad diwedd Tachwedd.

CYLLIDEB REFENIW 2020/21 - CYFRIFON TERFYNOL

Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant	Cyllideb 2020/21	Sefyllfa 2020/21	Gor / (Tan) Wariant Gros 2020/21	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2020/21	Amcan Gor/(Tan) Wariant Adolygiad Tachwedd 2020
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
<u>Gwasanaethau Oedolion</u>						
Gwasanaethau Pobl Hŷn						
Preswyl a Nyrsio - Cartrefi	15,077	15,232	155	0	155	167
Gofal Cartref	7,099	6,828	(271)	0	(271)	57
Eraill	492	832	340	0	340	1,115
	22,668	22,892	224	0	224	1,339
Gwasanaethau Anabledd Corff	2,374	2,334	(40)	0	(40)	97
Gwasanaethau Anabledd Dysgu	19,558	18,658	(900)	0	(900)	(24)
Gwasanaethau Iechyd Meddwl	3,547	3,531	(16)	0	(16)	(130)
Gwasanaethau Eraill (Oedolion)	3,021	2,977	(44)	0	(44)	21
<u>Cyfanswm Gwasanaethau Oedolion</u>	51,168	50,392	(776)	0	(776)	1,303
<u>Gwasanaethau Darparu (dangos cyllideb net)</u>						
Gofal Preswyl	(332)	(1,051)	(719)	0	(719)	(459)
Gofal Dydd	(96)	205	301	0	301	89
Gofal Cymunedol	27	1,190	1,163	0	1,163	563
Eraill	4	(12)	(16)	0	(16)	27
<u>Cyfanswm Gwasanaethau Darparu</u>	(397)	332	729	0	729	220

CYLLIDEB REFENIW 2020/21 - CYFRIFON TERFYNOL						
Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant	Cyllideb 2020/21	Sefyllfa 2020/21	Gor / (Tan) Wariant Gros 2020/21	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2020/21	Amcan Gor/(Tan) Wariant Adolygiad Tachwedd 2020
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
<u>Gwasanaethau Eraill</u>						
Gwasanaethau Canolog Adrannol (<i>gan gynnwys arbedion yr Adran</i>)	3,211	3,484	273	0	273	456
Gwariant Covid19 ym maes Gofal Oedolion		1,108	1,108	0	1,108	1,508
Defnydd Cronfa Tanwariant yr Adran			0	0	0	(229)
<u>Cyfanswm Gwasanaethau Eraill</u>	3,211	4,592	1,381	0	1,381	1,735
<u>Cyfanswm Oedolion, Iechyd a Llesiant</u>	53,982	55,316	1,334	0	1,334	3,258
<i>Derbyniad grant gan Lywodraeth Cymru i ddigolledu gwariant/colled incwm yn sgil argyfwng COVID-19</i>					(1,434)	
<u>Cyfanswm Addasedig Oedolion, Iechyd a Llesiant</u>					(100)	

Oedolion, Iechyd a Llesiant

Gwasanaethau Pobl Hŷn - dan 'Eraill' gorwariant ar Lety Cefnogol gyda chostau cynllun Hafod y Gest yn gyfrifol am gyfran sylweddol o'r gorwariant perthnasol, ond lleihad sylweddol yn y gorwariant a adroddir yn dilyn i £834k o gynlluniau arbedion gyda trafferthion gwireddu gael eu llithro i 2022/23. Lleihad mewn gwariant yn Gofal Cartref, gyda grantiau covid perthnasol i'r maes Gofal Cartref a Phreswyl a Nyrsio eisoes wedi eu derbyn ac eraill eto i'w dyrannu.

Gwasanaethau Anabledd Dysgu - lleihad yn y galw am gynlluniau cefnogol, llety cefnogol a gwasanaethau dydd eleni oherwydd yr amgylchiadau presennol.

Gwasanaethau Darparu - staffio uwchlaw lefel y gyllideb a cholled incwm yn faterion yn Gofal Cymunedol a Gofal Dydd. Tra fod costau ychwanegol cysylltiedig â Covid19 yn amlwg yn y maes Gofal Preswyl, sydd yn cael ei ddigolledu gan y Llywodraeth.

Gwasanaethau Canolog Adrannol - rhai cynlluniau arbedion nad oedd yn cael eu gwireddu yn parhau heb eu gwireddu gydag eraill yn llithro i 2022/23 a'u dileu.

Cyllideb 2020/21 - eleni, bu i'r adran dderbyn gwerth dros £1.8 miliwn o fidiau ar gyfer pwysau cynyddol ar y gyllideb 2020/21 gan gynnwys i'r maes Anabledd Dysgu, Gofal Preswyl yn Darparu a Phreswyl a Nyrsio Pobl Hŷn.

Gwariant / Grant Covid19 a Grantiau eraill - mae effaith Covid19 wedi cael ardrawiad sylweddol ar yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant eleni gyda dros £4.5 miliwn wedi ei hawlio gan yr adran am y flwyddyn tuag at y pwysau ychwanegol. Derbyniad grantiau cyffredinol eraill ym misoedd olaf y flwyddyn.

Arbedion - heb ystyried ardrawiad Covid19, mae methiant i gyflawni arbedion wedi bod yn ffactor sylweddol yng ngorwariant yr adran yn ystod y flwyddyn. Ond, yn dilyn dileu a llithro gwerth £1 miliwn o arbedion, mae'r arbedion sydd yn parhau heb eu gwireddu wedi lleihau i £0.8 miliwn bellach.

CYLLIDEB REFENIW 2020/21 - CYFRIFON TERFYNOL

Adran Plant a Theuluoedd	Cyllideb 2020/21	Sefyllfa 2020/21	Gor / (Tan) Wariant Gros 2020/21	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2020/21	Amcan Gor/(Tan) Wariant Adolygiad Tachwedd 2020
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Rheolaeth Gwasanaeth	588	552	(36)	0	(36)	(5)
Gweithredol	2,187	2,214	27	0	27	9
Lleoliadau						
Lleoliadau All-Sirol	3,564	4,721	1,157	0	1,157	1,608
Maethu Drwy Asiant	1,232	1,523	291	0	291	355
Maethu Mewnol	2,196	2,558	362	0	362	412
Gwasanaethau Cefnogol ac Eraill	1,797	1,652	(145)	0	(145)	(159)
	8,789	10,454	1,665	0	1,665	2,216
Ôl-16	1,054	1,396	342	0	342	405
Arbenigol/Derwen	1,825	1,962	137	0	137	220
Cyfiawnder Ieuenctid	240	180	(60)	0	(60)	(61)
Blynyddoedd Cynnar	150	37	(113)	0	(113)	(150)
Ieuenctid	785	569	(216)	0	(216)	(161)
Eraill	1,712	1,665	(47)	0	(47)	(22)
Addasiad Cau Cyfrifon 2020/21				(1,261)	(1,261)	0
Cyfanswm Plant a Theuluoedd	17,330	19,029	1,699	(1,261)	438	2,451
<i>Derbyniad grant gan Lywodraeth Cymru i ddigolledu gwariant/colled incwm yn sgil argyfwng COVID-19</i>					(438)	
<u>Cyfanswm Addasedig Plant a Theuluoedd</u>					0	

Plant a Theuluoedd

Lleoliadau - er fod £1.8m o arian ychwanegol wedi ei ddyrannu i'r maes yma ar gyfer 2020/21 ar gyfer cwrdd â'r pwysau cynyddol, mae'r gorwariant yn parhau. Ond, bu lleihad yn y gorwariant a adroddir ers yr adolygiad diwethaf yn dilyn i werth £688k o arbedion nad oedd modd eu gwireddu gael eu dileu.

Rhan helaeth o'r gorwariant yn deillio o 9 achos lleoliad all-sirol newydd eleni, ynghyd ag effaith flwyddyn lawn 7 achos a ddechreuwyd yn ystod 2019/20, gyda'r nifer lleoliadau cyfartalog bellach wedi cynyddu i 22 o 18 ar gyfer 2019/20. Yn maethu drwy asiant, 4 achos newydd eleni ac effaith blwyddyn lawn 12 achos a gychwynwyd yn 2019/20. Gorwariant yn deillio o gynnydd yn niferoedd lleoliadau maethu mewnol (168 ar 31.3.21, 166 ar 31.3.20, 139 ar 31.3.19). Yn dilyn adolygiad o'r ymrwymadau all-sirol, daeth yn amlwg y bu newid i'r math o achosion dros y blynyddoedd diwethaf, ac felly i'r costau cysylltiedig.

Ôl-16 - costau cefnogaeth cychwynnol uchel eleni yn deillio o 5 achos o'r newydd ers dechrau'r flwyddyn ariannol ynghyd ag effaith flwyddyn lawn 2 achos y llynedd.

Arbenigol/Derwen – effaith cynnydd yn y galw am gynlluniau cefnogol a chefnogaeth arbenigol dros y blynyddoedd diwethaf yn gyfrifol am y gorwariant, ond sydd yn cael ei leihau gan danwariant ar gostau teithio o ganlyniad i gyfyngiadau Covid19.

Cyfiawnder Ieuenctid - trosiant staff a defnydd o gyfraniadau i ddisodli arian craidd yn golygu bod tanwariant ar y pennawd yma.

Blynyddoedd Cynnar – defnydd o grantiau yn cyllido gwariant craidd a derbyniad grantiau yn y maes gofal plant yn gyfrifol am y tanwariant.

Ieuenctid – derbyniad grant uwch eleni yn erbyn gwariant craidd ynghyd â thanwariant yn dilyn ail foddelu'r gwasanaeth.

Argymhellir fod yr Adran Plant a Theuluoedd yn derbyn cymorth ariannol un-tro o £1,261k i ddiddymu'r gorwariant yn llwyr, o ystyried yr amgylchiadau eithriadol yn ymwneud â'r argyfwng eleni, fel bod modd i'r adran symud ymlaen i wynebu her 2021/22.

CYLLIDEB REFENIW 2020/21 - CYFRIFON TERFYNOL

Adran Addysg	Cyllideb 2020/21	Sefyllfa 2020/21	Gor / (Tan) Wariant Gros 2020/21	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2020/21	Amcan Gor/(Tan) Wariant Adolygiad Tachwedd 2020
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Ysgolion Datganoledig	79,935	79,935	0	0	0	0
Pwysau Ychwanegol Covid-19 Ysgolion (Datganoledig)	0	553	553	0	553	0
Gwasanaethau Ansawdd Ysgolion	(858)	(1,095)	(237)	0	(237)	(301)
Isadeiledd a Gwasanaethau Cefnogol						
Cludiant	4,906	4,437	(469)	0	(469)	(175)
Gwasanaeth Atodol	532	1,296	764	0	764	741
Eraill	433	396	(37)	0	(37)	(108)
	5,871	6,129	258	0	258	458
Arweinyddiaeth a Rheolaeth	2,193	2,128	(65)	0	(65)	(64)
Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad	4,540	4,325	(215)	0	(215)	(187)
Addasiad Cau Cyfrifon 2020/21				159	159	0
<u>Cyfanswm Addysg</u>	91,681	91,975	294	159	453	(94)
<i>Derbyniad grant gan Lywodraeth Cymru i ddigolledu gwariant/colled incwm yn sgil argyfwng COVID-19</i>					(553)	
<u>Cyfanswm Addasedig Addysg</u>					(100)	

Addysg

Pwysau ychwanegol Covid-19 Ysgolion (Datganoledig) - cyfuniad o golledion incwm prydau ysgolion uwchradd a chostau ychwanegol gan yr holl ysgolion yn deillio o'r argyfwng Covid19, sydd werth dros £850k ar gyfer y flwyddyn gyfan, i'w hawlio drwy grantiau Covid19 gan y Llywodraeth.

Gwasanaethau Ansawdd Ysgolion - cyfuniad o dderbyniadau grantiau, trosiant staff, cwtogi ar wariant a lleihad yn y galw ar rai cyllidebau dros y cyfnod clo yn gyfrifol am y tanwariant.

Cludiant - yn groes i'r tueddiad gorwariant arferol, tanwariant o (£469k) ar gludiant eleni, gyda'r tanwariant wedi cynnyddu ymhellach yn dilyn i'r ysgolion fod ar gau am gyfnod pellach yn ystod y flwyddyn. Tanwariant o (£371k) ar fysus ysgol, (£249k) ar gludiant tacsis a threnau, ond sydd yn cael ei leihau gan ddiffyg o £151k ar werthiant tocynnau Cludiant Ôl-16 dros y cyfnod clo.

Mae'r maes Cludiant wedi bod yn destun adolygiad strategol i geisio rheoli'r cynnydd yn y gwariant, gyda'r angen am waith pellach gan yr Adran Addysg a'r Adran Amgylchedd yn parhau, fel bod modd manteisio ar gyfleoedd effeithlonrwydd.

Isadeiledd a Gwasanaethau Cefnogol - Gwasanaeth Atodol - colledion incwm prydau ysgol yn y sector cynradd ac arbennig ac am yr elfen gofal o'r clybiau brechwast yn deillio o'r argyfwng, ynghyd â chynnydd yn y niferoedd sydd yn hawlio cinio am ddim. Gofynion glanhau ychwanegol ysgolion cysylltiedig â Covid19 hefyd yn amlwg, gyda'r colledion incwm a'r gwariant ychwanegol a hawli'r gan y Llywodraeth am y Gwasanaeth Atodol dros £1.3 miliwn erbyn diwedd y flwyddyn.

Isadeiledd a Gwasanaethau Cefnogol - Eraill - llai o alw ar nifer o gyllidebau amrywiol yn arbennig felly yn ystod y cyfnod clo.

Arweinyddiaeth a Rheolaeth - derbyniad grant a thanwariant ar nifer o benawdau amrywiol o'r gyllideb.

Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiad - darlun cymysg sydd yn gyfuniad o swyddi gwag a thanwariant ar nifer o benawdau amrywiol, tra fod amgylchiadau yn ymwneud ag un ganolfan benodol yn parhau ac yn gyfrifol am orwariant o £199k.

Yn unol â'r Rheoliadau Ariannol **argymhellir** cadw at y drefn arferol i ganiatau i'r Adran Addysg gadw (£100k) o'i danwariant, gan symud (£159k) sef y swm uwchlaw (£100k), i'w ddefnyddio i gynorthwyo'r adran sydd wedi gorwario yn 2020/21.

CYLLIDEB REFENIW 2020/21 - CYFRIFON TERFYNOL

Adran Economi a Chymuned	Cyllideb 2020/21	Sefyllfa 2020/21	Gor / (Tan) Wariant Gros 2020/21	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2020/21	Amcan Gor/(Tan) Wariant Adolygiad Tachwedd 2020
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Rheolaeth	347	332	(15)	0	(15)	(12)
Rhaglenni Adfywio a Chefnogi Cymunedau	415	464	49	0	49	(1)
Morwrol a Pharciau Gwledig	(181)	(181)	0	0	0	20
Cytundebau Hamdden	918	918	0	0	0	(25)
Rhaglenni Chwaraeon	54	32	(22)	0	(22)	(26)
Rhaglenni Datblygu Economiadd	(83)	(82)	1	0	1	(2)
Marchnata a Digwyddiadau	258	242	(16)	0	(16)	3
Llyfrgelloedd Gwynedd	1,375	1,260	(115)	0	(115)	(77)
Amgueddfeydd, Celfyddydau ac Archifau Gwynedd	716	751	35	0	35	20
Cyfanswm Economi a Chymuned	3,819	3,736	(83)	0	(83)	(100)
<i>Derbyniad grant gan Lywodraeth Cymru i ddigolledu gwariant/colled incwm yn sgil argyfwng COVID-19</i>					(17)	
<u>Cyfanswm Addasedig Economi a Chymuned</u>					(100)	

Economi a Chymuned

Rhaglenni Adfywio a Chefnogi Cymunedau - gorwariant ar gostau yn ymwneud â staffio.

Morwrol a Pharciau Gwledig - sefyllfa niwtral erbyn diwedd y flwyddyn gyda Pharciau Gwledig yn tanwario (£20k) a Morwrol yn gorwario £20k. Diffyg incwm yn sgil argyfwng Covid19 wedi cael effaith sylweddol ar y maes yma gyda chyfanswm o £421k wedi ei hawlio gan Lywodraeth Cymru am y flwyddyn, gyda'r golled incwm amlycaf i'w weld yn Hafan, Pwllheli a'r harbyrau.

Cytundebau Hamdden - trosglwyddwyd y ddarpariaeth hamdden i Cwmni Byw'n Iach ar 1 Ebrill 2019, ond fod cyfrifoldeb am gostau rhedeg yr eiddo yn aros efo'r Cyngor. Gan fod y canolfannau wedi bod ar gau am ran helaeth o'r flwyddyn o ganlyniad i Covid19, bu lleihad un-tro ar gostau rhedeg y canolfannau hamdden gydag arian i ddigolledu am gostau ychwanegol Covid wedi ei dderbyn gan Lywodraeth Cymru, sydd yn £2.7 miliwn ar gyfer y golled incwm, costau ychwanegol a Furlough i Byw'n Iach.

Llyfrgelloedd Gwynedd - nifer o swyddi gwag, derbyniad grantiau a lleihad mewn gwariant tra bu llyfrgelloedd ar gau dros y cyfnod clo.

Amgueddfeydd, Celfyddydau ac Archifau Gwynedd - y gwaith o adnewyddu Neuadd Dwyfor wedi digwydd yn ystod y flwyddyn ac felly dim modd cynhyrchu incwm eleni, tra fod effaith Covid19 wedi arwain at golled incwm gan Amgueddfa Lloyd George. Problemau yn parhau yn Storiol gyda diffyg o £55k ar ddiwedd y flwyddyn ariannol. Cwtogi ar wariant wedi arwain at danwariant gan y Celfyddydau ac Archifau. Derbyniad grantiau Covid, Grantiau Cyngor y Celfyddydau a chynllun saib swyddi yn lleihau'r gorwariant a adroddir.

CYLLIDEB REFENIW 2020/21 - CYFRIFON TERFYNOL						
Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol (yn cynnwys Cefnffyrdd)	Cyllideb 2020/21	Sefyllfa 2020/21	Gor / (Tan) Wariant Gros 2020/21	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2020/21	Amcan Gor/(Tan) Wariant Adolygiad Tachwedd 2020
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwasanaethau Priffyrdd (cynnwys Cefnffyrdd)	9,359	9,699	340	0	340	(273)
Gwasanaethau Peirianeg	324	311	(13)	0	(13)	74
Gwasanaethau Bwrdeistrefol						
Gwastraff	10,350	10,998	648	0	648	534
Eraill	3,675	3,954	279	0	279	311
Cyfanswm Priffyrdd a Bwrdeistrefol	23,708	24,962	1,254	0	1,254	646
<i>Derbyniad grant gan Lywodraeth Cymru i ddigolledu gwariant/colled incwm yn sgil argyfwng COVID-19</i>					(1,254)	
<u>Cyfanswm Addasedig Priffyrdd a Bwrdeistrefol</u>					0	

Priffyrdd a Bwrdeistrefol (gan gynnwys Cefnffyrdd)

Gwasanaethau Priffyrdd - cynnydd nodedig yn y gorwariant ar y gyllideb gwaith cynnal y gaeaf erbyn diwedd y flwyddyn ynghyd ag oediad i wireddu cynlluniau arbedion. Cyfyngiadau Covid19 yn ystod misoedd cyntaf y flwyddyn yn golygu fod cyllideb gweithiau ffyrdd yn tanwario eleni, swyddi gwag a thanwariant ar benawdau amrywiol hefyd yn lleihau'r gorwariant a adroddir.

Gwasanaethau Peirianeg - tanwariant o ganlyniad i oediad yn y rhaglen cynnal teledu cylch cyfyng, sydd yn cael ei leihau gan gynlluniau arbedion nad oes modd eu gwireddu, ond trafodaethau'n parhau i geisio datrysiaid.

Gwastraff - nifer o faterion yn gyfrifol am y gorwariant, ond yn bennaf ar gasglu gwastraff ac ailgylchu. Er fod yr adran wedi cymryd camau i leihau costau drwy newid shifftiau a threfniadau cylchdeithiau casglu gwastraff, bu oediad mewn gweithredu. Mae'r trefniadau newydd bellach wedi dod i rym yn Nwyfor ac yn fwy diweddar yn Arfon ond llithriad pellach yn amserlen gweithredu'r drefn newydd ym Meirionnydd i ddechrau'r flwyddyn ariannol 2021/22, felly costau trosiannol cysylltiedig â chostau staffio a salwch eleni.

Y gwasanaeth wedi wynebu costau ychwanegol a cholledion incwm yn deillio o Covid19 a gwelwyd hefyd leihad sylweddol yn y prisiau a dderbynnir am werthiant deunyddiau ailgylchu. Mae'r gwasanaeth hefyd yn cael trafferthion gwireddu arbedion. Ond, derbyniad grant hwyr o £216k gan Lywodraeth Cymru i'r maes ailgylchu ar ddiwedd y flwyddyn yn cynorthwyo'r sefyllfa ariannol.

Gwasanaethau Bwrdeistrefol Eraill - sgil effeithiau Covid19 wedi arwain at golledion incwm gan gynnwys yn y maes gwastraff masnachol wrth i fusnesau fod ar gau dros y cyfnod clo. Gofynion ychwanegol a newidadau i drefniadau gweithio er mwyn cydymffurfio efo rheolau Covid19 ac ymbellhau cymdeithasol yn gost ychwanegol. Methiant i wireddu cynlluniau arbedion amrywiol hefyd yn cyfrannu at y sefyllfa.

Mae ardrawiad Covid19 wedi cael cryn effaith ar yr adran, gyda gwerth bron i £2.4m wedi ei hawlio gan Lywodraeth Cymru yn ystod y flwyddyn, £1.1m ohono am golledion incwm yn y maes gwastraff masnachol ac ar werthiant deunyddiau ailgylchu a £1.3m am wariant ychwanegol.

CYLLIDEB REFENIW 2020/21 - CYFRIFON TERFYNOL						
Adran Amgylchedd	Cyllideb 2020/21	Sefyllfa 2020/21	Gor / (Tan) Wariant Gros 2020/21	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2020/21	Amcan Gor/(Tan) Wariant Adolygiad Tachwedd 2020
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Rheolaeth yr Adran	480	336	(144)	0	(144)	(91)
Gwasanaeth Cynllunio a Rheolaeth Adeiladu	378	556	178	0	178	170
Gwasanaethau Gofal Stryd a Thrafnidiaeth						
Rheolaeth Rhwydwaith (Trafnidiaeth)	649	23	(626)	0	(626)	(322)
Parcio a Gorfodaeth Parcio	(2,106)	(1,649)	457	0	457	401
Cludiant Integredig	1,680	1,986	306	0	306	271
	223	360	137	0	137	350
Cefn Gwlad a Mynediad	618	619	1	0	1	(7)
Gwarchod y Cyhoedd	1,689	1,567	(122)	0	(122)	(53)
<u>Cyfanswm Amgylchedd</u>	3,388	3,438	50	0	50	369
<i>Derbyniad grant gan Lywodraeth Cymru i ddigolledu gwariant/colled incwm yn sgil argyfwng COVID-19</i>					(150)	
<u>Cyfanswm Addasedig Amgylchedd</u>					(100)	

Amgylchedd

Rheolaeth - tanwariant cyffredinol ac arbedion ymlaen llaw gan yr adran wedi arwain at arbedion un-tro ar y pennawd Rheolaeth.

Gwasanaeth Cynllunio a Rheolaeth Adeiladu - y tueddiad cyffredinol o ddiffyg incwm yn parhau eto eleni sydd yn cael ei leddfu rhywfaint gan danwariant staff a gwariant is ar amrywiol gyllidebau gan gynnwys rhybuddion statudol ac apeliadau.

Gwasanaethau Gofal Stryd a Thrafnidiaeth

Rheolaeth Rhwydwaith (Trafnidiaeth) - cynnydd sylweddol yn yr incwm ffioedd gwaith stryd ers yr adolygiad diwethaf, ynghyd â swyddi gweigion a thanwariant ar nifer o benawdau'r gyllideb gan gynnwys ar weithiau yn y maes Cynllunio Ymlaen.

Parcio a Gorfodaeth Parcio - effaith sylweddol cyfyngiadau Covid19 yn gyfrifol am ddiffyg incwm parcio, gyda gwerth dros filiwn wedi ei hawlio gan Lywodraeth Cymru am y flwyddyn. Yn gydamserol, tanwariant ar gyllidebau amrywiol gan gynnwys costau cyflogi ac ar y gyllideb gorfodaeth parcio.

Cludiant Integredig - gorwariant ar gytundebau bysus cyhoeddus, er fod yr adran yn y broses o gynnal adolygiad o gludiant cyhoeddus, gyda'r Brifysgol eisoes wedi ei gomisiynu i adolygu'r ddarpariaeth, bu oediad o ganlyniad i'r argyfwng Covid19.

Gwarchod y Cyhoedd - gwariant is ar nifer o benawdau'r gyllideb eleni gan gynnwys samplau bwyd a dŵr ac hysbysebu.

CYLLIDEB REFENIW 2020/21 - CYFRIFON TERFYNOL

Adran Ymgynghoriaeth	Cyllideb 2020/21	Sefyllfa 2020/21	Gor / (Tan) Wariant Gros 2020/21	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2020/21	Amcan Gor/(Tan) Wariant Adolygiad Tachwedd 2020
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwasanaethau Ffyrdd a Pheirianeg	(464)	(580)	(116)	0	(116)	(122)
Uned Systemau Traenio Cynaliadwy (SuDS)	(5)	(5)	0	0	0	0
Uned Rheoli Risg Llifogydd	335	318	(17)	0	(17)	0
Gwasanaeth Adeiladu	(100)	(31)	69	0	69	22
<u>Cyfanswm Ymgynghoriaeth</u>	(234)	(298)	(64)	0	(64)	(100)
<i>Derbyniad grant gan Lywodraeth Cymru i ddigolledu gwariant/colled incwm yn sgil argyfwng COVID-19</i>					0	
<u>Cyfanswm Addasedig Ymgynghoriaeth</u>					(64)	

Tud. 104

Ymgynghoriaeth

Gwasanaethau Ffyrdd a Pheirianeg - yn dilyn i incwm misoedd cyntaf y flwyddyn ariannol gael eu llesteirio oherwydd effaith Covid19, llwyddwyd i adfer y sefyllfa gan or-gyflawni incwm erbyn diwedd y flwyddyn drwy ddenu rhagor o incwm ar amrywiol gynlluniau gan sefydliadau allanol, megis Cynghorau eraill a Llywodraeth Cymru.

Uned Rheoli Risg Llifogydd - cwtogiad mewn gwariant ar drafndiaeth, teithio ac ar gostau staff.

Gwasanaeth Adeiladu - cynnydd yn y diffyg incwm ond sydd yn cael ei leihau gan danwariant ar staff.

CYLLIDEB REFENIW 2020/21 - CYFRIFON TERFYNOL

Adran Tai ac Eiddo	Cyllideb 2020/21	Sefyllfa 2020/21	Gor / (Tan) Wariant Gros 2020/21	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2020/21	Amcan Gor/(Tan) Wariant Adolygiad Tachwedd 2020
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Rheolaeth	46	217	171	0	171	(16)
Gwasanaethau Tai						
Digartrefedd	1,078	1,663	585	0	585	284
Tai Sector Breifat	429	484	55	0	55	2
Eraill	383	359	(24)	0	(24)	(41)
	1,890	2,506	616	0	616	245
Gwasanaethau Eiddo						
Eiddo	1,421	1,394	(27)	0	(27)	(96)
Gofalu, Arlwyo a Glanhau	(8)	1	9	0	9	7
	1,413	1,395	(18)	0	(18)	(89)
Tai ac Eiddo	3,349	4,118	769	0	769	140
Cynnal a Chadw Corfforaethol	*	*	(848)	848	0	0
Cyfanswm Tai ac Eiddo	3,349	4,118	(79)	848	769	140
<i>Derbyniad grant gan Lywodraeth Cymru i ddigolledu gwariant/colled incwm yn sgil argyfwng COVID-19</i>					(844)	
Cyfanswm Addasedig Tai ac Eiddo					(75)	

Tai ac Eiddo

Rheolaeth - gwariant un-tro adrannol ar ddiwedd y flwyddyn ynghyd â chynllun arbedion amgen bellach wedi disodli cynllun hanesyddol nad oedd yn gwireddu.

Gwasanaethau Tai - tanwariant ar gostau staff yn Digartrefedd ac yn y maes Sipsiwn a Theithwyr dan 'Eraill'. Yn Digartrefedd pwysau sylweddol ar y gyllideb Llety Dros Dro yn ystod y flwyddyn yn sgil Covid19, gyda chyfran helaeth ohono yn deillio o'r argyfwng i symud y digartref oddi ar y stryd, gan fod Llywodraeth Cymru yn digolledu'r Cyngor am y gwariant ychwanegol perthnasol, golyga hyn ei fod yn lleddfu'r gorwariant a adroddir ar Digartrefedd.

Gwasanaethau Eiddo - swyddi gwag a secondiadau sydd bennaf gyfrifol am y tanwariant a ragwelir, gyda chyfuniad o gostau ychwanegol a cholled incwm yn y maes glanhau.

Cynnal a Chadw Corfforaethol - derbyniad grantiau ychwanegol ac oediad yn y rhaglen gynnal o ganlyniad i effaith Covid19 yn gyfrifol am danwariant ar y rhaglen cynnal a chadw eleni ac felly awgrymir y dylid trosglwyddo'r arian i gronfa benodol i ariannu'r gwariant i'r dyfodol.

Argymhellir caniatáu i'r Adran Tai ac Eiddo drosglwyddo (£848k) cynnal a chadw corfforaethol i gronfa cynnal a chadw i ariannu'r gwariant i'r dyfodol.

CYLLIDEB REFENIW 2020/21 - CYFRIFON TERFYNOL						
Adrannau Canolog	Cyllideb 2020/21	Sefyllfa 2020/21	Gor / (Tan) Wariant Gros 2020/21	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2020/21	Amcan Gor/(Tan) Wariant Adolygiad Tachwedd 2020
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol	1,753	1,647	(106)	6	(100)	(56)
Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth)	5,852	5,766	(86)	0	(86)	(78)
Cefnogaeth Gorfforaethol	7,242	7,150	(92)	0	(92)	(52)
Cyfanswm Adrannau Canolog	14,847	14,563	(284)	6	(278)	(186)
<i>Derbyniad grant gan Lywodraeth Cymru i ddigolledu gwariant/colled incwm yn sgil argyfwng COVID-19</i>						
Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth)					0	
Cefnogaeth Gorfforaethol					(8)	
Cyfanswm Addasedig Adrannau Canolog					(286)	

Adrannau Canolog

Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol - cynnydd o (£50k) yn y tanwariant, gyda chyfran o'r tanwariant sydd yn deillio o swydd wag y Cyfarwyddwr Corfforaethol yn cael ei ddargyfeirio i gyllido gwell darpariaeth lles yn swyddfeydd y Cyngor. Er fod effaith yr argyfwng wedi amharu ar yr incwm a dderbyniwyd gan Cyfreithiol ar ddechrau'r argyfwng, mae'r lefelau incwm bellach wedi eu hadfer ac yn gyson gyda'r incwm a dderbynir mewn blwyddyn arferol bellach.

Cyllid (a Thechnoleg Gwybodaeth) - cyfuniad o resymau yn gyfrifol am y tanwariant, gan gynnwys tanwariant un-tro oherwydd swyddi gwag, secondiadau a derbyniad incwm a grantiau mewn nifer o feysydd. Gwelwyd pwysau ychwanegol gan yr adran yn deillio o'r argyfwng yn y maes technoleg gwybodaeth ac yn y maes gweinyddu grantiau busnes.

Cefnogaeth Gorfforaethol - cyfyngiadau Covid19 wedi arwain at golled incwm o (£130k) yn y maes cofrestru priodasau. Effaith Covid19 hefyd wedi cael goblygiadau negyddol ar incwm mewnol yr Argraffdy, ond sydd wedi lleihau i ddiffyg o £80k erbyn diwedd y flwyddyn. Incwm ychwanegol mewn nifer o feysydd gyda'r Uned Gyfieithu wedi rhagori ar eu lefelau incwm erbyn diwedd y flwyddyn. Nifer o swyddi gwag a thanwariant ar wasanaethau a chyflenwadau ar draws yr adran yn cyfrannu at y sefyllfa tanwariant cyffredinol.

Yn unol â'r Rheoliadau Ariannol **argymhellir** cadw at y drefn arferol i ganiatau i'r Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol gadw (£100k) o'i danwariant, gan symud (£6k) sef y swm uwchlaw (£100k), i'w ddefnyddio i gynorthwyo'r adran sydd wedi gorwario yn 2020/21.

CYLLIDEB REFENIW 2020/21 - CYFRIFON TERFYNOL						
Corfforaethol (Dim ond yn adlewyrchu y gwahaniaethau)	Cyllideb 2020/21	Sefyllfa 2020/21	Gor / (Tan) Wariant Gros 2020/21	Defnydd o Ffynonellau Eraill Neu Addasiadau Eraill a Argymhellir	Gor / (Tan) Wariant Addasedig 2020/21	Amcan Gor/(Tan) Wariant Adolygiad Tachwedd 2020
Maes:-	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Treth Cyngor a Premiwm Treth y Cyngor	*	*	(843)	843	0	0
Gostyngiadau Treth Cyngor	*	*	(413)	413	0	0
Costau Cyfalaf	*	*	(2,047)	2,047	0	0
Derbyniad Llog	*	*	83	(83)	0	320
Darpariaeth Gwireddu Arbedion ac Arbedion Ymlaen Llaw	*	*	(145)	145	0	(1,644)
Grantiau Penodol Covid ar gyfer materion Corfforaethol	*	*	(889)	889	0	(49)
Eraill gan gynnwys Cyllidebau a ddychwelwyd gan Adrannau	*	*	(2,885)	2,885	0	(320)
<u>Cyfanswm Corfforaethol</u>	*	*	(7,139)	7,139	0	(1,693)
<i>Grant penodol covid i ariannu materion oedd eisoes wedi eu hariannu gan y Cyngor</i>					(1,753)	
<i>Defnydd o'r grant i ail-gyflenwi cyllidebau'r Cyngor</i>				1,753	1,753	
<u>Cyfanswm Addasedig Corfforaethol</u>				8,892	0	

Corfforaethol

Treth Cyngor a Premiwm Treth Cyngor - yn wyneb yr argyfwng Covid19 ac felly i osgoi caledi ariannol posib, cafodd pob gweithred adennill ar filiau Treth Cyngor heb eu talu eu hatal am gyfnod o 3 mis tan ddechrau Gorffennaf. Yn ystod y flwyddyn, bu i Swyddfa'r Prisiwr ganiatau 506 eiddo i drosglwyddo o Dreth Cyngor i Drethi Annomestig (397 yn 2019/20, 453 yn 2018/19). Er hyn oll, derbyniwyd £2.7m o Breimiwm Treth y Cyngor yn ystod 2020/21 i'w neilltuo i'w ystyried ar gyfer y Strategaeth Dai, tra fod sefyllfa ffafriol o gynnyrch treth ychwanegol o (£843k) ar Dreth Cyngor oherwydd rhagdybiaethau darbodus wrth osod cyllideb 2020/21 ynghyd â derbyniad grant o £1.2 miliwn yn hwyr ar ddiwedd y flwyddyn yn sgil yr argyfwng Covid19 gan Lywodraeth Cymru.

Gostyngiadau Treth Cyngor - er y bu cynnydd o 5% yn y niferoedd sydd yn hawlio'r gostyngiad yng Ngwynedd erbyn diwedd y flwyddyn ariannol yma o ganlyniad i'r argyfwng Covid19, adroddir ar danwariant o (£413k) yn dilyn derbyniad grant penodol o £513k yn hwyr ar ddiwedd y flwyddyn ynghyd â gosod amcangyfrifon darbodus.

Costau Cyfalaf - o ganlyniad i lithriadau ar gynlluniau yn y rhaglen cyfalaf yn deillio o effaith Covid19, golyga hyn fod angen llithro arian refeniw ynghyd â chyfnewid dulliau ariannu gan drosglwyddo gwerth £2,047k o arian refeniw i gronfa er mwyn ariannu'r rhaglen gyfalaf yn 2021/22.

Derbyniad Llog - yn dilyn ardrawiad Covid19 ar y marchnadoedd arian, lleihad yn y derbyniad llog disgwylidig.

Darpariaeth Gwireddu Arbedion ac Arbedion Ymlaen Llaw - yn dilyn anallu rhai adrannau i wireddu arbedion mewn rhai meysydd, y ddarpariaeth gorfforaethol o £1,644k wedi ei ddyrannu gan y Cabinet 26 Ionawr 2021.

Grantiau Penodol Covid ar gyfer materion Corfforaethol - derbyniad grantiau yn sgil yr argyfwng ynghyd â defnydd o'r grantiau sydd yn cynnwys cyfrannu £1.1 miliwn tuag at gynllun Prentisiaethau a Chynllun Rheolwyr ac Arbenigwyr Yfory, cyllido arbedion heb eu gwireddu a dileu'n rhannol orwariant adrannol hanesyddol fel a amlinellir yn Atodiad 4.

Eraill gan gynnwys Cyllidebau ddychwelwyd gan Adrannau - y pwysau ar nifer o gyllidebau ddim cymaint â'r hyn a ragwelwyd eleni.

Argymhellir y dylid cynorthwyo'r Adran Plant sydd yn gorwario £1,261k yn 2020/21 gan ei gyllido o'r ffynonellau canlynol:

- tanwariant net o (£926k) ar gyllidebau Corfforaethol
- tanwariant o (£159k) gan yr Adran Addysg a (£6k) gan y Tim Rheoli Corfforaethol a Chyfreithiol
- defnydd o'r (£170k) o'r ymarferiad cynaeafu cronfeydd a fanylir yn **Atodiad 4**

- fod (£2,047k) cynlluniau cyfalaf sydd i'w hariannu o refeniw i'w trosglwyddo i gronfa i alluogi ailbroffilio'r adnodd
- fod £600k yn cael ei ryddhau o falansau cyffredinol y Cyngor
- gyda gweddill y tanwariant net ar gyllidebau Corfforaethol ynghyd â'r balansau cyffredinol o £600k yn cael ei neilltuo i ddwy gronfa benodol fel a ganlyn:
 - (£4,000k) yn cael ei neilltuo i'r Gronfa Trawsfurfio i gefnogi gwaith trawsffurfiol ac o natur un-tro.
 - (£2,519k) yn cael ei neilltuo i gronfa ar gyfer trefniadau adfer yn sgil Covid19.

		Cronfa Caledi Llywodraeth Cymru					Saib Swyddi (Furlough)				
		Digolledu Gwariant Ychwanegol		Digolledu Colled Incwm			Cyfraniad at Gyflogau				
Mis	Cais	Gwerth y Cais	Grant Wedi Dderbyn	Cais	Gwerth y Cais	Grant Wedi Dderbyn	Cais	Gwerth y Cais		Grant Wedi Dderbyn	
		£'000	£'000		£'000	£'000		Byw'n lach	Gweddill y Cyngor	Byw'n lach	Gweddill y Cyngor
								£'000	£'000	£'000	£'000
Mawrth	1	20	20	1	3,675	3,523	1	133	5	133	5
Ebrill	2	508	425				2	12	12		
Mai	3	904	887				3	119	31	119	31
Mehefin	4	1,118	1,068				4	124	32	124	32
Gorffennaf	5	1,171	1,165	2	1,436	1,304	5	128	26	128	26
Awst	6	830	826				6	106	20	106	20
Medi	7	866	825				7	59	11	59	11
Hydref	8	792	781	3	1,621	1,507	8	43	7	43	7
Tachwedd	9	898	898				9	41	3	41	3
Rhagfyr	10	730	701				10	61	5	61	5
Ionawr	11	883	885	4	593	1,385	11	127	43	127	43
Chwefror	12	1,491	1,330				12	108	138	108	138
Mawrth	13	1,389					13	119	38	119	38
CYFANSWM		11,600	9,811		7,325	7,719		1,168	371	1,168	371

Tud. 111

Trosgolwg o'r Holl Geisiadau:

	Gwerth y Cais £'000	Grant Wedi Dderbyn £'000
CYFANSWM	20,464	19,068
Elfen Byw'n lach	2,677	2,677
Gweddill y Cyngor	17,787	16,391

Noder: Mae'r swm a nodir yn Atodiad 1 yn cynnwys colled incwm a gwariant ychwanegol adrannol eu natur, gyda symiau ar faterion corfforaethol a chynlluniau penodol (er enghraifft cynllun Saib Swyddi a chinio ysgol am ddim) eisoes wedi eu dyrannu i'r adrannau perthnasol.

Adnoddau wedi'u Cynaeafu o Adolygu Cronfeydd

Yn dilyn adolygiad o'r cronfeydd, argymhellir rhyddhau'r symiau canlynol:

Cronfa	Swm i'w ryddhau £'000
Tanwariant Cefnogaeth Gorfforaethol (cynaeafu uwchlaw trothwy penodol)	100
Tanwariant yr Adran Cyllid (cynaeafu uwchlaw trothwy penodol)	70
Cyfanswm	170

gan eu defnyddio i:

Cronfeydd a gynaeafwyd	Swm £'000
Cyllido gorwariant yr Adran Plant a Theuluoedd sydd yn gorwario yn 2020/21	170
Cyfanswm	170

Dileu Gorwariant Adrannol Hanesyddol

Yn dilyn adolygiad o gronfeydd adrannol, argymhellir dileu yn rhannol y gorwariant hanesyddol sydd wedi croni yn flynyddol ers 2017/18:

Cronfa	Swm £'000
Gorwariant Hanesyddol Plant a Theuluoedd	225
Gorwariant Hanesyddol Priffyrdd a Bwrdeistrefol	225
Cyfanswm	450

Eitem 13

CYFARFOD:	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD:	27 MAI 2021
TEITL:	RHAGLEN GYFALAF 2020-21 - ADOLYGIAD DIWEDD BLWYDDYN (SEFYLLFA 31 MAWRTH 2021)
PWRPAS:	ADRODDIAD MONITRO AR WARIANT AC ARIANNU'R RHAGLEN GYFALAF
GWEITHREDIAD:	DERBYN Y WYBODAETH, AC YSTYRIED Y RISGIAU YN YMWNEUD Â'R RHAGLEN GYFALAF
SWYDDOG CYSWLLT:	FFION MADOG EVANS, UWCH REOLWR CYLLID
AELOD CABINET:	CYNGHORYDD IOAN THOMAS, AELOD CABINET CYLLID

1. Cyflwynwyd yr adroddiad atodol (adolygiad diwedd blwyddyn o'r rhaglen gyfalaf) i'r Cabinet ar 18 Mai ar gyfer penderfyniadau ynglŷn â'r rhaglen ddiwygiedig a'i ariannu.
2. Y drefn yn arferol yw ein bod yn cyflwyno'r adroddiad Cabinet i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, i'w graffu ynghyd â phenderfyniadau perthnasol cyfarfod 18 Mai o'r Cabinet sydd ar y dudalen dilynol.
3. Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu nodi'r sefyllfa ac unrhyw risgiau yng nghyswllt rhaglen gyfalaf y Cyngor, ystyried penderfyniad y Cabinet, a sylwebu fel bo angen.

Atodiadau:

Taflen benderfyniad Cabinet 18 Mai
Adroddiad Cabinet 18 Mai

TAFLEN BENDERFYNIAD CABINET CYNGOR GWYNEDD

Dyddiad y Cyfarfod o'r Cabinet:	18 Mai 2021
Dyddiad y bydd y penderfyniad yn dod i rym ac y gweithredir arno, oni bai bo'r penderfyniad yn cael ei alw i mewn yn unol ag adran 7.25 o Gyfansoddiad Cyngor Gwynedd	2 Mehefin 2021

PWNC

Eitem 12: RHAGLEN GYFALAF 2020/21 – ADOLYGIAD DIWEDD BLWYDDYN (SEFYLLFA 31 MAWRTH 2021)

PENDERFYNIAD

Derbyniwyd yr adroddiad ar adolygiad diwedd y flwyddyn (sefyllfa 31 Mawrth 2021) o'r rhaglen gyfalaf.

Nodwyd y gwariant o £27,667,000 ar y rhaglen gyfalaf yn ystod y flwyddyn ariannol 2020/21, fydd yn cael ei ddefnyddio yn y datganiadau ariannol statudol ar gyfer 2020/21.

Cymeradwywyd ariannu addasedig a gyflwynir yn rhan 4 o'r adroddiad, sef:

- £3,000 cynnydd mewn defnydd o fenthyca
 - £10,561,000 cynnydd mewn defnydd o grantiau a chyfraniadau
 - Dim newid mewn defnydd o dderbyniadau cyfalaf
 - £234,000 cynnydd mewn defnydd o gyfraniadau refeniw
 - Dim newid mewn defnydd o'r gronfa gyfalaf
 - £200,000 cynnydd mewn defnydd o gronfeydd adnewyddu ac eraill
-

RHESYMAU DROS Y PENDERFYNIAD

Cyfrifoldeb y Cabinet yw cymryd camau, fel bo angen, er mwyn sicrhau rheolaeth briodol dros gyllidebau'r Cyngor (e.e. cymeradwyo trosglwyddiadau sylweddol neu gyllideb ychwanegol) ac er mwyn caniatáu i'r cyfrifon terfynol ffurfiol gael eu cwblhau.

DATGANIADAU O FUDDIANT PERSONOL AC UNRHYW OLLYNGIADAU PERTHNASOL A GANIATAWYD GAN Y PWYLLGOR SAFONAU

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol na gollyngiadau perthnasol.

UNRHYW YMGYNGHORIADAU A GYNHALIWYD CYN GWNEUD Y PENDERFYNIAD

Ymgynghorwyd â'r Swyddogion Statudol sydd wedi eu cynnwys yn yr adroddiad.

ADRODDIAD I'R CABINET
18 MAI 2021

Aelod Cabinet: Cynghorydd Ioan Thomas, Aelod Cabinet Cyllid

Pwnc: Rhaglen Gyfalaf 2020/21 –
Adolygiad Diwedd Blwyddyn (sefyllfa 31 Mawrth 2021)

Swyddog Cyswilt: Ffion Madog Evans, Uwch Reolwr Cyllid

Y penderfyniad a geisir / Pwrpas yr adroddiad

- Derbyn yr adroddiad ar adolygiad diwedd y flwyddyn (sefyllfa 31 Mawrth 2021) o'r rhaglen gyfalaf.
 - Nodi'r gwariant o £27,667,000 ar y rhaglen gyfalaf yn ystod y flwyddyn ariannol 2020/21, fydd yn cael ei ddefnyddio yn y datganiadau ariannol statudol ar gyfer 2020/21.
 - Cymeradwyo'r ariannu addasedig a gyflwynir yn rhan 4 o'r adroddiad, sef:
 - £3,000 cynnydd mewn defnydd o fenthycyca
 - £10,561,000 cynnydd mewn defnydd o grantiau a chyfraniadau
 - Dim newid mewn defnydd o dderbyniadau cyfalaf
 - £234,000 cynnydd mewn defnydd o gyfraniadau refeniw
 - Dim newid mewn defnydd o'r gronfa gyfalaf
 - £200,000 cynnydd mewn defnydd o gronfeydd adnewyddu ac eraill
-

1. Cyflwyniad / Crynodeb

Cyflwynir yr adroddiad technegol yma fel rhan o'r drefn adolygu cyllideb 2020/21. Prif ddiben yr adroddiad yw cyflwyno'r rhaglen gyfalaf ddiwygiedig, a chymeradwyo'r ffynonellau ariannu perthnasol. Mae crynodeb yn rhan 3 a rhan 4 o'r adroddiad, gyda'r argymhellion yn rhan 6:

Rhan 3: Dadansoddiad fesul Adran o'r rhaglen gyfalaf £114.644m am y 3 blynedd 2020/21 – 2022/23.

Rhan 4: Ffynonellau ariannu'r cynnydd net oddeutu £10.998m ers yr adolygiad diwethaf.

Rhan 5: Manyllder grantiau ychwanegol ers yr adolygiad diwethaf.

Y Cabinet sydd wedi eu hawdurdodi i addasu'r rhaglen gyfalaf. Gofynnir am gymeradwyaeth i'r rhaglen arfaethedig (rhan 3) a'i ariannu (rhan 4).

Mae gweddill yr adroddiad er gwybodaeth:

- Atodiad A: Prif newidiadau fesul ffynhonnell ariannu
- Atodiad B: Symudiadau o 2020/21 i 2021/22

2. Prif Gasgliadau

Y prif gasgliadau sydd yn codi o'r sefyllfa ddiwygiedig yw :

- Llwyddodd y Cyngor i wario oddeutu £27.7m yn 2020/21 ar gynlluniau cyfalaf, gyda £18.2m (66%) ohono wedi'i ariannu trwy grantiau penodol a £4.1m o grant cyffredinol cyfalaf.
- Mae effaith argyfwng Covid19 a'r cyfnod clo ar y rhaglen gyfalaf i'w weld yn glir. Yn ychwanegol i'r £14.1m adroddwyd arno yn adolygiadau blaenorol 2020/21 mae £19.3m pellach o wariant arfaethedig wedi'i ail-broffilio o 2020/21 i 2021/22, ond ni achoswyd unrhyw golled ariannu i'r Cyngor ble gwelwyd cynlluniau yn llithro.

3. Rhaglen Gyfalaf 2020/21 i 2022/23

Gweler isod y rhaglen gyfalaf derfynol am 2020/21 ar ddiwedd Mawrth 2021, gyda'r sefyllfa ddiwygiedig arfaethedig i'r blynyddoedd dilynol.

ADRAN	ADOLYGIAD DIWEDD MAWRTH				CYFANSWM	CYNNYDD / (LLEIHAD) ERS YR ADOLYGIAD DIWETHAF
	2020/21	2021/22	2022/23			
	£'000	£'000	£'000	£'000		
Addysg	7,464	10,413	9,540	27,417	(1,107)	
Amgylchedd	3,468	8,912	199	12,579	7,460	
Cefnogaeth Gorfforaethol	161	-	-	161	42	
Cyllid	749	1,332	768	2,849	(110)	
Economi a Chymuned	1,175	2,107	245	3,527	408	
Tai ac Eiddo	4,689	17,777	5,052	27,518	1,849	
Oedolion, Iechyd a Llesiant	1,914	4,635	1,450	7,999	518	
Plant a Chefnogi Teuluoedd	744	1,018	250	2,012	145	
Priffyrdd a Bwrdeistrefol	4,798	7,895	4,765	17,458	512	
Ymgynghoriaeth	2,505	6,998	287	9,790	(19)	
Corfforaethol	-	2,834	500	3,334	1,300	
CYFANSWM	27,667	63,921	23,056	114,644	10,998	

4. Newidiadau i'r Ffynonellau Ariannu

Mae cynnydd o £10.998m yn y gyllideb ar gyfer y rhaglen gyfalaf tair blynedd ers sefyllfa'r adolygiad diwethaf. Nodir isod y ffynonellau ariannu terfynol ar gyfer 2020/21 ar ddiwedd Mawrth 2021, gyda'r sefyllfa ddiwygiedig arfaethedig i'r blynnyddoedd dilynol:

ARIANNU	ADOLYGIAD DIWEDD MAWRTH				Addasiad Technegol £'000	CYNNYDD / (LLEIHAD) ERS YR ADOLYGIAD DIWETHAF £'000
	2020/21	2021/22	2022/23	CYFANSWM		
	£'000	£'000	£'000	£'000		
Benthycu gyda chefnogaeth	4,053	6,610	6,610	17,273	(4,063)	0
Benthycu Arall	75	6,000	12	6,087	-	3
Grantiau a Chyfraniadau	22,264	17,714	6,835	46,813	4,063	10,561
Derbyniadau Cyfalaf	43	799	13	855	-	0
Refeniw Adrannol a Chorfforaethol	-	59	-	59	(2,526)	234
Cronfa Cyfalaf	-	9,228	1,145	10,373	4,876	0
Cronfeydd Adnewyddu ac Eraill	1,232	23,511	8,441	33,184	(2,350)	200
CYFANSWM	27,667	63,921	23,056	114,644	0	10,998

5. Grantiau Ychwanegol

Ers yr adolygiad diwethaf ddiwedd Tachwedd, llwyddodd y Cyngor i ddenu'r grantiau canlynol ychwanegol o £12,030k. Mae nifer o addasiadau gan gynnwys lleihad ar gynlluniau oedd yn is na'r amcan gwreiddiol yn dod â chyfanswm y symudiad i £10,561k (gweler Atodiad A am fwy o fanylion) :

- £7,190k Grant o'r Gronfa Trafnidiaeth Leol a Llwybrau Diogel
- £2,249k Grant Cynnal a Chadw Ysgolion
- £568k Grant Tai Arloesol – Cartrefi Clyd (Podiau)
- £505k Grant Cronfa Gofal Canolraddol – addasiadau sefydliadau a hwyluso gweithio ar y cyd ag asiantaethau eraill
- £376k Amrywiol grantiau Adfywio
- £267k Grantiau gan Lywodraeth Cymru, Cyngor Gweithredu Gwirfoddol a Chyfoeth Naturiol Cymru tuag at gynlluniau gwledig a datblygiadau amgylcheddol
- £250k Grant Cronfa Rhyddhau Tir
- £207k Grant Cronfa Buddsoddi Cyfalaf Economi Gylchol

- £125k Grant Cronfa Ffyrdd Cadarn
- £117k Grant cyfalaf Cyfleon Chwarae Cymru
- £83k Grant Capasiti Ymchwydd (COVID) i gynorthwyo datblygiadau cartrefi preswyl a gofal dydd
- £65k Grant Digartrefedd Gwedd II gan Llywodrath Cymru
- £28k Grant COVID Dechrau'n Deg gan Lywodraeth Cymru

6. Argymhellion

Gofynnir i'r Cabinet:

- dderbyn yr adroddiad ar adolygiad diwedd y flwyddyn (sefyllfa 31 Mawrth 2021) o'r rhaglen gyfalaf,
- nodi'r gwariant o £27,667,000 ar y rhaglen gyfalaf yn ystod y flwyddyn ariannol 2020/21, a
- cymeradwyo'r ffynonellau ariannu perthnasol (rhan 4 uchod).

7. Rhesymau Dros Argymell y Penderfyniad

Rhaid sicrhau trefniadau ariannu priodol ar gyfer cynlluniau'r Cyngor i wario ar gyfalaf, a rhaid i'r Cabinet gymeradwyo'r rhaglen gyfalaf a'r ffynonellau ariannu.

Mater o drefn yw ymgorffori ariannu trwy grant, ond hefyd mae angen delio gyda sefyllfaoedd lle bu newid rhwng blynnyddoedd mewn proffil gwario a newid mewn gwerth cyfraniadau a derbyniadau cyfalaf.

Argymhellir yma gamau er mwyn sicrhau ffynonellau ariannu pendant am gynlluniau cyfalaf 2020/21 – 2022/23.

8. Ystyriaethau Perthnasol

Materion technegol ynghylch ariannu'r cynlluniau sydd gerbron ac mae ymhlygiadau a dadleuon eisoes wedi'u cyfarch wrth fabwysiadu'r cynlluniau cyfalaf unigol.

9. Camau Nesaf ac Amserlen

Gweithredu ar yr argymhellion i ariannu'r rhaglen.

Barn yr Aelod Lleol

Dim yn berthnasol.

Barn y Swyddogion Statudol**Y Swyddog Monitro:**

Dim sylwadau i'w hychwanegu o safbwynt priodoldeb.

Y Pennaeth Cyllid:

Rwyf wedi cydweithio gyda'r Aelod Cabinet i baratoi'r adroddiad yma ac yn cadarnhau'r cynnwys.

Atodiadau

Atodiad A – Manylion y Prif Newidiadau

Atodiad B – Manylion Ail-broffilio

Manylion y Prif Newididau

Gweler isod y cynlluniau perthnasol sydd yn achosi'r prif newidiadau i'r ffynonellau ariannu ers yr adolygiad diwethaf :

	2020/21	2021/22- 2022/23
	£'000	£'000
Grantiau a Chyfraniadau		
• Grant Cynnal a Chadw Ysgolion (<i>Adran Addysg ac Adran Tai ac Eiddo</i>).	2,249	
• Ail asesu cynlluniau Grant Ysgolion Ganrif 21 (<i>Adran Addysg</i>).		(1,208)
• Amrywiol grantiau adfywio gan Lywodraeth Cymru (<i>Adran Economi a Chymuned</i>).	376	
• Grant COVID Dechrau'n Deg gan Lywodraeth Cymru (<i>Adran Plant a Theuluoedd</i>).	28	
• Grant Cyfalaf Cyfleon Chwarae Cymru (<i>Adran Plant a Theuluoedd</i>).	117	
• Cronfa Gofal Canolraddol (ICF) - grant ychwanegol gan Lywodraeth Cymru ar gyfer addasiadau sefydliadau a hwyluso gweithio ar y cyd ag asiantaethau eraill (<i>Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant</i>).	505	
• Grant Capasiti Ymchwydd (COVID) i gynorthwyo datblygiadau cartrefi preswyl a gofal dydd (<i>Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant</i>).	83	
• Cywiro ariannu cynllun Ad-leoli Segontium (<i>Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant</i>).	(74)	
• Grant Cronfa Buddsoddi Cyfalaf Economi Gylchol tuag at welliannau i Ganolfan Ailgylchu Bangor, cynlluniau Hwb Rhannu Bwyd Cymunedol a Cartgylchu (<i>Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol</i>).	112	95
• Grant Cronfa Ffyrdd Cadarn (<i>Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol</i>).	39	86

<ul style="list-style-type: none"> Grant o'r Gronfa Trafnidiaeth Leol a Llwybrau Diogel gan Lywodraeth Cymru ar gyfer nifer o wahanol gynlluniau (<i>Adran Amgylchedd</i>). 	238	6,952
<ul style="list-style-type: none"> Grant gan Lywodraeth Cymru, Cyngor Gweithredu Gwirfoddol a Chyfoeth Naturiol Cymru tuag at gynlluniau gwledig a datblygiadau amgylcheddol (<i>Adran Amgylchedd</i>). 	266	1
<ul style="list-style-type: none"> Grant Tai Arloesol - Cartrefi Clyd (Podiau) gan Lywodraeth Cymru (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>). 	291	277
<ul style="list-style-type: none"> Grant digartrefedd gan Lywodraeth Cymru (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>). 	65	
<ul style="list-style-type: none"> Grant Cronfa Rhyddhau Tir ar gyfer datblygiadau tai gan Lywodraeth Cymru (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>). 	66	184
<ul style="list-style-type: none"> Addasiad grant HWB Seilwaith Ysgolion - elfen gyfalaf yr arian uniongyrchol a roddwyd gan Lywodraeth Cymru ar gyfer offer TG i ysgolion (<i>Adran Cyllid</i>). 	(201)	
Refeniw Adrannol		
<ul style="list-style-type: none"> Cyfraniadau tuag at ambell gynllun yn ymwneud ag ysgolion (<i>Adran Addysg</i>). 	152	
<ul style="list-style-type: none"> Cyfraniadau tuag at amrwyiol gynlluniau Priffyrdd a Bwrdeistrefol (<i>Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol</i>). 	61	
<ul style="list-style-type: none"> Ariannu Cyfatebol tuag at Safle Sipsiwn Llandygai a chynllun arall Tai (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>). 	16	
Cronfeydd Adnewyddu ac Eraill		
<ul style="list-style-type: none"> Adnewyddu Cerbydau o gronfeydd adnewyddu (<i>Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol; Adran Ymgynghoriaeth; Adran Cyllid</i>). 	155	
<ul style="list-style-type: none"> Cyfraniad tuag at y cynllun Technoleg Gwybodaeth HWB seilwaith ysgolion (<i>Adran Cyllid</i>). 	62	

Manylion Ail-broffilio

Gweler isod y prif gynlluniau sydd wedi eu hail-broffilio ers y gyllideb wreiddiol:

	2020/21 £'000	2021/22 £'000
Grant Cynnal a Chadw Ysgolion (disodli ariannu yn 20/21, sy'n llithro i 21/22) (<i>Adran Addysg; Adran Tai ac Eiddo; Corfforaethol</i>)	(2,249)	949
Grant Cynnal a Chadw Ysgolion (disodli ariannu yn 20/21, sy'n llithro i 21/22) – swm i'w ddyrannu (<i>Corfforaethol</i>)		1,300
Cynlluniau Ysgolion (Ganrif 21 ac Eraill) (<i>Adran Addysg</i>)	(4,489)	4,489
Adfywio Bangor a Chaernarfon (<i>Adran Economi a Chymuned</i>)	(758)	758
Cynlluniau Morwrol, Parciau Gwledig a Hamdden (<i>Adran Economi a Chymuned</i>)	(409)	409
Cynllun Buddsoddiad Neuadd Dwyfor (<i>Adran Economi a Chymuned</i>)	(555)	555
Cynllun Grant Gofal Plant (<i>Adran Plant a Theuluoedd</i>)	(768)	768
Cynlluniau Sefydliadau Preswyl Oedolion (<i>Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant</i>)	(924)	924
Hwb Iechyd a Gofal Penygroes (<i>Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant</i>)	(750)	750
Cynlluniau Sefydliadau Gofal Dydd Oedolion (<i>Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant</i>)	(561)	561
Cynlluniau Goleuadau Traffig a Stryd LED (<i>Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol</i>)	(301)	301
Cynlluniau Priffyrdd a Phontydd (<i>Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol</i>)	(1,531)	1,531
Cynlluniau Bwrdeistrefol (<i>Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol</i>)	(340)	340
Adnewyddu Cerbydau (<i>Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol; Adran Ymgynghoriaeth; Adran Amgylchedd</i>)	(3,315)	3,315
Cynlluniau Atal Llifogydd (<i>Adran Ymgynghoriaeth</i>)	(1,639)	1,639
Cei Aberdyfi (<i>Adran Ymgynghoriaeth</i>)	(1,748)	1,748
Cynlluniau Trafnidiaeth (<i>Adran Amgylchedd</i>)	(766)	766

Cynlluniau Gwledig (<i>Adran Amgylchedd</i>)	(171)	171
Ail-wynebu Meysydd Parcio (<i>Adran Amgylchedd</i>)	(219)	219
Pwyntiau Gwefru Cerbydau (<i>Adran Amgylchedd</i>)	(456)	456
Systemau TG arbenigol Adran Amgylchedd (<i>Adran Amgylchedd</i>)	(72)	72
Cynlluniau Grantiau Tai ac Eraill (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>)	(1,672)	1,672
Cynlluniau Strategaeth Tai (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>)	(3,595)	3,595
Cynlluniau Digartrefedd (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>)	(2,113)	2,113
Cynlluniau Addasiadau Swyddfeydd (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>)	(170)	170
Cynlluniau Rheoli Carbon y Cyngor (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>)	(1,142)	1,142
Cynllun Gwaredu Asbestos (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>)	(580)	580
Cynlluniau Ysgogi'r Economi (<i>Adran Tai ac Eiddo</i>)	(925)	925
Adnewyddu Cyfarpar TG (<i>Adran Cyllid</i>)	(95)	95
Adnoddau Cynllun Asedau heb ddyrannu tan 21/22 (<i>Corfforaethol</i>)	(1,034)	1,034

Noder:

Ni fydd yr ail-broffilio uchod yn golygu unrhyw golled grant.

Mae amrywiol resymau dilys tu ôl i'r ail-broffilio mewn sawl achos, ond gall yr oedi cyn gweithredu'r cynlluniau yma olygu bod gwasanaethau yn ymdopi'n hirach gyda'r asedau presennol heb eu gwella.

Eitem 14

CYFARFOD	Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu
DYDDIAD	27 Mai 2021
TEITL	Cyfrifon Terfynol Harbyrau Gwynedd am y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2021
PWRPAS YR ADRODDIAD	Cyflwyno – <ul style="list-style-type: none">• Adroddiad Cyfrif Incwm a Gwariant Refeniw 2020/21, a• Ffurflen datganiadau cyfrifon, wedi'i ardystio, ond yn amodol ar archwiliad
AWDUR	Ffion Madog Evans, Uwch Reolwr Cyllid
GWEITHREDIAD	Derbyn a Chymeradwyo'r Cyfrifon

1. GOFYNION ADRODD HARBYRAU

- 1.1 Yn unol â'r gofynion statudol o dan Ddeddf Harbyrau 1964 mae'n rhaid i Wunedd, fel awdurdod harbyrau, ddarparu datganiad cyfrifon blynyddol sy'n ymwneud â gweithgareddau harbwr.
- 1.2 Ystyrir Harbyrau Gwynedd, oherwydd trosiant is na £2.5m, i fod yn gorff llywodraeth leol llai o faint yn unol â'r diffiniad yn y Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2018.
- 1.3 Ar gyfer "cyrff llywodraeth leol llai o faint", mae cwblhau ffurflen datganiadau cyfrifon a ddarparwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru yn cwrdd â'r gofynion statudol. Bydd yn destun archwiliad ar wahân, ond nid oes rhaid cynhyrchu datganiadau ariannol statudol llawn (sy'n cydymffurfio gyda Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol "IFRS").

2. CYFRIFON 2020-21

- 2.1 **Cyflwynir y Cyfrif Incwm a Gwariant Refeniw am 2020-21 yma fel Atodiad A** ar ffurf adroddiad "alldro" syml.
- 2.2 Yn Atodiad B, cyflwynir y ffurflen datganiadau cyfrifon am 2020/21, wedi'i chwblhau a'i hardystio cyn yr archwiliad gan Dafydd L Edwards, y Swyddog Cyllid Statudol ar gyfer yr Harbyrau.
- 2.3 Bydd y cyfrifon a'r ffurflen yn destun archwiliad buan gan Swyddfa Archwilio Cymru, archwilwyr allanol Cyngor Gwynedd, a apwyntwyd gan Archwilydd Cyffredinol

Cymru. Os bydd angen newidiadau yn dilyn archwiliad, yna cyflwynir fersiwn diwygiedig i gyfarfod 14 Hydref 2021 o'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.

- 2.4 Ar ôl archwiliad ac yn dilyn unrhyw addasiadau fydd angen, bydd cynrychiolydd yr Archwilydd Cyffredinol yn ardystio'r ffurflen cyn 30 Tachwedd 2021.
- 2.5 Mae Atodiad A yn dangos y cyfrifon refeniw yn unig tra bod y datganiadau cyfrifyddu yn Atodiad B yn cynnwys refeniw a chyfalaf. Nid oedd gwariant cyfalaf gan Harbyrau Gwynedd yn 2020/21.

3. ARGYMHELLIAD

3.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio dderbyn a chymeradwyo'r wybodaeth sydd yn yr atodiadau, sef ;–

- Cyfrif Incwm a Gwariant Refeniw 2020/21 – Atodiad A
- Ffurflen Flynyddol ar gyfer y Flwyddyn a Ddaeth i Ben 31 Mawrth 2021, yn Amodol ar Archwiliad – Atodiad B

Pwyllgor Archwilio

Adroddiad Harbyrau Cyngor Gwynedd

Cyfrif Incwm a Gwariant 2020-21

	Cyllideb 2020-21	Cyfrifon Terfynol 2020-21	Gwahaniaeth Gor (Tan) wariant
Gwariant			
Gweithwyr			
Cyflogau	£206,760	£195,756	-£11,004
Hyfforddiant	£0	£220	£220
Yswiriant Atebolrwydd	£2,220	£2,220	£0
Amrywiol Eraill	£2,200	£1,075	-£1,125
Adeiladau			
Cynnal a Chadw	£51,420	£14,270	-£37,150
Cynnal Tiroedd	£12,590	£6,588	-£6,002
Ynni	£9,750	£12,704	£2,954
Trethi	£20,800	£15,943	-£4,857
Dwr	£2,490	£2,137	-£353
Lês yr Arfordir	£2,790	£2,600	-£190
Glanhau a Casglu Sbwriel	£4,690	£4,510	-£180
Yswiriant Adeiladau	£430	£430	£0
Cludiant			
Costau Rhedeg Cerbydau (cynnwys cychod)	£2,320	£632	-£1,688
Costau Teithio	£410	£136	-£274
Cyflenwadau a Gwasanaethau			
Offer - cynnwys diogelwch	£16,510	£16,081	-£429
Arolygiadau Tanfor	£0	£0	£0
Arwyddion a Rhybuddion	£0	£28,157	£28,157
Dillad	£2,020	£2,293	£273
Cynnal Cychod	£3,160	£2,892	-£268
Ffioedd Arbennigol	£6,760	£0	-£6,760
Trwyddedau	£600	£75	-£525
Deunyddiau Swyddfa, Argraffu a Rhwydwaith	£2,470	£5,005	£2,535
Ffioedd Archwilio	£720	£700	-£20
Yswiriant Arian Parod	£1,410	£1,410	£0
Cefnogaeth Canolog			
Ad-Daliadau Costau Canolog	£43,381	£43,381	£0
Cyfanswm Gwariant	£395,901	£359,215	-£36,686
Incwm			
Grant Furlough	£0	-£1,638	-£1,638
Grant Di-golledu Incwm (Covid)	£0	-£28,075	-£28,075
Ffioedd a Rhenti	-£179,280	-£100,195	£79,085
Cyfraniad o Cronfeydd	£0	-£7,478	-£7,478
Cyfanswm Incwm	-£179,280	-£137,385	£41,895
Cyfanswm Gwariant Net	£216,621	£221,829	£5,208

Prif Wahaniaethau

Gweithwyr **Costau Staffio - tanwario (£11k)**

Trosiant Staff

Adeiladau **Adeiladau - cynnal a chadw/cynnal tiroedd/offer/ynni - tanwario (£46k)**

Cynnal a Chadw Adeiladau, dan reolaeth Adran Eiddo'r Cyngor, sydd bennaf gyfrifol am y tanwariant ynghyd ac arbedion oherwydd y cyfnod clo

**Cyflenwadau
a
Gwasnaethau**

Offer Diogelwch /Arolygiadau/ Trwyddedau a Costau Ffioedd a Costau Gweinyddol - gorwario £23k

Gorwariant yn bennaf arwyddion a rhybuddion.

Incwm **Grant Furlo (£2k)**

Ad-daliad gan y Llywodraeth am rhai staff oedd ar cynllun Furlough am gyfnod

Ffioedd - gorwario (diffyg) £51k

Diffyg incwm yn y ffioedd angorfeydd yn erbyn targed o £179,280 yn bennaf oherwydd y cyfnod clo

Cyd-bwyllgorau Llai yng Nghymru

Ffurflen Flynyddol ar gyfer y Flwyddyn a Ddaeth i Ben ar 31 Mawrth 2021

DEWIS IAITH

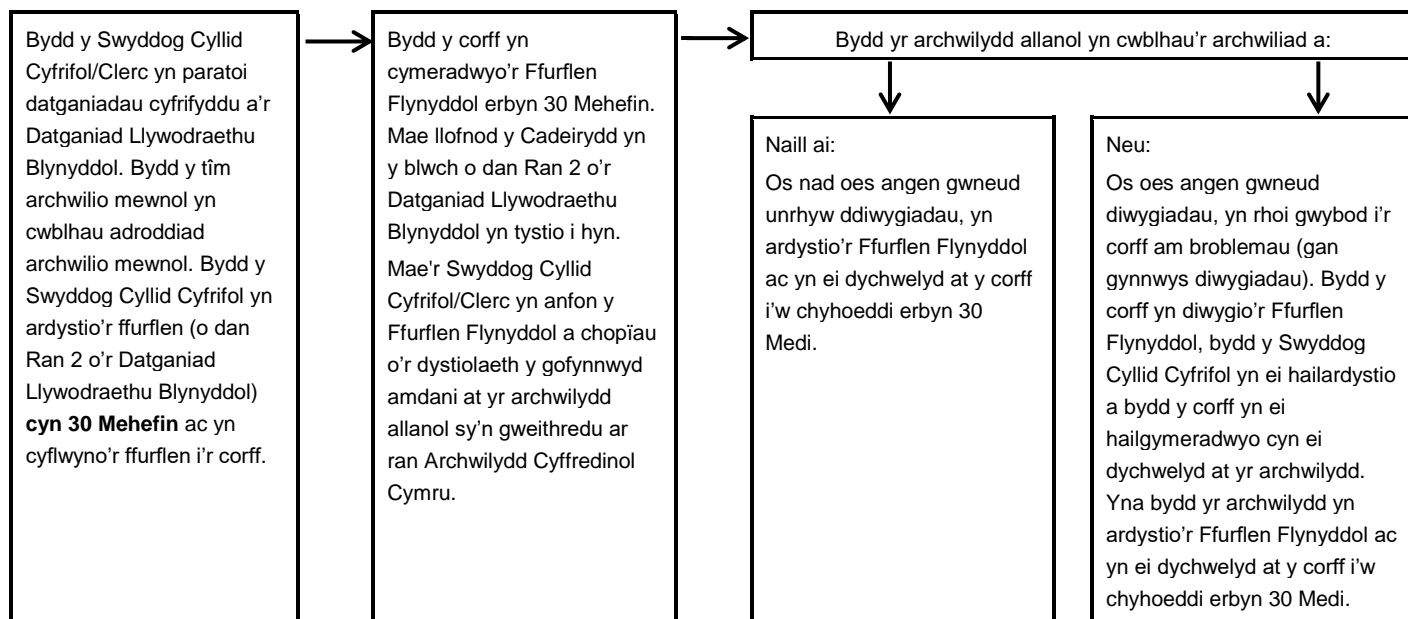
Nodwch sut yr hoffech i ni gyfathrebu â chi yn ystod yr archwiliad. Noder y bydd hysbysiadau archwilio yn cael eu cyhoeddi'n ddwyieithog.

		Ie	Na			Ie	Na			Ie	Na
SAESNEG	☐	☐		CYMRAEG	☐	☐		DWYIEITHOG	☐	☐	

Y CYFRIFON A'R BROSES ARCHWILIO

Mae Adran 12 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn ei gwneud yn ofynnol i gyrrff llywodraeth leol yng Nghymru (gan gynnwys cyd-bwyllgorau) lunio eu cyfrifon bob blwyddyn hyd at 31 Mawrth a sicrhau bod Archwilydd Cyffredinol Cymru yn archwilio'r cyfrifon hynny. Mae Rheoliad 14 o Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 yn nodi bod yn rhaid i gyrrff llywodraeth leol llai h.y. y rhai hynny ag incwm a gwariant sy'n llai na £2.5 miliwn baratoi eu cyfrifon yn unol â'r arferion priodol.

Nodir yr arferion priodol ar gyfer cyd-bwyllgorau llai ag incwm a gwariant islaw £2.5 miliwn yng nghyhoeddiad Un Llais Cymru/Cymdeithas Clercod Cynghorau Lleol, **Governance and accountability for local councils in Wales – A Practitioners' Guide** (y Canllaw i Ymarferwyr). Mae'r Canllaw i Ymarferwyr yn ei gwneud yn ofynnol iddynt baratoi eu cyfrifon ar ffurf Ffurflen Flynyddol. Mae'r Ffurflen Flynyddol hon yn bodloni gofynion y Canllaw i Ymarferwyr. Mae'r cyfrifon a'r trefniadau archwilio yn dilyn y broses a nodir isod.

Darllenwch y canllawiau ar gwblhau'r Ffurflen Flynyddol hon a **chwblhewch bob adran mewn pinc.**

CYMERADWYO'R FFURFLEN FLYNYDDOL

Mae'n rhaid i'r Pwyllgor gymeradwyo'r Ffurflen Flynyddol CYN i'r cyfrifon a'r dogfennau ategol fod ar gael i'w harchwilio'n gyhoeddus o dan adran 30 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Os nad yw'n gallu cwblhau'r broses gymeradwyo erbyn 30 Mehefin 2021 neu gyhoeddi'r ffurflen a archwiliwyd erbyn 30 Medi, rhaid i'r Pwyllgor gyhoeddi hysbysiadau fel sy'n ofynnol yn ôl y Rheoliadau.

Yr archwilydd sy'n gweithredu ar ran yr Archwilydd Cyffredinol fydd yn cwblhau Tystysgrif Archwilio ac adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru. **NI CHAIFF** y Clerc/Swyddog Cyllid Cyfrifol, y Cadeirydd na'r archwilydd mewnol eu cwblhau.

Caiff ffurflenni a archwiliwyd ac a ardystiwyd eu dychwelyd i'r corff at ddibenion cyhoeddi ac arddangos y datganiadau cyfrifyddu, y Datganiad Llywodraethu Blynyddol a thystysgrif ac adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Datganiadau cyfrifyddu 2020-21 ar gyfer:

Enw'r corff:

Harbyrau Cyngor Gwynedd

	Y flwyddyn a ddaeth i ben		Nodiadau a chanllawiau i'r sawl sy'n llunio'r cyfrifon
	31 Mawrth 2020 (£)	31 Mawrth 2021 (£)	Dylech dalgrynnu'r holl ffigurau i'r £ agosaf. Peidiwch â gadael unrhyw flychau yn wag na chofnodi balansau o £0 neu ddim. Rhaid i bob ffigwr fod yn gyson â'r cofnodion ariannol sylfaenol ar gyfer y flwyddyn berthnasol.
Datganiad o incwm a gwariant/derbyniadau a thaliadau			
1. Balansau a ddygwyd ymlaen	0	0	Cyfanswm y balansau a'r cronfeydd wrth gefn ar ddechrau'r flwyddyn fel y'u cofnodwyd yn y cofnodion ariannol. Rhaid iddo fod yn gyson â Llinell 7 y flwyddyn flaenorol.
2. (+) Incwm o drethiant lleol/ardoll	198,271	221,829	Cyfanswm yr incwm a dderbyniwyd/derbyniadwy yn ystod y flwyddyn o drethiant lleol (praesept) neu ardoll/cyfraniad gan brif gyrrff.
3. (+) Cyfanswm derbyniadau eraill	187,869	137,385	Cyfanswm incwm neu dderbyniadau a gofnodwyd yn y llyfr arian parod namyn y symiau a gynhwysir yn llinell 2. Mae'n cynnwys grantiau cymorth, dewisol a reffeniw.
4. (-) Costau staff	-200,207	-199,271	Cyfanswm gwariant neu daliadau a wnaed i bob gweithiwr cyflogedig ac ar ei ran. Dylech gynnwys cyflogau, TWE ac Yswiriant Gwladol (cyflogeion a chyflogwyr), cyfraniadau pensiwn a threuliau cysylltiedig, e.e. costau terfynu.
5. (-) Llog ar fenthyciadau/ad-daliadau cyfalaf	0	0	Cyfanswm gwariant neu daliadau cyfalaf a llog a wnaed yn ystod y flwyddyn ar fenthyciadau allanol (os o gwbl).
6. (-) Cyfanswm taliadau eraill	-185,933	-159,943	Cyfanswm gwariant neu daliadau fel y'u cofnodwyd yn y llyfr arian parod namyn costau staff (Llinell 4) a llog ar fenthyciadau/ad-daliadau cyfalaf (Llinell 5).
7. (=) Balansau a gariwyd ymlaen	0	0	Cyfanswm y balansau a'r cronfeydd wrth gefn ar ddiwedd y flwyddyn. Rhaid iddo fod yn hafal i (1+2+3) – (4+5+6).
Datganiad o falansau			
8. (+) Dyledwyr	22,573	32,405	Cyfrifon incwm a gwariant yn unig: Nodwch werth dyledion sy'n ddyledus i'r corff.
9. (+) Cyfanswm arian parod a buddsoddiadau	-17,561	-31,675	Pob cyfrif: Swm yr holl gyfrifon banc cyfredol a chadw, daliadau ariannol a buddsoddiadau a ddelir ar 31 Mawrth. Rhaid i hyn fod yn gyson â balans cysoni'r llyfr arian parod yn unol â'r cysoniad banc.
10. (-) Credydwyr	-5,012	-730	Cyfrifon incwm a gwariant yn unig: Nodwch werth yr arian sy'n ddyledus gan y corff (heblaw costau benthyg) ar ddiwedd y flwyddyn.
11. (=) Balansau a gariwyd ymlaen	0	0	Dylai cyfanswm y balansau fod yn gyson â llinell 7 uchod: Nodwch gyfanswm (8+9-10).
12. Cyfanswm asedau sefydlog ac asedau hirdymor	496,912	496,912	Gwerth cofrestr asedau a buddsoddiadau pob ased sefydlog, ynghyd ag unrhyw asedau hirdymor eraill a ddelir ar 31 Mawrth.
13. Cyfanswm benthyciadau	0	0	Balans cyfalaf dyledus pob benthygiad o drydydd partion ar 31 Mawrth (gan gynnwys PWLB).

Datganiad Llywodraeth Blynyddol (Rhan 1)

Rydym yn cydnabod, fel aelodau o'r Pwyllgor, ein cyfrifoldeb am sicrhau bod system rheolaeth fewnol gadarn ar waith, gan gynnwys paratoi'r datganiadau cyfrifyddu. Rydym yn cadarnhau, hyd eithaf ein gwybodaeth a'n cred, o ran y datganiadau cyfrifyddu ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2021, ein bod wedi gwneud y canlynol:

	Cytunwyd?		Mae 'DO' yn golygu bod y Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor wedi gwneud y canlynol:	Cyf y Dangosydd Perfformiad
	Do	Naddo*		
<p>1. Rydym wedi rhoi trefniadau ar waith ar gyfer:</p> <ul style="list-style-type: none"> gwaith rheoli ariannol effeithiol yn ystod y flwyddyn; a pharatoi a chymeradwyo'r datganiadau cyfrifyddu. 	☒	☒	Pennu ei gyllideb a rheoli ei arian yn briodol a pharatoi a chymeradwyo ei ddatganiadau cyfrifyddu fel a ragnodir gan y gyfraith.	6, 12
<p>2. Cynnal system rheolaeth fewnol ddigonol, gan gynnwys mesurau a gynlluniwyd i atal a chanfod twyll a llygredd, ac adolygu ei heffeithiolrwydd.</p>	☒	☒	Gwneud trefniadau priodol a derbyn cyfrifoldeb am warchod yr arian cyhoeddus a'r adnoddau dan ei reolaeth.	6, 7
<p>3. Rydym wedi cymryd yr holl gamau rhesymol i roi sicrwydd i ni'n hunain nad oes unrhyw achosion o ddiffyg cydymffurfio gwirioneddol na phosibl â chyfreithiau, rheoliadau na chodau ymarfer a allai gael effaith ariannol sylweddol ar allu'r Pwyllgor i gynnal ei fusnes nac ar ei sefyllfa ariannol.</p>	☒	☒	Ond wedi gwneud pethau y mae ganddo'r pŵer cyfreithiol i'w gwneud ac wedi cydymffurfio â chodau ymarfer a safonau wrth wneud hynny.	6
<p>4. Rydym wedi darparu cyfle priodol i etholwyr arfer eu hawliau yn unol â gofynion Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014.</p>	☒	☒	Rhoi'r cyfle i bob unigolyn â diddordeb archwilio cyfrifon y corff yn unol â'r hyn a nodir yn yr hysbysiad o'r archwiliad.	6, 23
<p>5. Rydym wedi cynnal asesiad o'r risgiau sy'n wynebu'r Pwyllgor ac wedi cymryd camau priodol i reoli'r risgiau hynny, gan gynnwys cyflwyno rheolaethau mewnol a/neu yswiriant allanol lle y bo angen.</p>	☒	☒	Ystyried y risgiau ariannol a'r risgiau eraill a wynebwr ganddo wrth weithredu'r corff a delio â hwy'n briodol.	6, 9
<p>6. Rydym wedi cynnal system archwilio mewnol ddigonol ac effeithiol ar gyfer y cofnodion cyfrifyddu a'r systemau rheoli drwy gydol y flwyddyn ac wedi cael adroddiad gan yr archwilydd mewnol.</p>	☒	☒	Trefnu i unigolyn cymwys, yn annibynnol ar y rheolaethau a'r gweithdrefnau ariannol, roi barn wrthrychol ar ba un a yw'r rhain yn diwallu anghenion y corff.	6, 8
<p>7. Rydym wedi ystyried a oes unrhyw ymglyfreitha, rhwymedigaethau neu ymrwymadau, digwyddiadau neu drafodion, a ddigwyddodd naill ai yn ystod y flwyddyn neu ar ôl i'r flwyddyn ddod i ben, wedi cael effaith ariannol ar y Pwyllgor a, lle y bo'n briodol, wedi eu cynnwys yn y datganiadau cyfrifyddu.</p>	☒	☒	Datgelu popeth y dylai fod wedi ei ddatgelu am ei fusnes yn ystod y flwyddyn gan gynnwys digwyddiadau a ddigwyddodd ar ôl i'r flwyddyn ddod i ben os ydynt yn berthnasol.	6
<p>8. Rydym wedi cymryd camau priodol i fynd i'r afael â phob mater a godwyd mewn adroddiadau blaenorol gan archwilwyr mewnol ac allanol.</p>	☒	☒	Ystyried a chymryd camau priodol i fynd i'r afael â phroblemau/gwendidau a ddygwyd i'w sylw gan archwilwyr mewnol ac allanol.	6, 8, 23

* Ar ddalen ar wahân, rhwch esboniadau i'r archwilydd allanol ar gyfer pob ymateb 'naddo' a roddwyd; a disgrifiwch pa gamau gweithredu sy'n cael eu cymryd i fynd i'r afael â'r gwendidau a nodwyd.

Nodiadau datgelu ychwanegol*

Darperir yr wybodaeth ganlynol i gynorthwyo'r darllenydd i ddeall y datganiad cyfrifyddu a/neu'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol

1.

2.

3.

* Dylid cynnwys yma unrhyw ddatgeliadau ychwanegol sy'n angenrheidiol yn nhyb y Cyngor i gynorthwyo'r darllenydd i ddeall y datganiad cyfrifyddu a/neu'r datganiad llywodraethu blynyddol.

Cymeradwyaeth ac ardystiad y Pwyllgor

Y Pwyllgor sy'n gyfrifol am baratoi'r datganiadau cyfrifyddu a'r datganiad llywodraethu blynyddol yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (y Ddeddf) a Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014.

Ardystiad gan y Swyddog Cyllid Cyfrifol Ardystiaf fod y datganiadau cyfrifyddu yn y Ffurflen Flynyddol hon yn rhoi darlun teg o sefyllfa ariannol y Pwyllgor, a'i incwm a'i wariant, neu'n cyflwyno'r derbyniadau a'r taliadau'n briodol, yn ôl y digwydd, ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2021.	Cymeradwyaeth gan y Pwyllgor Cadarnhaf fod y datganiadau cyfrifyddu hyn a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol wedi eu cymeradwyo gan y Pwyllgor o dan gyfeirnod cofnod:
Llofnod y Swyddog Cyllid Cyfrifol: 	Cyfeirnod cofnod:
Enw: DAFYDD L EDWARDS	Llofnod Cadeirydd y cyfarfod:
Dyddiad: 19/05/2021	Enw:
	Dyddiad:

Tystysgrif Archwilio ac adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru

Adroddaf mewn perthynas â'm harchwiliad o'r cyfrifon dan adran 13 o'r Ddeddf, pa un a yw unrhyw faterion a ddaw i'm sylw'n rhoi achos i bryderu na chydymffurfiwyd â deddfwriaeth berthnasol a gofynion rheoleiddiol. Cynhaliwyd fy archwiliad yn unol â chanllawiau a gyhoeddwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Ardystiaf fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o'r Ffurflen Flynyddol ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2021 ar gyfer:

Harbyrau Cyngor Gwynedd

Adroddiad yr Archwilydd Cyffredinol

Barn archwilio

[Ac eithrio'r materion a nodir isod]* Ar sail fy adolygiad, yn fy marn i, nid oes unrhyw faterion wedi dod i'm sylw sy'n rhoi achos i bryderu, mewn unrhyw ffordd berthnasol, bod yr wybodaeth yr adroddir arni yn y Ffurflen Flynyddol hon:

- heb gael ei pharatoi yn unol ag arferion priodol;
- yn peidio â chydymffurfio â deddfwriaeth berthnasol a gofynion rheoleiddiol;
- yn anghyson â threfniadau llywodraethu'r Pwyllgor; ac
- nad oes gan y Pwyllgor drefniadau priodol yn eu lle i sicrhau darbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran y modd y mae'n defnyddio adnoddau.

Materion eraill sy'n codi ac argymhellion

Tynnaf sylw'r corff at y materion a'r argymhellion canlynol nad ydynt yn effeithio ar fy marn archwilio ond y dylai'r corff fynd i'r afael â hwy. / Nid oes unrhyw faterion pellach nac argymhellion yr wyf yn dymuno'u dwyn i sylw'r Pwyllgor.*

Enw'r archwilydd allanol:

Llofnod yr archwilydd allanol:

Dyddiad:

Tros ac ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru

* Dileer fel y bo'n briodol.

Adroddiad archwilio mewnol Blynyddol ar gyfer:

Enw'r corff:

Harbyrau Cyngor Gwynedd

Mae archwiliad mewnol y Pwyllgor, gan weithredu'n annibynnol ac ar sail asesiad o risg, wedi cynnwys cynnal asesiad dewisol o gydymffurfiaeth â'r gweithdrefnau a'r rheolaethau perthnasol y disgwylir iddynt fod ar waith yn ystod y flwyddyn ariannol sy'n dod i ben 31 Mawrth 2021.

Cynhaliwyd yr archwiliad mewnol yn unol ag anghenion y Pwyllgor a'r gwaith a drefnwyd. Ar sail y canfyddiadau yn y meysydd a archwiliwyd, ceir crynodeb o gasgliadau'r archwiliad mewnol yn y tabl hwn. Nodir isod amcanion rheolaeth fewnol a chasgliadau'r archwiliad mewnol ar ba un a oedd yr amcanion canlynol o ran rheolaeth, ym mhob ffordd bwysig, yn cael eu bodloni drwy gydol y flwyddyn ariannol i safon sy'n ddigonol i ddiwallu anghenion y Pwyllgor.

	Cytunwyd?				Amlinelliad o'r gwaith a wnaed fel rhan o'r archwiliad mewnol (DS nid oes angen hyn os cyflwynwyd adroddiad archwilio mewnol manwl i'r corff)
	Do	Naddo*	Amh.	Heb ei gynnwys**	
1. Mae'r llyfrau cyfrifon priodol wedi'u cadw'n briodol drwy gydol y flwyddyn.	☒	☒	☒	☒	Mewnosoder y testun
2. Bodlonwyd rheoliadau ariannol, ategwyd taliadau gan anfonebau, cymeradwywyd gwariant a rhoddwyd cyfrif priodol am TAW.	☒	☒	☒	☒	Mewnosoder y testun
3. Asesodd y corff y risgiau sylweddol i gyflawni ei amcanion ac adolygodd ddigonolrwydd y trefniadau ar gyfer eu rheoli.	☒	☒	☒	☒	Mewnosoder y testun
4. Deilliodd y gofyniad blynyddol am braesept/ardoll/adnoddau o broses gyllidebu ddigonol, cafodd cynnydd yn erbyn y gyllideb ei fonitro'n rheolaidd, ac roedd y cronfeydd wrth gefn yn briodol.	☒	☒	☒	☒	Mewnosoder y testun
5. Cafodd yr incwm disgwylidig ei dderbyn yn llawn, ar sail prisiau cywir, ei gofnodi'n briodol a'i fancio'n syth, a rhoddwyd cyfrif priodol am TAW.	☒	☒	☒	☒	Mewnosoder y testun
6. Cefnogwyd taliadau arian mân yn briodol gan dderbynebau, cymeradwywyd gwariant a rhoddwyd cyfrif priodol am TAW.	☒	☒	☒	☒	Mewnosoder y testun
7. Talwyd cyflogau i gyflogeion a lwfansau i aelodau yn unol â chymeradwyaethau a gofnodwyd, a chymhwyswyd gofynion TWE ac Yswiriant Gwladol yn briodol.	☒	☒	☒	☒	Mewnosoder y testun
8. Roedd y cofrestrau asedau a buddsoddiadau yn gyflawn, yn gywir, ac yn cael eu cynnal yn briodol.	☒	☒	☒	☒	Mewnosoder y testun

	Cytunwyd?				Amlinelliad o'r gwaith a wnaed fel rhan o'r archwiliad mewnol (DS nid oes angen hyn os cyflwynwyd adroddiad archwilio mewnol manwl i'r corff)
	Do	Naddo*	Amh.	Heb ei gynnwys**	
9. Cafodd cysoniadau cyfrifon banc cyfnodol ac ar ddiwedd y flwyddyn eu cynnal yn briodol.	☐	☐	☐	☐	Mewnosoder y testun
10. Cafodd datganiadau cyfrifyddu a baratowyd yn ystod y flwyddyn eu paratoi ar y sail gyfrifyddu gywir (derbyniadau a thaliadau/incwm a gwariant), roeddent yn gyson â'r llyfr arian parod, wedi'u hategu gan drywydd archwilio digonol o gofnodion sylfaenol, a, lle y bo'n briodol, cafodd dyledwyr a chredydwyr eu cofnodi'n briodol.	☐	☐	☐	☐	Mewnosoder y testun

Roedd rheolaethau digonol yn bodoli ar gyfer unrhyw feysydd risg a nodwyd gan y Cyngor/Bwrdd/Pwyllgor (rhestrwch unrhyw feysydd risg eraill isod neu ar ddalenni ar wahân os oes angen:					
	Cytunwyd?				Amlinelliad o'r gwaith a wnaed fel rhan o'r archwiliad mewnol (DS nid oes angen hyn os cyflwynwyd adroddiad archwilio mewnol manwl i'r corff)
	Do	Naddo*	Amh.	Heb ei gynnwys**	
11. Mewnosoder y maes risg	☐	☐	☐	☐	Mewnosoder y testun
12. Mewnosoder y maes risg	☐	☐	☐	☐	Mewnosoder y testun
13. Mewnosoder y maes risg	☐	☐	☐	☐	Mewnosoder y testun

* Os atebwyd 'naddo', nodwch y goblygiadau a'r camau sy'n cael eu cymryd i fynd i'r afael ag unrhyw wendid rheoli a nodwyd (ychwanegwch ddalenni ar wahân os oes angen).

** Os atebwyd 'heb ei gynnwys', nodwch pryd y gwnaethpwyd y gwaith archwilio mewnol mwyaf diweddar yn y maes hwn a phryd y bwriedir ei wneud nesaf, neu os nad oes angen ei gynnwys, rhaid i'r archwilydd mewnol esbonio pam nad oes angen hynny.

[Mae fy nghanfyddiadau manwl a'm hargymhellion yr wyf yn eu dwyn i sylw'r Pwyllgor wedi'u cynnwys yn fy adroddiad manwl i'r Pwyllgor dyddiedig _____.] * Dileer os nad oes adroddiad wedi'i baratoi.

Cadarnhau archwiliad mewnol

Rwyf/Rydym yn cadarnhau nad wyf fi/ydym ni, fel archwilydd mewnol y Pwyllgor, wedi ymgymryd â swyddogaeth reoli na gweinyddol o fewn y corff (gan gynnwys paratoi'r cyfrifon) nac fel aelod o'r corff yn ystod y blynyddoedd ariannol 2019-20 a 2020-21. Cadarnhaf hefyd na fu unrhyw achos o wrthdaro buddiannau ynghylch fy mhenodiad.

Enw'r unigolyn a gynhaliodd yr archwiliad mewnol: Luned Fôn Jones, Cyngor Gwynedd
Llofnod yr unigolyn a gynhaliodd yr archwiliad mewnol: : <i>Luned Fôn Jones</i>
Dyddiad: 12/5/2021

Nodiadau cyfarwyddyd ar gwblhau'r Ffurflen Flynyddol

- Rhaid i chi gymhwyso arferion priodol wrth baratoi'r Ffurflen Flynyddol hon. Nodir yr arferion priodol yn y Canllaw i Ymarferwyr.
- Gwnewch yn siŵr bod y Ffurflen Flynyddol wedi ei chwblhau'n llawn, h.y. dim blychau coch gwag. Ceisiwch osgoi gwneud unrhyw ddiwygiadau i'r ffurflen wedi'i chwblhau. Os na allwch osgoi hyn, rhowch linell drwy'r cofnodion anghywir, sicrhewch fod y diwygiadau wedi'u tynnu at sylw'r corff gyda llythrennau cyntaf eich enw wrth eu hymyl a'ch bod wedi rhoi esboniad i'r archwilydd allanol. **Peidiwch â defnyddio hylif cywiro.** Caiff ffurflenni blynyddol anghyflawn neu rai sy'n cynnwys diwygiadau heb eu cymeradwyo a/neu eu hesbonio neu hylif cywiro eu dychwelyd heb eu harchwilio a gall olygu costau ychwanegol.
- Defnyddiwch ail bâr o lygaid, y Cadeirydd neu aelod efallai, i adolygu eich Ffurflen Flynyddol er mwyn sicrhau ei bod yn gyflawn cyn anfon y ffurflen wreiddiol at yr archwilydd.
- Gwnewch yn siŵr bod eich datganiadau cyfrifyddu yn gywir, bod y balans a gariwyd ymlaen o'r flwyddyn flaenorol (llynell 7 o 2020) yn cyfateb i'r balans a ddygwyd ymlaen yn y flwyddyn gyfredol (llynell 1 o 2021). Esboniwch unrhyw wahaniaethau rhwng ffigurau 2020 ar y Ffurflen Flynyddol hon a'r symiau a gofnodwyd yn Ffurflen Flynyddol y llynedd.
- Rhowch esboniad llawn am unrhyw amrywiannau sylweddol yn y datganiadau ariannol. Peidiwch ag anfon copi o'ch cofnodion cyfrifyddu manwl yn lle'r esboniad hwn. Mae ar yr archwilydd allanol eisiau gwybod eich bod chi'n deall y rhesymau dros yr holl amrywiannau. Cofiwch gynnwys dadansoddiad manwl i ategu eich esboniad a byddwch yn benodol ynghylch gwerthoedd elfennau unigol sy'n gyfrifol am yr amrywiannau.
- Sicrhewch fod y copi o'r cysoniad banc y byddwch yn ei anfon at eich archwilydd gyda'r Ffurflen Flynyddol yn cynnwys eich **holl** gyfrifon banc a balansau ariannol. Os nad oes unrhyw eitemau cysoni, nodwch hyn a rhowch dystiolaeth o falansau'r banc. Dylai'r archwilydd allu gweld cyfatebiaeth rhwng eich cysoniad banc a llynell 9 yn y datganiadau cyfrifyddu. Ceir rhagor o gymorth ar gysoniadau banc yn y Canllaw i Ymarferwyr.
- Rhaid i chi anfon gwybodaeth at yr archwilydd allanol i ategu'r haeriadau a wneir yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol.** Bydd eich archwilydd yn dweud wrthyhch pa wybodaeth y mae angen i chi ei darparu. Sicrhewch eich bod yn darllen yr hysbysiad archwilio yn ofalus er mwyn sicrhau eich bod yn cynnwys yr holl wybodaeth y mae'r archwilydd wedi gofyn amdani. Dylech anfon **copïau** o'r cofnodion gwreiddiol at yr archwilydd allanol ac nid y dogfennau gwreiddiol eu hunain.
- Peidiwch ag anfon unrhyw wybodaeth at yr archwilydd nad yw wedi gofyn yn benodol amdani. Nid yw hyn o fudd.
- Os bydd rhaid i'r archwilydd adolygu gwybodaeth nad ofynnwyd amdani, gofyn eto am wybodaeth, neu os caiff gysoniad banc neu esboniad am amrywiannau sy'n anghyflawn neu os caiff ddogfennau gwreiddiol y mae'n rhaid eu dychwelyd, bydd yr archwilydd yn mynd i gostau ychwanegol y mae ganddo hawl i godi ffioedd ychwanegol amdanynt.
- Dylech ateb pob gohebiaeth â'r archwilydd allanol yn brydlon.** Bydd hyn yn eich helpu i gyflawni eich rhwymedigaethau statudol a bydd yn cadw cost yr archwiliad mor isel â phosibl.
- Sylwer, os byddwch yn cwblhau'r ffurflen electronig, rhaid i chi argraffu'r ffurflen er mwyn iddi gael ei hardystio gan y Swyddog Cyllid Cyfrifol a'i llofnodi gan y Cadeirydd cyn ei hanfon at yr archwilydd.**

Rhestr wirio cwblhau - Bydd ateb 'Naddo' yn golygu nad ydych o bosibl wedi bodloni'r gofynion		Cwblhawyd?	
Cyflwyno gyntaf i'r archwilydd allanol		Do	Naddo
Cyfrifon	A yw'r papurau i'w hanfon at yr archwilydd allanol yn cynnwys esboniad o amrywiadau sylweddol rhwng y llynedd ac eleni?	✓	
	A yw'r cysoniad banc ar 31 Mawrth 2021 yn gyson â llynell 9?	✓	
Cymeradwyo	A yw'r Swyddog Cyllid Cyfrifol wedi ardystio'r datganiadau cyfrifyddu a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol (Rheoliad 15 (1)) erbyn 30 Mehefin 2021 fan bellaf?	✓	
	A yw'r corff wedi cymeradwyo'r datganiadau cyfrifyddu cyn 30 Mehefin 2021 ac a yw Adran 3 wedi'i llofnodi a'r dyddiad wedi'i nodi gan yr unigolyn a oedd yn cadeirio'r cyfarfod pan roddwyd y gymeradwyaeth?		
Pob adran	A yw'r holl flychau pinc yn y datganiadau cyfrifyddu a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol wedi eu llenwi ac esboniadau wedi'u rhoi pan fo angen?	✓	
	A yw'r holl wybodaeth y gofynnodd yr archwilydd allanol amdani wedi'i hanfon gyda'r Ffurflen Flynyddol hon? Cyfeiriwch at eich hysbysiad o archwiliad ac unrhyw atodlenni ychwanegol a ddarparwyd gan eich archwilydd allanol.		

Os caiff y cyfrifon eu diwygio ar ôl derbyn adroddiad yr Archwilydd Cyffredinol ar faterion sy'n codi		Do	Naddo
Cyfrifon	A yw'r datganiadau cyfrifyddu sydd wedi eu diwygio wedi'u cymeradwyo ac Adran 3 wedi'i llofnodi eto a'r dyddiad wedi'i nodi eto fel tystiolaeth o gymeradwyaeth y Bwrdd i'r diwygiadau cyn eu hailgyflwyno i'r archwilydd?		

Eitem 15

PWYLLGOR	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD	27 MAI 2021
TEITL	CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL 2021/22
PWRPAS YR ADRODDIAD	CYFLWYNO CYNLLUN ARCHWILIO AR GYFER Y FLWYDDYN 1 EBRILL 2021 – 31 MAWRTH 2022
AWDUR	LUNED FÔN JONES - RHEOLWR ARCHWILIO
GWEITHREDIAD	CYMERADWYO'R CYNLLUN YN YR ATODIAD

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Cyflwynir cynllun o waith Archwilio Mewnol am y flwyddyn ariannol 2021/22 er sylwadaeth a chymeradwyaeth y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.
- 1.2 Yn unol ag arfer gorau a Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus, mae'r cynllun Archwilio Mewnol yn destun adolygiad parhaus i sicrhau ei fod yn parhau'n gyfredol ac yn adlewyrchu newidiadau yn y busnes. Mae hyn hyd yn oed yn bwysicach fyth o ystyried effaith sylweddol a chyflym pandemig COVID-19 ar y Cyngor.
- 1.3 Mae'r adroddiad yma'n egluro'r ffactorau a ystyriwyd a'r broses a ddefnyddiwyd i gyrraedd at y cynllun a gyflwynir i'r Pwyllgor.

2. BWRIAD ARCHWILIO MEWNOL

- 2.1 Pwrpas y gwasanaeth Archwilio Mewnol ydi:

***Rhoi hyder i'r dinesydd a'r Cyngor am amgylchedd reolaeth a threfniadau
llywodraethu'r Cyngor trwy adrodd yn annibynnol a gwrthrychol i'r
Pennaeth Cyllid a'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu***

- 2.2 Wrth baratoi'r cynllun gwaith yma, rhoddwyd ystyriaeth i'r hyn sydd angen i'r gwasanaeth ei wneud er mwyn cyflawni'r pwrpas yma.
- 2.3 Adnoddau cyfyngedig sydd gan yr uned; adnodd staffio'r Uned yw 7 swydd llawn amser ac un archwiliwr dros dro.

- 2.4 Felly, er mwyn sicrhau ein bod yn adolygu'r pethau cywir, rhoddwyd ystyriaeth i'r Gofrestr Risg Corfforaethol, Cynllun Cyngor Gwynedd ynghyd ag unrhyw ddatblygiadau arwyddocaol sydd ar waith. Mae hyn er mwyn sicrhau fod rheolaethau allweddol y Cyngor er mwyn ymdrin â'i brif risgiau yn derbyn sylw.
- 2.5 Canlyniad hyn oedd paratoi cynllun drafft cychwynnol, a drafodwyd gyda pob Pennaeth. Roedd hyn yn gyfle i fireinio'r cynllun ymhellach, cyn paratoi'r Cynllun a gyflwynir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.
- 2.6 Mae Cynllun Archwilio 2021/2022 yn rhoi ystyriaeth briodol i'r canlynol:
- Yn ymwybodol ar bob amser o'r posibilrwydd y gall twyll neu lygredigaeth ddigwydd. Byddwn felly yn manteisio ar y Fenter Twyll Cenedlaethol ac yn cynnal gwaith Atal Twyll Rhagweithiol. Mae Archwilio Cymru wedi penderfynu ymestyn y Fenter i dargedu'r risgiau twyll sy'n gysylltiedig â grantiau neu daliadau Covid-19 a wneir gan awdurdodau lleol. Ni fydd swyddogion Archwilio sydd wedi bod ynghlwm â'r gwaith o brosesu taliadau grant yn cynnal y gwaith hyn i sicrhau annibyniaeth a gwahaniad dyletswyddau priodol.
 - Yn parhau i roi sylw i grantiau penodol, yn enwedig lle mae amodau'r grant yn disgwyl adolygiad gan Archwilio Mewnol.
- 2.7 Mae'r cynllun archwilio hwn yn gynllun gydag hyblygrwydd i sicrhau y rhydd sylw i unrhyw faterion a ddaw i'r amlwg a newidiadau i risgiau a blaenoriaethau'r Cyngor a hefyd sicrhau iechyd a diogelwch swyddogion Archwilio Mewnol a chleientiau. Bydd unrhyw ddiwygiadau i'r Cynllun yn cael eu hadrodd i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn y drefn arferol. Nid yw'n ddisgwyliad i staff Archwilio yn cynorthwyo gyda gweinyddu Grantiau i Fusnesau na chynorthwyo'r Gwasanaeth Profi, Orlhain a Diogelu eleni.
- 2.8 I sicrhau hyblygrwydd, bydd Archwilio Mewnol yn defnyddio methodoleg AGILE ble bo hynny'n bosibl. Prif amcanion cymhwyso egwyddorion AGILE yw:
- Gwella ansawdd archwilio
 - Cylchoedd archwilio byr
 - Cynnydd mewn rhyngweithio â chleientiaid
 - Darparu mewnwelediadau
- Mae Agile yn darparu modd hyblyg a dynamig i Gynllunio Archwilio Mewnol o ganlyniad i fonitro risg yn barhaus.

- 2.9 Fel y mwyafrif o wasanaethau'r Cyngor, mae swyddogion Archwilio Mewnol bellach yn gweithio o gartref hyd y gellir rhagweld, ac felly bydd cynnal archwiliadau lle mae angen ymweliad â'r sefydliad yn gyfyngedig. Bydd Archwilio Mewnol yn parhau gyda cyflawni ei ddyletswyddau tra'n parchu unrhyw gyfarwyddyd a gaiff ei roi mewn lle gan Lywodraeth Cymru ac yn cynnal ei weithgareddau o fewn unrhyw gyfyngiadau a osodir.

3. ADNODDAU SYDD AR GAEL

- 3.1 Rhagwelir y bydd oddeutu 715 diwrnod o adnoddau archwilio ar gael i gwblhau cynllun archwilio 2021/22. Mae hyn ar sail dadansoddi'r adnoddau staffio sydd ar gael, gan gynnwys cyllidebau rhesymol ar gyfer gweithgareddau "di-gynnyrch" megis gwyliau, salwch, hyfforddiant, rheolaeth a chyfarfodydd ac ar ôl ystyried y darpariaethau canlynol:

	2021/22	2020/21
Darpariaeth ar gyfer cyngor ar reolaethau a phriodoldeb	56 diwrnod	55 diwrnod
Darpariaeth ar gyfer gwaith ymatebol	35 diwrnod	35 diwrnod
Darpariaeth ar gyfer dilyniant	35 diwrnod	45 diwrnod

- 3.2 Mae Archwilio Mewnol, Cyngor Gwynedd yn darparu Gwasanaeth Archwilio Mewnol i sawl cleiant allanol gan gynnwys oddeutu 70 o gynghorau tref a chymuned, Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri, Byw'n Iach a GwE. Mae'r dyddiau hyn eisoes wedi eu hystyried wrth gyfrifo'r nifer dyddiau sydd ar gael i gyflawni Cynllun Cyngor Gwynedd, h.y. 715 diwrnod.
- 3.3 Bydd Cynllun Archwilio 2021/2022 yn gynllun gyda hyblygrwydd er mwyn galluogi'r Gwasanaeth i gefnogi'r Cyngor gydag unrhyw faterion a ddaw i'r amlwg ac i weithredu'n brydlon i unrhyw risgiau a ddeillir yn sgil y materion hynny.

4. ARGYMHELLIAD

- 4.1 Gofynnir i'r Pwyllgor gymeradwyo'r Cynllun Archwilio ar gyfer y cyfnod 1 Ebrill 2021 i 31 Mawrth 2022.

CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL 2021/2022

Archwiliad	Dyddiau	Rheswm
CORFFORAETHOL		
Cefnogi Adolygiadau Ffordd Gwynedd	15	Cynnig cyngor a chefnogaeth i reolaeth fewnol.
Datganiadau Cyflogaeth	8	Mae bellach yn ofynnol bod datganiadau cyflogaeth yn cynnwys cymal mewn perthynas ag ymgymryd â hyfforddiant statudol, e.e. diogelu.
Newid Hinsawdd	15	Bydd yr archwiliad yn canolbwyntio ar y trefniadau sydd y eu lle gan yr awdurdod i gwrdd â newid hinsawdd.
Trefniadau Diogelu	15	Adolygiad o drefniadau hyfforddiant ar yr ystod o fodiwlau diogelu. Mae y maes hwn wedi ei adnabod yn y Gofrestr Risg Corfforaethol.
Trefniadau Diogelu - Sefydliadau	4	Darpariaeth ar gyfer cynnal adolygiadau yn y maes Rheoli Gwybodaeth wrth ymweld â sefydliadau ar draws y Cyngor.
Trefniadau Busnes yn sgil Covid-19	15	Adolygu trefniadau busnes a fabwysiadwyd yn sgil y pandemig Covid-19.
Cynlluniau Parhad Busnes (ar draws y Cyngor) a Gwersi a Ddysgwyd	20	Gwirio addasrwydd cynlluniau parhad gwasanaeth a gwirio bod adroddiadau gwersi a ddysgwyd wedi eu cyflwyno a bod log risgiau yn cael eu cynnal a'u cadw'n gyfredol.
Brexit	15	Mae hwn wedi ei amlygu'n "goch" yn y Cofrestr Risg Corfforaethol (sgôr risg - 25).
Côd Rheoli Ariannol	15	Mae'n ofynnol i awdurdodau lleol i weithredu ar ofynion y Côd Rheoli Ariannol a ddaeth i rym 1 Ebrill 2020. Bydd yr archwiliad yn cwmpasu cydymffurfiaeth gyda'r Côd.
Dyletswyddau Economaidd Gymdeithasol 2021	10	Nod y Ddyletswydd a ddaeth i rym ar 31 Mawrth 2021 yw annog gwell prosesau o wneud penderfyniadau, gan sicrhau canlyniadau mwy cyfartal. Bydd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio pa gamau sydd mewn lle ar gyfer cyflawni'r ddyletswydd o ddydd i ddydd.
Trefn Gwynion	10	Adolygiad o gydymffurfiaeth â safonau cwynion yr Ombwdsman.

Archwiliad	Dyddiau	Rheswm
Dynodiadau Iaith	12	Adolygiad o allbynnau'r Tîm Prosiect Dynodiadau Iaith mewn perthynas â mapio lefelau iaith swyddi a sgiliau staff.
Gwaith Atal Twyll ac Atal Llygredigaeth Rhagweithiol a'r Fenter Twyll Genedlaethol	40	Gwaith i'w gynnal er mwyn sicrhau fod trefniadau cadarn yn eu lle i ymdrin â'r risgiau o dwyll a llygredigaeth a'r Fenter Twyll Genedlaethol a gaiff ei rhedeg gan Archwilio Cymru. Gall yr ymchwiliadau hyn gynnwys unrhyw elfen o dwyll a gyflawnwyd drwy fanteisio ar bandemig Covid-19.
Rheoli Gwybodaeth – Sefydliadau	5	Darpariaeth ar gyfer cynnal adolygiadau yn y maes Rheoli Gwybodaeth wrth ymweld â sefydliadau ar draws y Cyngor.
Defnydd o Gardiau Pryniant	25	Adolygiad o wariant a'r defnydd a wneir ar gardiau credyd a chardiau pryniant ynghyd â gwirio trefniadau i gael arian parod a beiriannau "twll yn y wal".

ADDYSG

Adnoddau

Grant Datblygu Disgyblion	10	Nid yw'r GDD wedi ei ymgorffori yn y Grant Rhanbarthol Consortia Gwella Ysgolion, felly mae'n ofynnol i gynnal archwiliad ar wahân.
Grant Rhanbarthol Consortia Gwella Ysgolion	15	Mae'r grant yn gyfuniad o sawl grant blaenorol oedd yn cael eu talu gan Lywodraeth Cymru.
Grant Addysg Ôl-16	3	Disgwyliad yn yr amodau ariannol.
Cwmni Cynnal – Gwasanaethau i Ysgolion	25	Trosolwg o'r gwasanaeth a dderbynnir gan ysgolion Gwynedd gan Gwmni Cynnal.
Iechyd a Diogelwch Meysydd Chwarae	20	Mae hwn yn faes a adnabuwyd yn 2019-20 wrth adolygu trefniadau cynnal a chadw meysydd chwarae sydd dan ofal yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol.

Ysgolion

Ysgolion Cyffredinol	5	Darpariaeth blyneddol ar gyfer rhoi cyngor ac ymgynghori.
----------------------	---	---

AMGYLCHEDD

Gwarchod y Cyhoedd

Hylendid Bwyd	15	Adolygiad o'r effaith ar y gwasanaeth o ganlyniad i arall-gyfeirio staff i'r Gwasanaeth POD.
---------------	----	--

Archwiliad	Dyddiau	Rheswm
<i>Trafnidiaeth a Gofal Stryd</i> Grant Trafnidiaeth Leol	12	Adolygiad o'r trefniadau mewn perthynas â thrafnidiaeth leol.
<i>Uned Cefn Gwlad a Mynediad</i> Grantiau Cefn Gwlad	12	Gwirio'r trefniadau ar gyfer gweinyddu grantiau penodol, megis grantiau y Bartneriaeth Natur Leol (Local Nature Partnership).
CYLLID		
<i>Ar draws yr adran/corfforaethol</i> Diogelwch a Systemau TG – Digonolrwydd Data	15	Adolygiad o'r trefniadau i sicrhau diogelwch data personol sydd yn y cwmwl yn sgil goblygiadau Brexit.
Trefniadau Adfer Trychineb	15	Adolygiad o'r trefniadau i sicrhau parhad gwasanaeth mewn argyfwng.
<i>Cyflogau</i> Newid Data Sefydlog	12	Adolygu'r trefniadau dros newidiadau mewn data yn sgil cyflwyno trefniadau newydd drwy y porth hunanwasanaeth ac yn benodol gwirio newidiadau i gyfrifon banc (adroddiad ISWAS)
Taliadau i Weithwyr Gofal (Rhan 2)	10	Gwirio bod trefniadau priodol mewn lle ar gyfer gweinyddu'r taliad ychwanegol i weithwyr yn y maes gofal.
Taliadau Bonws i Weithwyr Gofal	15	Adolygiad o'r trefniadau ar gyfer gweinyddu'r taliadau bonws.
<i>Cyfrifeg</i> Rheoli Prosiect – Uwchraddio E-Financials	12	Adolygiad i sicrhau bod cynllun prosiect wedi ei sefydlu ar gyfer yr uwchraddiad.
Datganiad Cyfrifyddu Harbyrau 2020-21	4	Mae hwn yn ofyniad statudol.
Datganiad Cyfrifyddu Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd 2020-21	4	Mae hwn yn ofyniad statudol.
Datganiad Cyfrifyddu Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru 2020-21	10	Mae hwn yn ofyniad statudol.
<i>Pensiynau</i> Taleion Newydd	12	Adolygiad o'r trefniadau dros sefydlu taleion newydd.

Archwiliad Refeniw	Dyddiau	Rheswm
Grantiau Cefnogi Busnes Llywodraeth Cymru (2021-22)	25	Adolygiad o'r trefniadau gweinyddu grantiau - ar gais y Pennaeth Cyllid.
ECONOMI A CHYMUNED		
Adfywio Cymunedol Cronfa'r Degwm	3	Bydd angen gwiriad annibynnol os yw incwm y gronfa dros £25,000.
Archifau, Amgueddfeydd a Chelfyddydau Storiel	6	Mae Storiel wedi derbyn sgôr risg o 20 ar y Gofrestr Risg Corfforaethol.
Cefnogi Busnes Grantiau Cymorth Busnes	15	Adolygiad o'r trefniadau gweinyddu grantiau - ar gais y Pennaeth Economi a Chymuned.
Morwrol a Pharciau Gwledig Cynllun Rheoli Traethau	10	Mae hwn yn faes o risg uchel. (sgôr risg 20)
Strategaeth a Datblygu Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	20	Trefniadau llywodraethu prosiectau penodol y Bwrdd - sef cydbwyllgor o blith awdurdodau lleol gyda chynrychiolwyr o bartneriaid allweddol megis Cyngor Busnes Gogledd Cymru a Merswy Dyfrdwy, Prifysgolion a Cholegau Addysg Bellach.
Cynllun Llanbedr	12	Gwiriad o drefniadau rheoli'r prosiectau ar gynllun sydd â gwerth oddeutu £25m –bydd yr archwiliad yn canolbwyntio ar y trefniadau prynu tir.
OEDOLION, IECHYD A LLESIANT		
Ar draws yr Adran Mesurau Diogelu Rhyddid	10	Trefniadau newydd sydd yn disodli DoLS – adolygiad o'r trefniadau sydd ar waith ar gyfer cydymffurfio â'r Mesurau Diogelu Rhyddid .
Oedolion Dyledion	30	Adolygiad o ddyledion a'r trefniadau adfer.
Preswyl a Dydd Diogelu Asedau Preswylwyr	15	Adolygiad o'r trefniadau/protocol ar gyfer sefydlu dirprwy neu apwyntai i ddefnyddwyr gwasanaeth.

Archwiliad	Dyddiau	Rheswm
PLANT A CEFNOGI TEULUOEDD		
<i>Plant a Theuluoedd</i>		
Trefniadau Asesu Risg a Rhaglen Hyfforddiant	12	Mae'r maes hwn wedi ei adnabod ar y Gofrestr Risg Corfforaethol oherwydd trais yn y gwaith, gweithio'n unig a natur a nifer llwythi achos.
Asesiadau Statudol (AMHP)	20	Mae hwn yn ofynnol yn unol â Mesur Iechyd Meddwl Cymru.
PRIFFYRDD A BWRDEISTREFOL		
Cynnal Priffyrdd a Bwrdeistrefol		
Cynnal Tiroedd	15	Effaith o golli cytundeb ar y gwasanaeth.
Asesiadau Risg – Cynnal Priffyrdd	15	Gwirio cynnwys a phriodoldeb asesiadau risg.
TAI AC EIDDO		
<i>Digartrefedd a Tai Cefnogol</i>		
Grant Cymorth Tai	10	Disgwyliad yn amodau'r grant.
<i>Tir ac Eiddo'r Cyngor</i>		
Manddaliadau	12	Adolygiad i wirio cynnydd ers yr archwiliad olaf a gynhaliwyd.
Trefniadau Glanhau	15	Adolygiad o drefniadau glanhau prif swyddfeydd y Cyngor.
YMGYNGHORIAETH GWYNEDD		
<i>Ar draws yr adran</i>		
Trefniadau Rheoli Prosiect	20	Adolygiad wedi ei gynnwys ar gais Pennaeth YGC.
Cyfanswm Dyddiau	715	

Eitem 16

Cynllun Archwilio 2021 – Cyngor Gwynedd a'i Gydbwyllgorau

Blwyddyn archwilio: 2020-21

Dyddiad cyhoeddi: Mai 2021

Cyfeirnod y ddogfen: 2314A2021-22

Paratowyd y ddogfen hon yn rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Archwilio Cymru yw'r enw cyfunol anstatudol ar gyfer Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n endidau cyfreithiol ar wahân ac mae gan y ddau ohonynt eu swyddogaethau cyfreithiol eu hunain fel y disgrifir uchod. Nid yw Archwilio Cymru yn endid cyfreithiol ac nid oes ganddo unrhyw swyddogaethau.

Nid yw'r Archwilydd Cyffredinol na staff Swyddfa Archwilio Cymru yn derbyn unrhyw gyfrifoldeb mewn cysylltiad ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog na chyflogai arall yn eu rhinwedd unigol, nac unrhyw drydydd parti, mewn cysylltiad â'r adroddiad hwn.

Os gwneir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r ymarfer a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus wrth ymdrin â cheisiadau, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partiön perthnasol. Mewn cysylltiad â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru yn drydydd partiön perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildddefnyddio'r ddogfen hon i Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi. We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Cynnwys

Cynllun Archwilio 2021	
Ynglŷn â'r ddogfen hon	4
Fy nyletswyddau	4
Effaith COVID-19	5
Archwiliad o'r datganiadau ariannol	5
Archwiliad perfformiad	11
Ardystio hawliadau a ffurflenni grantiau	13
Gweithrediadau archwilio statudol	13
Ffi, tîm archwilio ac amserlen	13

Cynllun Archwilio 2021

Ynglŷn â'r ddogfen hon

- 1 Mae'r ddogfen hon yn nodi'r gwaith y bwriadaf ei wneud yn ystod 2021 i gyflawni fy nghyfrifoldebau statudol fel eich archwilydd allanol ac i gyflawni fy rhwymedigaethau o dan y Cod Ymarfer Archwilio.

Fy nyletswyddau

- 2 Rwy'n cwblhau gwaith bob blwyddyn i gyflawni'r dyletswyddau canlynol.

Archwilio datganiadau ariannol

- 3 Bob blwyddyn rwy'n archwilio datganiadau ariannol Cyngor Gwynedd (y Cyngor) a'i gydbwyllgorau¹ i sicrhau y caiff arian cyhoeddus ei gyfrifo yn briodol.

Gwerth am arian

- 4 Mae'n rhaid i'r Cyngor roi trefniadau ar waith i gael gwerth am arian am yr adnoddau y mae'n eu defnyddio, ac mae'n rhaid i mi fod yn fodlon ei fod wedi gwneud hyn.

Gwelliant parhaus

- 5 O dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur) mae'n rhaid i'r Cyngor roi trefniadau ar waith i wneud gwelliannau parhaus, gan gynnwys cynlluniau ac adroddiadau cysylltiedig, ac mae'n rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol asesu a yw'r Cyngor yn debygol o fodloni'r gofynion hyn (neu wedi gwneud hynny).
- 6 Bydd rhai o ofynion y Mesur yn dod i ben yn ystod 2021-22 oherwydd newidiadau mewn deddfwriaeth sy'n deillio o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Fodd bynnag, rhagwelaf y bydd yn dal yn ofynnol i mi archwilio'r asesiad y bydd y Cyngor yn ei gyhoeddi o'i berfformiad sy'n cwmpasu'r flwyddyn 2020-21, yn ystod 2021-22.

Egwyddor datblygu cynaliadwy

- 7 Mae angen i gyrff cyhoeddus gydymffurfio â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth bennu a chymryd camau i gyflawni eu hamcanion llesiant. Mae'n rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol asesu i ba raddau y maent yn gwneud hyn.

¹ 1 Cydbwyllgor GWE, Pwyllgor Cynllunio Polisi ar y Cyd, Porthladdoedd Cyngor Gwynedd a Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru.

Effaith COVID-19

- 8 Mae pandemig COVID-19 yn parhau i gael effaith sylweddol ar draws y Deyrnas Unedig ac ar waith sefydliadau'r sector cyhoeddus. Fel yn 2020, mae'n debygol o effeithio'n sylweddol ar y gwaith o baratoi cyfrifon 2020-21 a'm gwaith archwilio ariannol ac archwilio perfformiad.
- 9 Mae datblygiadau diweddar o ran y rhaglen frechu yn dangos y disgwylir i gyfyngiadau symud Llywodraeth Cymru a'r lefelau absenoldeb oherwydd salwch a ragwelir leddfau drwy 2021. Fodd bynnag, rwyf yn cydnabod bod ansicrwydd sylweddol o hyd a deallaf efallai na fydd llawer o awdurdodau lleol yn gallu paratoi cyfrifon yn unol â'r amserlen a nodir yn Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014. Yn ogystal â chyflawni fy nghyfrifoldebau statudol fel yr Archwilydd Cyffredinol, fy mlaenoriaeth yw sicrhau iechyd, diogelwch a lles staff Archwilio Cymru, eu teuluoedd a chyfrifoldebau ein partneriaid mewn mannau eraill yn y gwasanaeth cyhoeddus ar yr adeg hynod heriol hon.
- 10 Bydd staff Archwilio Cymru yn parhau i weithio'n hyblyg i gyflawni'r gwaith archwilio a nodir yn y cynllun hwn. Mewn ymateb i gyngor y llywodraeth a chyfyngiadau dilynol, byddwn yn parhau i weithio o bell, gan adeiladu ar y trefniadau a wnaed yn 2020, hyd nes y bydd yn ddiogel ailddechrau gweithgareddau ar y safle. Rwyf wedi ymrwymo o hyd i sicrhau na fydd gwaith staff Archwilio Cymru yn amharu ar y gweithgareddau hanfodol y mae angen i gyrrff cyhoeddus eu gwneud i ymateb i heriau parhaus a gyflwynir gan bandemig COVID-19.
- 11 O ganlyniad, er bod y cynllun archwilio hwn yn nodi amserlen gychwynnol ar gyfer cwblhau fy ngwaith archwilio, mae'r ansicrwydd parhaus ynghylch effaith COVID-19 ar y sector yn golygu y gallai fod angen ailedrych ar yr amseru. Bydd fy nhîm archwilio yn trafod unrhyw ddiwygiadau sy'n ofynnol i'r amserlen arfaethedig gyda'r awdurdod wrth i sefyllfa 2021 ddod yn gliriach.

Archwilio datganiadau ariannol

- 12 Fy nghyfrifoldeb i yw cyhoeddi tystysgrif ac adrodd ar y datganiadau ariannol. Mae hyn yn cynnwys:
 - barn ar 'wirionedd a thegwch' datganiadau ariannol y Cyngor ar gyfer y flwyddyn ariannol a ddaeth i ben 31 Mawrth 2021; ac
 - asesiad ynghylch a yw Adroddiad Naratif a Datganiad Llywodraethu Blyneddol y Cyngor yn cael eu paratoi yn unol â Chod CIPFA a chanllawiau perthnasol ac mae'n gyson â'r datganiadau ariannol a gyda'm gwybodaeth am y Cyngor.
- 13 Yn ogystal â'm cyfrifoldebau dros archwilio datganiadau ariannol y Cyngor, rwyf hefyd yn gyfrifol am:
 - ymateb i gwestiynau a gwrthwynebiadau am y cyfrifon gan etholwyr lleol (codir ffioedd ychwanegol am y gwaith hwn, os bydd angen);
 - archwilio cyfrifon Cronfa Pensiwn Gwynedd (paratowyd cynllun archwilio ar wahân ar gyfer archwilio'r gronfa pensiwn);

- archwilio cydbwyllgorau'r Cyngor; ac
 - ardystio nifer o hawliadau a ffurflenni grantiau fel y cytunwyd gyda'r cyrff ariannu.
- 14 Nid wyf yn ceisio cael sicrwydd llwyr ar wirionedd a thegwch y datganiadau ariannol a'r nodiadau cysylltiedig ond yn mabwysiadu cysyniad o fateroldeb. Fy nod yw nodi camddatganiadau perthnasol, hynny yw, y rhai a allai arwain at gamarwain rhywun sy'n darllen y cyfrifon. Bydd y lefelau y barnaf fod camddatganiadau o'r fath yn berthnasol yn cael eu hadrodd i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu cyn cwblhau'r archwiliad.
- 15 Unrhyw gamddatganiadau o dan lefel ddibwys (a bennir ar 5% o'r materoldeb) Barnaf nad oes angen i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu eu hystyried ac felly ni fyddwn yn rhoi gwybod amdanynt.
- 16 Ni orfodwyd unrhyw gyfyngiadau arnaf wrth gynllunio cwmpas yr archwiliad hwn.
- 17 Byddaf hefyd yn adrodd drwy eithriad ar nifer o faterion a nodir yn fanylach yn ein Datganiad o Gyfrifoldebau, ynghyd â rhagor o wybodaeth am fy ngwaith.

Archwiliad o risgiau'r datganiadau ariannol

- 18 Mae'r tabl canlynol yn nodi'r risgiau sylweddol rwyf wedi'u nodi ar gyfer archwilio'r Cyngor a'i gydbwyllgorau.

Arddangosyn 1: risgiau archwilio'r datganiad ariannol yn gysylltiedig â Chyngor Gwynedd

Mae'r tabl hwn yn crynhoi risgiau archwilio allweddol y datganiad ariannol a nodwyd yn ystod cam cynllunio'r archwiliad.

Risg archwilio	Ymateb archwilio arfaethedig
Risgiau sylweddol	
Mae'r risg bod y rheolwyr yn gwrthwneud rheolaethau yn bresennol ym mhob endid. Oherwydd y ffordd anrhagweladwy y gallai gwrth-wneud o'r fath ddigwydd, fe'i hystyrir yn risg sylweddol [ISA 240.31-33].	Bydd fy nhîm archwilio yn: <ul style="list-style-type: none"> • cynnal profion ar briodoldeb cofnodion dyddlyfrau ac addasiadau eraill a wnaed wrth baratoi'r datganiadau ariannol; • adolygu amcangyfrifon cyfrifyddu ar gyfer rhagfarn; a • gwerthuso'r rhesymeg dros unrhyw drafodiadau arwyddocaol y tu allan i gwrs busnes arferol.

Risg archwilio	Ymateb archwilio arfaethedig
Risgiau sylweddol	
<p>Effaith COVID-19 Mae argyfwng cenedlaethol COVID-19 yn parhau a gall y pwysau ar adnoddau staff a gweithio o bell effeithio ar baratoi, archwilio a chyhoeddi cyfrifon. Ceir risg y gallai ansawdd y cyfrifon a'r papurau gwaith ategol, e.e. o ran amcangyfrifon a phrasiadau, gael ei effeithio gan arwain at fwy o achosion o wallau. Gall trefniadau monitro ansawdd gael eu heffeithio oherwydd problemau amseru a/neu yr adnoddau sydd ar gael.</p>	<p>Byddwn yn trafod eich proses o gau lawr a'ch trefniadau monitro ansawdd gyda'r tîm paratoi cyfrifon ac yn gwneud trefniadau i fonitro'r broses o baratoi cyfrifon. Byddwn yn helpu i nodi meysydd lle gall fod bylchau yn y trefniadau.</p>
<p>Bydd pandemig COVID-19 yn cael effaith sylweddol ar risgiau cam-ddatgan o bwys a ffurf a dull fy archwiliad. Mae Llywodraeth Cymru wedi sicrhau bod amrywiaeth o ffrydiau ariannu ar gael i'r awdurdod. Mewn rhai achosion, mae'r arian hwn yn rhoi cymorth ariannol i'r awdurdod ei hun. Mewn achosion eraill, gweinyddwyd yr arian gan yr awdurdod, gan wneud taliadau i drydydd partïon ar ran Llywodraeth Cymru. Mae'r symiau dan sylw yn berthnasol i'r cyfrifon.</p> <p>Mae enghreifftiau o risgiau archwilio yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Triniaeth gyfrifyddu anghywir ar gyfer cyllid COVID-19, sef trefniadau prif neu asiantaeth • Risgiau twyll/gwallau • Ansicrwydd prisio posibl ar ddiwedd y flwyddyn • Amcangyfrif o ddarpariaethau gwyliau blynyddol cronodig 	<p>Byddwn yn adolygu'r ffrydiau ariannu a dderbynnir gan Lywodraeth Cymru ac yn cadarnhau'r driniaeth gyfrifyddu briodol gyda'r awdurdod.</p>

Risg archwilio	Ymateb archwilio arfaethedig
Risgiau archwilio eraill	
<p>Dyfarniad McCloud Yn 2015, cyflwynodd y Llywodraeth ddiwygiadau i bensiynau'r sector cyhoeddus, sy'n golygu bod y rhan fwyaf o weithwyr y sector cyhoeddus wedi cael eu symud i gynlluniau pensiwn newydd yn 2015.</p> <p>Ym mis Rhagfyr 2018, dyfarnodd y Llys Apêl fod y trefniadau 'diogelu trosiannol' yn gyfystyr â gwahaniaethu anghyfreithlon.</p> <p>Daeth ymgynghoriadau ar welliannau arfaethedig ar gyfer cynlluniau pensiynau Llywodraeth Leol, yr Heddlu a Thân i ben ym mis Hydref 2020. Cyhoeddodd y Llywodraeth yn ddiweddar mai'r sail fydd y model dewis gohiriedig a disgwylir i'r manylion terfynol gael eu cyhoeddi yn ystod 2021.</p> <p>Mae effaith y dyfarniad yn debygol o gael effaith sylweddol ar rwymedigaethau datgelu IAS 19.</p>	<p>Bydd fy nhîm archwilio yn adolygu'r ddarpariaeth a wnaed yn flaenorol ynglŷn â dyfarniad McCloud ac yn monitro cynnydd ar ganlyniad yr ymgynghoriad sydd i'w gymhwyso yng nghynlluniau pensiwn Llywodraeth Leol.</p>
<p>Cyfrifon grŵp Mae'r Cyngor wedi sefydlu is-gwmni ym mherchnogaeth lwyr o'r enw 'Byw'n lach'. Mae angen ystyried a oes angen paratoi cyfrifon grŵp i gasglu trafodiadau ariannol y cwmni hamdden newydd yng nghyfrifon y Cyngor.</p>	<p>Byddwn yn adolygu asesiad y Cyngor o'r angen i baratoi cyfrifon Grŵp a'r driniaeth gyfrifyddu gysylltiedig i sicrhau ei fod yn cael ei adlewyrchu'n briodol yn y datganiadau ariannol.</p>

Risg archwilio	Ymateb archwilio arfaethedig
Risgiau archwilio eraill	
<p>Amcangyfrifon sylweddol</p> <p>Bydd paratoi'r datganiad ariannol yn cynnwys nifer o amcangyfrifon sylweddol, megis ailbrisiu tir ac adeiladau a phrisio buddion cyflogeion o dan Safon Gyfrifyddu Ryngwladol 19.</p>	<p>Bydd fy nhîm archwilio yn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • adolygu'r asesiad blynyddol a wnaed gan swyddogion o'r sail ar gyfer gwneud amcangyfrifon a'u diwygio yn unol â'r wybodaeth ddiweddaraf; • gwerthuso cymhwysedd, galluedd a gwrthrychedd yr arbenigwyr a ddefnyddiwyd gan y Cyngor i ddarparu'r amcangyfrifon a gwerthuso'r gwaith a wnaed gan yr arbenigwr; ac • adolygu dogfennau eraill a gedwir i gefnogi amcangyfrifon ac asesu priodoldeb dyfarniadau'r Cyngor a wnaed wrth bennu'r amcangyfrifon.

Risgiau archwilio eraill sy'n gysylltiedig â'r cydbwyllgorau

19 Yn ogystal â'r risgiau a nodwyd uchod, mae'r tabl canlynol yn nodi risgiau archwilio eraill yr wyf wedi'u nodi ar gyfer y cydbwyllgorau pan fo'r Cyngor yn cwblhau'r datganiadau a ffurflenni ariannol.

Arddangosyn 2: risgiau ychwanegol o archwilio'r datganiad ariannol yn gysylltiedig â'r cydbwyllgorau

Mae'r tabl hwn yn crynhoi'r risgiau allweddol o archwilio'r datganiad ariannol a nodwyd yn ystod cam cynllunio'r archwiliad.

Risg archwilio arall	Ymateb archwilio arfaethedig
<p>Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru</p> <p>Mae'r Bwrdd yn grŵp ar y cyd o sefydliadau preifat a chyhoeddus yng ngogledd Cymru sydd wedi ymrwymo i</p>	<p>Bydd fy nhîm archwilio yn monitro cynnydd y prosiect ac yn gwneud gwaith cynnar yn ôl yr angen i asesu'r trefniadau triniaeth ariannol a</p>

Risg archwilio arall	Ymateb archwilio arfaethedig
hybu twf economaidd. Sefydlwyd y cydbwyllgor i annog buddsoddi mewn busnes yng ngogledd Cymru, gan helpu cwmnïau lleol i fanteisio ar gyfleoedd yn y gadwyn gyflenwi, ac annog sgiliau sy'n gysylltiedig â gwaith yn y rhanbarth. Wrth i raglen y prosiect dyfu gyda'r cyllid grant sylweddol a ragwelir o tua £16 miliwn yn 2020-21, ni fydd nifer o faterion cyfrifyddu a llywodraethu i'w hystyried, gan gynnwys a ddylid paratoi cyfrifon llawn ar gyfer y cydbwyllgor.	llywodraethu presennol ac arfaethedig.

Materion eraill

20 Mae dau fater pellach y bydd fy nhîm archwilio yn ymgymryd â gwaith cynnar arnynt wrth baratoi ar gyfer archwiliad 2021-22.

Arddangosyn 3: Materion eraill

Mae'r tabl hwn yn crynhoi'r risgiau allweddol o archwilio'r datganiad ariannol a nodwyd yn ystod cam cynllunio'r archwiliad.

Materion eraill	
Unwaith eto, mae CIPFA/LASAAC wedi gohirio cyflwyno IFRS 16 tan 1 Ebrill 2022. Fodd bynnag, bydd angen i'r Cyngor wneud gwaith sylweddol i nodi prydles, a gall pandemig COVID-19 achosi risgiau gweithredu.	Bydd fy nhîm yn gwneud rhywfaint o waith cynnar i adolygu parodrwydd ar gyfer cyflwyno Prydlesi IFRS 16.
Derbyniodd Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau Gydsyniad Brenhinol ar 20 Ionawr 2021. Ymhlith ei ddarpariaethau mae sefydlu Cyd-bwyllgor Corfforedig i ddarparu gwasanaethau a ddarperir ar gan y Cyngor hyn o bryd.	Bydd fy nhîm yn cynnal adolygiad cynnar o'r paratodau y mae'r Cyngor yn eu gwneud ar gyfer trefniadau cyfrifyddu sy'n gysylltiedig â throsglwyddo gwasanaethau i'r Cyd-bwyllgor Corfforedig.

Archwilio perfformiad

- 21 Yn ogystal â'm Harchwiliad o Ddatganiadau Ariannol rwyf hefyd yn cynnal rhaglen o waith archwilio perfformiad i gyflawni fy nyletswyddau fel Archwilydd Cyffredinol fel y nodir ar **dudalen 4** ynglŷn â gwerth am arian a datblygu cynaliadwy.
- 22 Mewn ymateb i'r pandemig, rwyf wedi mabwysiadu dull hyblyg o ymdrin â'm gwaith archwilio perfformiad o ran cwmpas a methodoleg pwnc. Mae fy ngwaith ar gynllunio adferiad, yr hyn a ddysgwyd yn sgil COVID-19 a'm gwaith sicrwydd ac asesu risg yn enghreifftiau o hyn. Mae hyn wedi fy ngalluogi i ymateb i'r amgylchedd allanol sy'n symud yn gyflym a rhoi mwy o adborth amser real mewn amrywiaeth o fformatau.
- 23 Ar gyfer 2021-22, rwy'n bwriadu datblygu y dull hwn i helpu i alluogi fy ngwaith i fod yn ymatebol ac yn amserol, a phan fo'n bosibl rhannu'r hyn a ddysgwyd yn gyflymach. Yn rhan o'r dull hwn, rhagwelaf y bydd cyfran sylweddol o'm rhaglen archwilio perfformiad leol yn cael ei chyflawni drwy'r Prosiect Sicrwydd ac Asesu Risg, a fydd yn mynd rhagddo drwy gydol y flwyddyn.
- 24 O ystyried y lefel uchel o gyffredinedd yn y risgiau sy'n wynebu cynghorau ar hyn o bryd, bwriadaf hefyd gyflawni nifer o brosiectau thematig sy'n archwilio risgiau sy'n gyffredin i bob cyngor.
- 25 Rwyf wedi ymgynghori â chyrrff cyhoeddus a rhanddeiliaid eraill ynghylch sut y byddaf yn ymdrin â'm dyletswyddau yn gysylltiedig â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Cafodd yr ymgynghoriad hwn ei ymestyn oherwydd y pandemig.
- 26 Yn fy ngwaith ymgynghori rwyf wedi nodi a gofyn am sylwadau ar gynigion i:
 - a) barhau i gynnal archwiliadau penodol i asesu'r broses o bennu amcanion llesiant a sut mae camau'n cael eu cymryd i'w cyflawni, yn y drefn honno
 - b) integreiddio'r gwaith o archwilio camau ochr yn ochr ag astudiaethau gwerth am arian a gwaith archwilio lleol, lle bynnag y bo modd; a
 - c) chryfhau ac ehangu'r gwaith o gydlynw gwaith gyda Chomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol.
- 27 Byddaf yn ysgrifennu at y 44 corff cyhoeddus a ddynodwyd o dan y Ddeddf yn nodi canlyniadau'r ymgynghoriad a sut y bwriadaf ymdrin â'r gwaith hwn dros gyfnod adrodd 2020-2025.
- 28 O ystyried y ffactorau uchod, rwy'n bwriadu cadw lefel uchel o hyblygrwydd yn fy rhaglen archwilio perfformiad leol a byddaf yn parhau i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Cyngor wrth i'r rhaglen archwilio newid.
- 29 Ar gyfer 2021-22 nodir y gwaith hwn isod.

Arddangosyn 4: Rhaglen Archwilio Perfformiad 2021-22

Mae'r tabl hwn yn crynhoi'r rhaglen archwilio perfformiad ar gyfer 2021-22

Rhaglen archwilio perfformiad	Disgrifiad byr
Archwiliadau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015	Mwy o fanylion i ddilyn.
Archwiliad adrodd ar welliannau	Archwiliad o gyflawni dyletswydd i gyhoeddi asesiad o berfformiad.
Sicrwydd ac Asesu Risg	<p>Prosiect i nodi lefel y sicrwydd archwilio a/neu lle y gallai fod angen mwy o waith archwilio yn y dyfodol yn gysylltiedig â risgiau i'r Cyngor roi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau.</p> <p>Yng Nghyngor Gwynedd mae'r prosiect yn debygol o ganolbwyntio'n benodol ar:</p> <ul style="list-style-type: none">• sefyllfa ariannol, gan gynnwys pennu cyllidebau a nodi cynlluniau arbedion mewn gwasanaethau galw allweddol;• cynllunio adfer;• goblygiadau Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, gan gynnwys trefniadau hunanasesu a datblygu cydbwyllgorau corfforedig; a• Cynlluniau Lleihau Carbon.
Gwaith thematig – Camu Ymlaen – Archwilio'r blociau adeiladu ar gyfer dyfodol cynaliadwy	Wrth i'r byd symud ymlaen, gan ddysgu o'r pandemig byd-eang, mae'r adolygiad hwn yn edrych ar ba mor effeithiol y mae cynghorau'n defnyddio yr hyn a ddysgwyd i gryfhau eu gallu i drawsnewid, addasu a pharhau i ddarparu gwasanaethau gan gynnwys y rhai a ddarperir mewn partneriaeth â rhanddeiliaid a chymunedau allweddol.

Ardystio hawliadau a ffurflenni grantiau

30 Gofynnwyd i mi ymgymryd â gwaith ardystio hawliadau a ffurflenni grantiau y Cyngor fel y nodir yn **Arddangosyn 5**.

Arddangosyn 5: crynodeb o waith ardystio hawliadau grantiau

Mae'r tabl hwn yn crynhoi fy rhaglen waith yn 2020-21 i ardystio hawliadau grantiau

Enw'r cynllun	Cyfanswm gwerth (Yn seiliedig ar hawliadau 2019-20)
Cymhorthdal Budd-dal Tai	£26. 6 miliwn
Ffurflen Ardrethi Annomestig	£40.8 miliwn
Ffurflen Pensiynau Athrawon	£12. 7 miliwn

Swyddogaethau archwilio statudol

- 31 Yn ogystal â'r archwiliad o'r cyfrifon, mae gennyf gyfrifoldebau statudol i dderbyn cwestiynau a gwrthwynebiadau i'r cyfrifon gan etholwyr lleol. Nodir y cyfrifoldebau hyn yn Neddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004:
- Adran 30 Archwilio dogfennau a chwestiynau yn ystod yr archwiliad; ac
 - Adran 31 Yr hawl i wneud gwrthwynebiadau wrth archwilio.
- 32 Gan fod y gwaith hwn yn adweithiol, nid wyf wedi rhoi unrhyw lwfans yn y tabl ffioedd isod. Os byddaf yn cael cwestiynau neu wrthwynebiadau, byddaf yn trafod ffioedd archwilio posibl ar y pryd.

Ffi, tîm archwilio ac amserlen

- 33 Mae fy ffioedd ac amserlenni arfaethedig ar gyfer cwblhau'r archwiliad yn seiliedig ar y tybiaethau canlynol:
- darperir y datganiadau ariannol yn unol ag amserlen i'w chytuno gan ystyried effaith COVID-19, i'r ansawdd a ddisgwyllir a'u bod wedi bod yn destun adolygiad sicrhau ansawdd cadarn;
 - mae'r wybodaeth a ddarparwyd i gefnogi'r datganiadau ariannol yn unol â'r ddogfen o eitemau i'w darparu ar gyfer eu harchwilio y cytunwyd arni;

- darperir lle a chyfleusterau priodol i alluogi fy nhîm archwilio i ddarparu'r archwiliad mewn modd effeithlon;
 - bod yr holl swyddogion priodol ar gael yn ystod yr archwiliad;
 - bod gennych yr holl reolaethau a gwiriadau angenrheidiol ar waith i alluogi'r Swyddog Ariannol Cyfrifol i roi'r holl sicrwydd sydd ei angen arnaf yn y Llythyr Cynrychiolaeth a gyfeirir ataf; a
 - bod rhaglen waith arfaethedig yr Archwiliad Mewnol wedi'i chwblhau a'r rheolwyr wedi ymateb i faterion a allai fod wedi effeithio ar y datganiadau ariannol.
- 34 Os byddaf yn derbyn cwestiynau neu wrthwynebiadau, byddaf yn trafod ffioedd archwilio posibl ar y pryd.

Ffi

- 35 Nodir eich ffi wedi'i hamcangyfrif ar gyfer 2021 yn **Arddangosyn 6**. Mae hyn yn unol â'ch ffi wirioneddol o 2020.

Arddangosyn 6: ffi archwilio

Mae'r tabl hwn yn nodi'r ffi archwilio arfaethedig ar gyfer 2021, yn ôl maes gwaith archwilio, ochr yn ochr â'r ffi archwilio wirioneddol ar gyfer y llynedd.

Maes archwilio	Ffi arfaethedig (£) ²	Ffi wirioneddol y llynedd (£)
Archwilio cyfrifon ³	180,450	180,450
Gwaith archwilio perfformiad ⁴	99,310	99,310
Gwaith ardystio grantiau ⁵	35,000 i 40,000	37,862
Archwilio cyfrifon GwE ⁶	11,000	11,000
Archwilio Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru ⁷	1,800	
Gwaith archwilio ariannol arall ⁸	1,200	2,700 ⁹

² Nodiadau: Nid yw'r ffioedd a ddangosir yn y ddogfen hon yn cynnwys TAW, gan na chodir TAW arnoch.

³ Taladwy Tachwedd 2020 i Hydref 2021.

⁴ Taladwy Ebrill 2021 i Fawrth 2022.

⁵ Daladwy wrth i waith gael ei wneud.

⁶ Taladwy Tachwedd 2020 i Hydref 2021.

⁷ Taladwy Tachwedd 2020 i Hydref 2021.

⁸ Taladwy Tachwedd 2020 i Hydref 2021 am waith a wnaed ar y Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd a Phorthladdoedd Cyngor Gwynedd.

⁹ Cynnwys y ffi archwilio ar gyfer archwilio Bwrdd Uchelgais Economaidd y Gogledd yn 2019-20.

Maes archwilio	Ffi arfaethedig (£) ¹⁰	Ffi wirioneddol y llynedd (£)
Cyfanswm y ffi	331,260	331,322

- 36 Bydd cynllunio'n parhau, ac efallai y bydd angen newidiadau i'm rhaglen waith archwilio, ac felly fy ffi, os daw unrhyw risgiau newydd allweddol i'r amlwg. Ni wnafr unrhyw newidiadau heb eu trafod yn gyntaf gyda'r Cyngor.
- 37 Mae rhagor o wybodaeth am fy ngraddfeydd ffioedd a gosod ffioedd ar gael ar ein gwefan.

Tîm archwilio

- 38 Ceir crynodeb o brif aelodau fy nhîm, ynghyd â'u manylion cyswllt, yn **Arddangosyn 7**.

Arddangosyn 7: fy nhîm archwilio

Mae'r tabl hwn yn rhestru aelodau'r tîm archwilio lleol a'u manylion cyswllt.

Enw	Swydd	Rhif cyswllt	Cyfeiriad e-bost
Derwyn Owen	Cyfarwyddwr Ymgysylltu	02920 320566	derwyn.owen@archwilio.cymru
Yvonne Thomas	Rheolwr Archwilio (Archwiliad Ariannol)	029 22677830	yvonne.thomas@archwilio.cymru
Simon Monkhouse	Arweinydd Archwilio (Archwiliad Ariannol)	02920 829394	simon.monkhouse@archwilio.cymru
Jeremy Evans	Rheolwr Archwilio (Archwilio Perfformiad)	07825 052861	jeremy.evans@archwilio.cymru

¹⁰ Nodiadau: Nid yw'r ffioedd a ddangosir yn y ddogfen hon yn cynnwys TAW, gan na chodir TAW arnoch.

Enw	Swydd	Rhif cyswllt	Cyfeiriad e-bost
Alan Hughes	Arweinydd Archwilio (Archwiliad Perfformiad)	02920 829349	alan.hughes@audit.cymru

Amserlen

- 39 Dangosir cerrig milltir allweddol y gwaith a nodir yn y cynllun hwn yn **Arddangosyn 8**. Fel yr amlygwyd yn gynharach, efallai y bydd angen diwygio'r amserlen yng ngoleuni datblygiadau gyda COVID-19.
- 40 Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn rhoi'r hawl i etholwyr ofyn cwestiynau a gwrthwynebu cyfrifon y Cyngor i'r Archwilydd Cyffredinol. Mae'r hawliau i ofyn cwestiynau a gwneud gwrthwynebiadau wrth archwilio yn gysylltiedig â hawliau etholwyr i archwilio'r cyfrifon a nodir hefyd yn Neddf 2004. Gall y cyfyngiadau COVID presennol osod cyfyngiadau ar allu'r Cyngor i hwyluso'r gwaith o arolygu cyfrifon. Felly, nid ydym eto wedi pennu dyddiad ar gyfer arfer hawliau etholwyr a byddwn yn parhau i fonitro'r sefyllfa cyn cadarnhau dyddiad gyda chi. Rydym yn rhagweld y byddwn mewn sefyllfa i gytuno ar ddyddiad gyda chi ddiwedd mai 2021.

Arddangosyn 8: Amserlen archwilio

Allbwn wedi'i gynllunio	Gwaith a wnaed	Adroddiad wedi'i gwblhau
Cynllun Archwilio 2021	Ionawr i Fawrth 2021	Mawrth 2021
Archwiliad o waith datganiadau ariannol y Cyngor: <ul style="list-style-type: none"> Adroddiad Archwilio'r Datganiadau Ariannol Barn ar y Datganiadau Ariannol Memorandwm Cyfrifon Ariannol Adroddiad Archwilio Datganiadau Ariannol – Cydbwyllgor GwE 	Mehefin i Awst 2021	Hydref 2021 Hydref 2021 Hydref 2021

Allbwn wedi'i gynllunio	Gwaith a wnaed	Adroddiad wedi'i gwblhau
<ul style="list-style-type: none"> • Ardystio Datganiad Blynyddol Cyrff llywodraeth leol perthnasol llai yng Nghymru ar gyfer: <ul style="list-style-type: none"> – Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru – Pwyllgor Polisi Cynllunio ar y Cyd – Porthladdoedd Cyngor Gwynedd 		
Gwaith archwilio perfformiad	Bydd amserlenni ar gyfer prosiectau unigol yn cael eu trafod gyda chi a'u nodi yn y papurau briffio prosiect penodol a gynhyrchir ar gyfer pob astudiaeth.	
Gwaith ardystio grantiau <ul style="list-style-type: none"> • Budd-dal Tai • Ardrethi Annomestig • Pensiynau Athrawon 	Hydref 2021 i Ionawr 2022	Amh
Crynodeb Archwilio Blynyddol	Amh	Rhagfyr 2021
Cynllun Archwilio 2022	Ionawr - Mawrth 2022	Mawrth 2022

- 41 Gallaf gadarnhau bod aelodau fy nhîm i gyd yn annibynnol ar y Cyngor a'ch swyddogion. Yn ogystal, nid wyf yn ymwybodol o unrhyw wrthdaro buddiannau posibl y mae angen imi ei ddwyn i'ch sylw.

Archwilio Cymru
24 Ffordd y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Rhif ffôn 029 2032 0500
Ffacs: 029 2032 0600
Ffôn destun: 029 2032 0660

E-bost: info@audit.wales
Gwefan: www.audit.wales

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

Eitem 17

PWYLLGOR

PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU

DYDDIAD

27 MAI 2021

TEITL

BLAEN RAGLEN Y PWYLLGOR

PWRPAS YR ADRODDIAD

CYFLWYNO AMLINELLIAD O RAGLEN WAITH Y PWYLLGOR AM 2021/22

AWDUR

DEWI MORGAN, PENNAETH CYLLID CYNORTHWYOL (REFENIW A RISG)

GWEITHREDIAD

ER GWYBODAETH

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Pwrpas yr adroddiad yma yw rhoi amlinelliad o raglen waith y Pwyllgor am y flwyddyn i ddod, hyd at Chwefror 2022, sydd wedi ei gynnwys yn yr Atodiad.
- 1.2 Mae'r rhaglen waith atodol wedi bod yn destun sylw gan Gadeirydd ac Is-Gadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu mewn cyfarfodydd gyda'r aelodau Cabinet a'r penaeithiad adran perthnasol (Cyllid a Chefnogaeth Gorfforaethol) a'r Ymgynghorydd Craffu yn ystod Mawrth 2021.
- 1.3 Mae'r eitem hon yn gyfle i holl aelodau'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ystyried yr eitemau sydd i'w trafod yn ystod y cyfnod yma, er mwyn cyflawni rôl y Pwyllgor o fewn Fframwaith Lywodraethu'r Cyngor, a rhoi cyfle i'r aelodau baratoi fel bo'r angen.
- 1.4 Wrth gwrs, gall union ffurf y rhaglenni pwyllgor fod yn wahanol erbyn y cyfarfodydd, yn ddibynnol ar amgylchiadau ar y pryd. Gall hyn gynnwys materion sydd wedi codi mewn gwaith archwilio, yr angen i ystyried materion penodol yn y maes llywodraethu ehangach, neu faterion yn codi o rôl craffu'r Pwyllgor mewn perthynas â materion corfforaethol.

2. ARGYMHELLIAD

- 2.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ystyried cynnwys y blaen raglen atodol, holi'r swyddogion am yr eitemau fel bo'r angen, a chynnig sylwadau.

Blaen-raglen Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu hyd at Chwefror 2022

17 Mehefin 2021
Adroddiad y Gweithgor Gwella Rheolaethau
Trefniadau Gwrth Dwyll, Gwrth Lygredigaeth a Gwrth Lwgrwobrwyo
Trefniadau Rheoli Risg
Rheolaeth Trysorlys 2020/21
Argymhellion a Chynigion Gwella Adroddiadau Archwilio Allanol
Hunanwasanaeth ar-lein

15 Gorffennaf 2021
Cyfrifon Cyngor Gwynedd 2020/21 - Amodol ar Archwiliad
Y 'normal newydd'
Gwydnwch Systemau TG – Diogelwch Seibr

14 Hydref 2021
Cyfrifon Terfynol – Cyngor Gwynedd 2020/21 a) Cyflwyno'r datganiadau ariannol statudol diwygiedig b)(i) Cyflwyno adroddiad ffurfiol "ISA 260" Cyngor Gwynedd b)(ii) Awdurdodi Cadeirydd y Pwyllgor a'r Pennaeth Cyllid i arwyddo'r "llythyr cynrychiolaeth" (Cyngor Gwynedd)
Cynnryrch Archwilio Mewnol 1/4/2021 – 30/9/2021
Cynllun Archwilio Mewnol 2021/22
Cyfrifon Terfynol Harbyrau Gwynedd 2020/21 (dim ond os bydd newid yn dilyn yr archwiliad)
Adroddiad y Gweithgor Gwella Rheolaethau
Cyllideb Refeniw 2021/22 – Adolygiad Diwedd Awst
Rhaglen Gyfalaf 2021/22 – Adolygiad Diwedd Awst
Trosolwg Arbedion – Adroddiad Cynnydd ar wireddu Cynlluniau Arbedion

Cadw'r Budd yn Lleol

Prentisiaethau

18 Tachwedd 2021

Adroddiad y Gweithgor Gwella Rheolaethau

Rheolaeth Trysorlys 2021/22 – Adolygiad Canol Blwyddyn

Trefniadau Gwrth Dwyll, Gwrth Lygredigaeth a Gwrth Lwgrwobrwyo

Trefniadau Rheoli Risg

Hunanasesiad o Drefniadau Llywodraethu

Hunanasesiad o Effeithiolrwydd y Pwyllgor Archwilio

Adroddiad Blynyddol Cynllunio Argyfwng

10 Chwefror 2022

Strategaeth Ariannol a Chyllideb 2022/23

Strategaeth Cyfalaf 2022/23

Adroddiad y Gweithgor Gwella Rheolaethau

Cyllideb Refeniw 2021/22 – Adolygiad Diwedd Tachwedd

Rhaglen Gyfalaf 2021/22 – Adolygiad Diwedd Tachwedd

Trosolwg Arbedion – Adroddiad Cynnydd ar Wireddu Cynlluniau Arbedion

Cynnyrch Archwilio Mewnol 1/10/2021 – 31/1/2022

Cynllun Archwilio Mewnol 2021/22

Cynllun Archwilio Mewnol Drafft 2022/23